

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Nella Kujala

Momssit yhteisönä

Yhteisöllisyyden ilmeneminen ja sen merkitys Momssien vapaaehtoisuudessa

Opinnäytetyö
Kevät 2025
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Nella Kujala

Työn nimi alaotsikoinen: Momssit yhteisönä: Yhteisöllisyyden ilmeneminen ja sen merkitys Momssien vapaaehtoisuudessa

Ohjaaja: Milka Volanto

Vuosi: 2025

Sivumäärä: 86

Liitteiden lukumäärä: 3

Yhteisöt ovat tärkeä osa yhteiskuntaa ja yksilöiden elämää. Yhteisöllä on ollut jo pitkään muuttuva rooli nykyaikaisessa yhteiskuntarakenteessa, ja ne ovat monimuotoistuneet. Niistä toivotaan löytyvän yhä enemmän ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa uusia näkökulmia yhteisöllisyydestä ja sen merkityksestä yksilöille sekä valtasuhteista erityisesti suhteessa yhteisöllisyyteen. Tutkimus kohdentui Moms for Kids -yhdistykseen, joka muodostaa laajan vapaaehtoisten työntekijöiden yhteisön. Tutkimus oli ensimmäinen Moms for Kids -yhdistyksen kanssa yhteistyössä toteutettu opinnäytetyö. Sen tarkoituksena oli selvittää Moms for Kids -yhdistyksen Vaatepankeilla työskentelevien vapaaehtoisten näkemyksiä yhteisöllisyydestä. Tutkimusaineisto kerättiin kahdella fokusryhmähaastattelulla, joihin osallistui yhteensä kahdeksan henkeä. Lisäksi tutkimus ulotettiin yhdistyksen kahteen johtotason jäsenen teemahaastattelun avulla.

Laadullinen haastatteluaineisto analysoitiin teoriasidonnaisesti ja teemoiteltiin pää- ja alateemoihin. Pääteemat valittiin tutkimuskysymysten perusteella ja alateemat jaoteltiin aineistosta nouseviin ryhmiin. Pääteemoiksi nousivat yhteisöllisyys ja sen ilmeneminen, valtasuhteet ja niiden ilmeneminen sekä yhteisöllisyyden koetut merkitykset.

Tutkimusaineiston perusteella selvisi, että yhteisöllisyys ilmenee Moms for Kidsin Vaatepankki-tiimeissä monin tavoin. Keskeistä on yhteenkuuluvuus ja yhdessä tekemisen ilmapiiri, jossa jokaista arvostetaan. Valtasuhteet ilmenevät erityisesti erilaisina rooleina, rakenteina ja viestintänä, eikä niitä haluta korostaa yhteisössä. Ne ovat sen sijaan keino yhteistyön ja yhteishengen vahvistamiseksi ja työskentelyn organisoimiseksi. Yhteisössä on runsaasti läheisiä ihmissuhteita, joissa korostuu vertaisuus ja vastavuoroisuus. Näitä ominaisuuksia yhteisö haluaa kohdistaa myös asiakkaisiin hierarkkisen aseman sijaan. Yksilöille yhteisöllisyys on voimavara, joka tukee heidän osallisuuttaan ja ihmisenä kasvamista sekä tarjoaa kokemuksen merkityksellisyydestä.

¹ Asiasanat: yhteisö, yhteisöllisyys, valtasuhteet, vapaaehtoistyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Bachelor of Social Services

Specialisation:

Author/s: Nella Kujala

Title of thesis: Moms as a community: The manifestation of community spirit and its significance in the Moms' volunteer community

Supervisor(s): Milka Volanto

Year: 2025

Number of pages: 86

Number of appendices: 3

Communities are an important part of society and individuals' lives. Communities have long had a changing role in modern societal structures, and they have become more diverse. They are hoped to provide increasingly more solutions to societal challenges.

The aim of the thesis was to produce new perspectives on community spirit and its significance for individuals, as well as power relations, particularly in connection to community spirit. The research focused on the Moms for Kids association, which forms a large community of volunteer workers. The research was the first thesis conducted in collaboration with the Moms for Kids association. Its purpose was to investigate the views of the volunteers working at the Clothes banks of the Moms for Kids association regarding community spirit. The research data was collected through two focus group interviews, which included a total of eight participants. In addition, the study extended to two executive members of the association through a thematic interview.

The qualitative interview data was analyzed in a theory-driven manner and categorized into main and sub-themes. The main themes were selected based on research questions, and the sub-themes were grouped into categories that emerged from the data. The main themes identified were community spirit and its manifestation; power relations and their manifestation; and the perceived meanings of community spirit.

Based on the research data, it seems that community spirit appears in various ways within the Moms for Kids Clothes bank teams. Central to this is a sense of belonging and an atmosphere of collaboration where everyone is valued. Power relations are particularly evident in different roles, structures and communication, and they are not emphasized within the community. Instead, they serve to strengthen cooperation and community spirit and to organize work. The community has many close relationships that highlight equality and reciprocity. These attributes are also directed towards the clients rather than emphasizing hierarchical status. For individuals, community spirit is a resource that supports their inclusion and personal growth, as well as provide a sense of meaning.

¹ Keywords: community, community spirit, power relations, volunteer work

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
2 YHTEISÖJEN OMINAISPIIRTEET JA YHDESSÄ TOIMIMINEN.....	9
2.1 Momssien yhteisö monimuotoisten yhteisöjen joukossa	9
2.2 Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus yhteisöissä.....	11
2.3 Sosiaalinen pääoma, sosiaaliset suhteet ja verkostot yhteisöihin liittyvinä käsitteinä	12
2.4 Yhteistyö sekä yhdessä ja yhteisöissä työskentely	14
3 VALTASUHTEET JA VERTAISUUS YHTEISÖISSÄ.....	18
3.1 Yhteisöllisyyden monikasvoisuus ja vallan ilmeneminen.....	18
3.2 Johtaminen ja johtajuus sekä vertaisuus ja tasa-arvo	20
3.3 Vastavuoroisuus ja solidaarisuus	22
4 YHTEISÖLLISYYDEN MERKITYS YKSILÖN VOIMAVARANA.....	25
4.1 Voimaantuminen ja valtaistuminen yhteisöllisyyden tukemina prosesseina	25
4.2 Osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen.....	26
4.3 Sosiaalinen pääoma ja yhteisöllisyys hyvinvoinnin rakentajina	28
5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	31
5.1 Oma tutkijapositio.....	31
5.2 Tutkimuksen merkitys.....	31
5.3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	32
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	34
6.1 Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus	34
6.2 Tutkimuksen toteutustapa ja vaiheet.....	34
6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	38
7 TUTKIMUSTULOKSET	40
7.1 Tulosten jaottelu teemoittelun mukaisiin pääteemoihin	40
7.2 Ensimmäinen pääteema: yhteisöllisyys ja sen ilmeneminen	40

7.2.1	Yhteenkuuluvuus	41
7.2.2	Yhdessä tekeminen	42
7.2.3	Asenteet.....	43
7.2.4	Vuorovaikutus	44
7.2.5	Sosiaaliset suhteet.....	45
7.3	Toinen pääteema: valtasuhteet ja niiden ilmeneminen.....	46
7.3.1	Roolit.....	48
7.3.2	Rakenteet.....	50
7.3.3	Viestintä	51
7.3.4	Normit	51
7.4	Kolmas pääteema: yhteisöllisyyden koetut merkitykset.....	52
7.4.1	Osallisuus ja toimijuus	53
7.4.2	Kasvuprosessit.....	54
7.4.3	Kokemukset ja tunteet	56
7.4.4	Verkostoituminen	57
7.5	Yhteenvedo tuloksista	58
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	61
8.1	Tutkimusaineiston tulokset yhteen limittyvänä kokonaisuutena	61
8.2	Yhteisöllisyys ilmenee Momssien vapaaehtoisten yhteisössä monin tavoin.....	62
8.3	Valtasuhteet liittyvät kiinteästi Momssien yhteisöllisyyteen	66
8.4	Yhteisöllisyys kasvattaa Momssien hyvinvointia.....	69
8.5	Yhteenvedo johtopäätöksistä	74
9	POHDINTA.....	77
9.1	Tutkimuksen onnistuminen.....	77
9.2	Ammatillinen kasvu opinnäytetyöprosessin aikana	78
9.3	Jatkotutkimuksen mahdollisuus.....	79
	LÄHTEET	80
	LIITTEET	87

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Tutkimuksen vaiheet.	37
Kuvio 2. Tutkimuksen pääteemat.....	40
Kuvio 3. Ensimmäinen pääteema ja sen alateemat.	41
Kuvio 4. Toinen pääteema ja sen alateemat.....	48
Kuvio 5. Kolmas pääteema ja sen alateemat.....	53
Kuvio 6. Teemoittelun mukaiset pääteemat ja alateemat.....	59
Kuvio 7. Alateemojen yhteneväisyydet ja liittyminen toisiinsa.....	62
Kuvio 8. Yhteisöllisyyden merkitysten keskinäinen vahvistuminen.	75
Taulukko 1. Erilaisten sosiaalisten suhteiden ja siteiden luokittelu (mukaillen Lehto ym., 2017, s.300).....	14
Taulukko 2. Erilaisten sosiaalisten suhteiden ja siteiden ilmeneminen esimerkkeinä Momssien yhteisössä.....	67

1 JOHDANTO

Suomalaista maaseutuelämää leimannut yhteisöllisyys väistyi jo vuosikymmeniä sitten ja teki tilaa yksilöllisyyttä korostavalle yhteiskunnalle (Reunanen, 2023, s. 26; Sitra, 2015). Instituutioista tuli tärkeä osa yksilökeskeistä yhteiskuntaa ja julkinen hallinto alkoi vastata sosiaalisesta turvallisuudesta (Haasio, 2019; Korkiamäki ym., 2008, s. 11). Vanhoista hyvistä ajoista puhutaan usein ihannoiden maaseutukylien, naapurustojen ja perheiden yhteisöllisyyttä. Vahvat yhteisöt toivat turvallisuuden tuntua ja huolenpitoa, jota nykyajan ihminen edelleen kaipaa ympärilleen, mutta hyvinvointivaltiossa yhteisöjen vastuu huolenpidosta on vieras ajatus (Block, 2018, s. 2). Muutokset maailmantilanteessa ajavat ihmisiä etsimään kestävämpiä ratkaisuja ja yhteenkuuluvuutta samanhenkisten ihmisten parista. Niinpä kiinnostus verkostoitumiseen ja yhteisöllisten mallien kehittämiseen on kasvanut (Lehto ym., 2017, s. 306; Roivainen & Ranta-Tyrkkö, 2016, s. 7). Yksilöt ajavat yhteisöjen kautta asioita, joita pitävät tärkeinä ja arvokkaina (Sitra, 2015). Yhteisöissä ideat saavat tuulta alleen ja kantavat toisinaan pitkällekin. Yhteisöjen toimintaa helpottaa modernin maailman teknologia, joka mahdollistaa samanhenkisten ihmisten kohtaamisen muuallakin kuin lähinaapurustossa (mt.). Yhteisöillä voidaan nähdä uudenlaista valtaa ja voimaa yhteiskunnallisina toimijoina.

Moms for Kids ry eli Momssit toimii tämän opinnäytetyön yhteistyötahona. Tutkimus koskee Momssien yhteisöllisyyttä, sen ilmenemistä Momssien yhteisössä ja sen merkitystä yhteisön jäsenille. Lisäksi tutkimuksen avulla selvitetään yhteisön valtasuhteiden ilmenemistä erityisesti suhteessa yhteisöllisyyteen. Momssit on vuonna 2016 perustettu yhdistys, jonka tavoitteena on tukea lapsiperheiden tasavertaisia mahdollisuuksia yhteiskunnassa (Moms for Kids, i.a.-a). Momssien yhdistyksen idea syntyi alun perin äitien omista vähävaraisuuden ja väsymyksen kokemuksista ja niitä seuranneista tarpeista (E. Rantalaitti, henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024). Momssien tuki on kaikille avointa ja toiminta pyrkii vapautumaan valtarakenteista, hierarkiasta ja ihmisten määrittelystä. Moms for Kids -yhdistyksen perustajajäsenen ja hallituksen puheenjohtajan, Elina Rantalaiden (henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024), mukaan yhteisöt tuottavat hyvinvointia yksilöille ja yhteiskunnalle. Hyvinvoinnin tukemiseen hän sisällyttää muun muassa syrjäytymisen, osattomuuden ja yksinäisyyden ehkäisyn.

Momssit toimii pääasiassa vapaaehtoisvoimin ja keskittyy tarjoamaan tukea ennaltaehkäisevästi. Palvelumuodot pitävät sisällään muun muassa materiaalista apua, vertaistukea ja keskusteluapua (Moms for Kids, i.a.-a). Yhdistys järjestää myös erilaisia tapahtumia ja tekee hanketyötä. Momssit toimii sote-kentällä ja tekee yhteistyötä hyvinvointialueiden, kuntien,

seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja yksityisten henkilöiden kanssa. Moms for Kids pyrkii laajenemaan tulevaisuudessa jopa kansalliselle tasolle (E. Rantalampi, henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024). Momssit on siis hyvä esimerkki yhdistyksestä, jossa ideat jalostetaan käyttöön ja joka kokoaa yhteisen tärkeäksi koetun asian ympärille ihmisiä ja toimintaa.

Momssien tekemälle työlle on tarvetta ja se on ajankohtaista. Suomalaisten köyhyys- ja syrjäytymisriski on merkittävä, mutta Momssien työ korostaa sitä vastoin sosiaalisia verkostoja, yksinäisyyden vähentämistä pahoinvoinnin tekijänä ja omastaan toisille jakamista (E. Rantalampi, henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024; Heimonen & Niemi, 2021). Momssit pyrkii vastaamaan yksilöiden elämässä ilmeneviin tarpeisiin oikea-aikaisesti ja luomaan yhdessä tekemisen ilmapiiriä.

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen opinnäytetyö, jossa on teoreettinen lähestymistapa, mutta se sisältää käytännöllisiä näkökulmia Momssien toiminnasta ja yhteisöstä. Opinnäytetyöni rakentuu Momssien vapaaehtoisten työntekijöiden muodostaman yhteisön ja siinä olevan yhteisöllisyyden ympärille. Tarkastelen yhteisöllisyyttä erilaisista näkökulmista. Aluksi esittelen opinnäytetyötäni ohjannutta taustateoriaa ja luon tutkimukselleni raameja luvuissa 2–4. Taustateoria koskee yhteisöjä, yhteisöllisyyttä ja yhdessä toimimista; yhteisöjen valtasuhteita ja vertaisuutta sekä yhteisöllisyyden merkitystä yksilöiden voimavarana. Luvuissa 5–8 raportoin opinnäytetyöhöni liittyvän tutkimuksen lähtökohtia, tutkimuksen toteutusta sekä tuloksia ja teen tutkimusaineistosta johtopäätöksiä. Lopuksi päätän raporttini henkilökohtaiseen pohdintaosaan.

2 YHTEISÖJEN OMINAISPIIRTEET JA YHDESSÄ TOIMIMINEN

2.1 Momssien yhteisö monimuotoisten yhteisöjen joukossa

Yhteisön käsitteellä viitataan arkikäytössä esimerkiksi perheeseen, naapurustoon, työyhteisöön tai harrasteryhmään (Roivainen & Ranta-Tyrkkö, 2016, s. 7). Yleisesti ottaen yhteisö on ihmisten yhteen liittynyt joukko, jolla on jokin yhdistävä tekijä, tavoite tai päämäärä (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 74; Nivala & Ryyänen, 2019, s. 129). Yhteisöt kuuluvat jokaisen ihmisen elämään ja ne ympäröivät meitä erilaisina verkostoina (Pohjola, 2015, s. 17). Tässä opinäytetyössä keskityn Momssien Vaatepankeilla toimivien vapaaehtoisten muodostamiin yhteisöihin ja Momssien laajaan yhteisöön kokonaisuutena. Vaikka yhteisön käsite näyttää yksinkertaiselta, tosiasiasa sen tarkka määrittely on kuitenkin vaikeaa, koska sillä voidaan tarkoittaa paitsi konkreettisia paikallisia verkostoja myös laajempia ja jopa globaaleja ryhmiä. Nykypäivänä myös yhteisön pysyvyyteen liittyy muutoksellisuutta (Korkiamäki ym., 2008, s. 10). Ihmiset liittyvät yhä enemmän yhteisöihin, jotka palvelevat heidän hetkellisiä tarpeitaan, kun taas esimodernilla ajalla yhteisöt olivat ajallisesti ja paikallisesti pysyvämpiä.

Toisaalta yhteisön käsite voidaan määritellä tarkemmin rajatusti, jolloin puhutaan niin sanotuista aidoista yhteisöistä. Aitoja yhteisöjä leimaa vuorovaikutus, vastavuoroisuus, kokonaisvaltaisuus ja ihmisten kohtaaminen sellaisina kuin he ovat (Ryyänen, 2016, s. 131). Aidossa yhteisössä persoonat toimivat yhdessä ja näkevät toiminnallaan myös tulevaisuuden, mutta tämän lisäksi he näkevät ja kohtaavat myös toisensa erityisinä ja erilaisina yksilöinä. Tällöin yksilöt luottavat toistensa hyvään tahtoon toisiaan kohtaan (Bauman, 2001, s. 2). Aito yhteisö vastaa kuitenkin enemmän yhteisön ideaalia kuin minkään olemassa olevan yhteisön todellista luonnetta (mts. 4; Ryyänen, 2016, s. 132).

Yhteisöjä voidaan jaotella eri tavoin. Momssien yhteisö sisältää piirteitä eri yhteisötyypeistä. Juhila (2006, s. 126) jakaa yhteisöt kolmeen erilaiseen tyyppiin. Ensimmäinen näistä on paikallisyhteisö, jolla Juhila viittaa esimerkiksi kyliin ja kaupunginosiin eli johonkin tilaan perustuviin yhteisöihin. Toinen yhteisömuoto ovat kulttuuriyhteisöt, jotka muodostuvat muun muassa etnisistä ryhmistä. Kolmanneksi Juhila luokittelee institutionaaliset yhteisöt. Ne ovat erilaisia organisaatioita, kuten laitoksia, mutta myös uskonnollisia tai muita aatteellisia organisaatioita. Toisaalta termi paikallisyhteisö hämärtää yhteisön määritelmän, jonka mukaan kaikki yhteisöt ovat paikkaan sidottuja (Eräsaari, 2015, s. 38). Yhteisö sijaitsee jossain, vaikka se olisi

virtuaalinen yhteisö. Korkiamäki (2008, s. 155) erottelee toisistaan viralliset institutionaaliset yhteisöt ja luonnolliset yhteisöt, jotka ovat omaehtoisesti rakentuvia yhteisöjä. Luonnollisiin yhteisöihin liittyy arkielämän tavanomaisia ja tunnistettavia ryhmittymiä, kun taas institutionaalisiiin yhteisöihin liittyy usein ylhäältä käsin osoitettua väliintuloa, joka ei ole aina vapaaehtoista (Korkiamäki, 2008, s. 155; Raitakari, 2008, s. 223). Institutionaalisiiin yhteisöihin kuulumisen perustuu johonkin ongelmaan, jonka aiheuttamaa hyvinvointivajetta yhteisö pyrkii paikkaamaan.

On tyypillistä, että yhteisöissä ja organisaatioissa toimii useita rinnakkaisia ja päällekkäisiä pienryhmiä, eli ikään kuin omia pienyhteisöjä yhteisöjen sisällä (Ahokas, 2013b, s. 237). Momssien Vaatepankit toimivat paikkakunnittain ja siksi eri paikkakunnilla toimivat ryhmittymät voidaan laskea omiksi paikallisyhteisöikseen, pienyhteisöikseen. Toisaalta Momssit kokonaisuudessaan rakentuu virallisen organisaation puitteissa ja on sillä tavoin institutionaalinen yhteisö. Yhteisö perustuu kuitenkin vapaaehtoisuuteen ja omaehtoisuuteen, eikä siihen tulla asiakkuusperustaisesti ohjattuna tai pakotettuna. Yhteisössä ei myöskään tehdä virallista, lain määrittelemää sosiaalityötä. Tästä näkökulmasta Momssien yhteisö on myös luonnollinen yhteisö, jossa yksilöt ovat kerääntyneet tärkeäksi kokemansa asian äärelle. Momssien yhteisössä on myös piirteitä aidosta yhteisöstä, sillä siinä ilmenee ihmisten välinen vastavuoroisuus, yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuus.

Momssit on myös virallinen yhdistys, mikä rajaa sen ominaisuuksia yhteisönä. Yhdistys voidaan määritellä useiden henkilöiden yhteenliittymäksi, joka on organisoitu ja tarkoitettu pysyväksi (Lind & Kaunismaa, 2022, s. 7). Lisäksi yhdistys on perustettu yhteisten, usein aatteellisten, tarkoitusten toteuttamiseksi. Yhdistys-sanaa käytetään rinnakkain ja lähes synonyymisesti järjestö-sanan kanssa. Nämä molemmat ovat ihmisten ja yhteisöjen muodostamia tavoitteellisia organisaatioita. Yhdistyksen toimintaa säätelee Yhdistyslaki (503/1989). Yhdistyksillä on lain mukaan itsenäinen hallinto, vapaaehtoinen jäsenyys ja voittoa jäsenilleen tavoittelematon luonne. Yhdistyksen toiminta perustuu kuitenkin sen jäsenten väliselle kohtaukselle ja keskinäisille vuorovaikutussuhteille, ja yhdistys on näin ollen myös vuorovaikutteinen ja välittävä yhteisö erotuksena muodollisesta organisaatiosta. Käsittelen Momssija yhteisön näkökulmasta, josta pääsen parhaiten opinnäytetyössäni keskeiseen yhteisöllisyyden teemaan.

Ihmisen elämä rakentuu eri vaiheissaan useiden yhteisöjen ja yhteisöllisyyden osaksi (Kostamo-Pääkkö ym., 2015, s. 7). Ihminen toimii yhteisöissä erilaisissa rooleissa, jotka

vaikuttavat myös siihen, millaisia päätöksiä hän tekee ja miten hän suhtautuu asioihin eri tavoin esimerkiksi äidin roolissa tai ammattilaisen roolissa. Yhteisöissä ihmiset jakavat yhteisiä päämääriä, tavoitteita, arvoja, normeja ja moraalialia, minkä tiedostaminen tukee yhteisön sisäistä yhteisöllisyyttä (mts. 7; Eräsaari, 2015, s. 37). Yhteisön toimiminen perustuu myös yhteiselle kielelle ja yhteisesti sovituille rituaaleille ja käyttäytymissäännöille (Eräsaari, 2015, s. 38).

Yhteisöllisyys on pohjimmiltaan tunnetta yhteenkuuluvuudesta, joka edellyttää pitkäkestoista yhteistä toimintaa, johon yksilöt ovat sitoutuneet (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 130–131). Yhteisöllisyys on voima, joka yhdistää ihmisiä yhteisen päämäärän vuoksi (Kuusela, 2023, s. 196). Yhteisössä on voimaa kasvattaa yksilöitä yhteisöllisyyteen ja yhdessä toimimiseen (Ryyänen, 2016, s. 132). Yhteisö tukee näin myös osallistumista sekä havahduttaa yksilöitä näkemään riippuvuutensa toisistaan (mts. 133). Yhteisöllisyys on tärkeää ihmisen sosiaalisen kasvun kannalta ja olennainen osa ihmisyyttä (Kostamo-Pääkkö ym., 2015, s. 7). Yhteisöllisyyden lähtökohtana ovat merkitykselliset keskinäiset vuorovaikutussuhteet ja siteet (Pohjola, 2015, s. 17; Roivainen & Ranta-Tyrkkö, 2016, s. 8). Se muodostuu ihmisiä yhdistävän tekijän ympärille ja yhteisöllisyyttä kokevat alkavat pitää sitä itsessään arvokkaana (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 74).

2.2 Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus yhteisöissä

Hyvät sosiaaliset suhteet muodostuvat helpommin lämminhenkisessä ilmapiirissä, jossa osoitetaan luottamuksellisuutta erityisesti henkilökohtaisten asioiden suhteen (Röpelinen, 2008, s. 136–137). Sosiaalisissa suhteissa ihmiset ovat päivittäin vuorovaikutuksessa keskenään. Vuorovaikutus on luonteeltaan jatkuvaa, mutta myös muuttuvaa ja prosessimaista (Pirttilä-Backman ym., 2013, s. 27). Kyse on siis kohtaamisten ketjuista, joissa välitetään keskinäistä ymmärrystä. Vuorovaikutus voidaan määritellä interaktion käsitteellä, joka viittaa sen muotoutumiseen ihmisten välille (inter) ja olevan toimintaa (aktio), johon kumpikaan ei pystyisi yksinään (Suoninen, 2013, s. 32). Vuorovaikutuksen avulla luodaan yhteistä ymmärrystä, ja sen muodostuminen vaatii sekä kielellistä että ei-kielellistä vuorovaikutusta (mts. 32, 33). Ei-kielellinen vuorovaikutus on muun muassa eleitä, ilmeitä, asentoja ja puheen sävyjä. Vuorovaikutus edellyttää tutustumista sekä sosiaalista aktiivisuutta ja sitä tukee osallistuminen yhteiseen toimintaan sekä säännöllisyys (Röpelinen, 2008, s. 136–137). Yhteisön sisällä

vuorovaikutus muodostuu muun muassa tiedon jakamisesta ja vaihtamisesta, käyttäytymisen ohjailusta ja tunteiden vaihtamisesta (Ahokas, 2013b, s. 192).

Vuorovaikutuksen avulla voidaan jakaa esimerkiksi huolia tai ratkaista ongelmia, mikä on yhteisöllisyyden kannalta erityistä. Ihmissuhteet vahvistuvat ja tiivistyvät lähekkäisyydestä, jolloin on mahdollista huomioida enemmän samankaltaisuuksia toisessa ihmisessä (Ahokas, 2013a, s. 174). Nykypäivänä yhteisöt elävät myös virtuaalisissa muodoissa, joko kokonaan tai osittain, mutta nämäkin yhteisöt tarvitsevat yhteisesti ymmärrettyä viestintää ja vuorovaikutusta (Eräsaari, 2015, s. 38). Kasvokkaista vuorovaikutusta ei voida kokonaan korvata digitaalisesti, mutta digitaaliset menetelmät täydentävät vuorovaikutusta ja sisältävät yhä enemmän piirteitä aidosta vuorovaikutuksesta (Suoninen, 2013, s. 73–74). Yhteisöllisyys edellyttää vuorovaikutuksen lisäksi vastavuoroisuutta (Ryynänen, 2016, s. 131).

2.3 Sosiaalinen pääoma, sosiaaliset suhteet ja verkostot yhteisöihin liittyvinä käsitteinä

Yhteisöllisyyteen viittaa myös termi sosiaalinen pääoma, sillä sosiaalista pääomaa syntyy ihmisten sosiaalisissa suhteissa ja verkostoissa (Forss & Vatula-Pimiä, 2014, s. 251). Kun yhteisöllisyys verkostoissa tuottaa vastavuoroisuutta ja keskinäistä luottamusta, voidaan puhua sosiaalisesta pääomasta hyvinvoinnin tekijänä (Juhila, 2006, s. 125; Korkiamäki, 2016, s. 71). Joskus sosiaalista pääomaa käytetään laajasti synonyyminä yhteisö-käsitteelle tai sosiaaliselle verkostolle, mutta tässä työssä määrittelen yhteisön ja verkostot sosiaalisen pääoman kasvualustaksi ja perustaksi. Jotta sosiaalinen pääoma kasvaisi yhteisöissä, yhteisön jäseniltä vaaditaan halua ja luottamusta yhdessä toimimiseen sekä lisäksi organisoitua ja tasavertaisuutta (Kuusela, 2023, s. 198).

Sosiaalinen pääoma voidaan jaotella rakenteelliseen ja kognitiiviseen eli kulttuuriseen ulottuvuuteen (Hyyppä, 2011, s. 15). Rakenteellinen sosiaalinen pääoma on konkreettista yhteistä toimintaa. Kognitiivinen sosiaalinen pääoma koostuu taas luottamuksesta ihmisten välisissä suhteissa, vastavuoroisesta tuesta ja yhteisistä normeista ja se sijaitsee nimenomaan ihmisten välillä (Korkiamäki, 2016, s. 71; Lehto ym., 2017, s. 299). Tässä opinnäytetyössä sisällytän sosiaalisen pääoman käsitteeseen nämä molemmat osa-alueet. Toisaalta sosiaalista pääomaa voidaan tarkastella myös joko yksilön tai yhteisön ominaisuutena (Lehto ym., 2017, s. 301). Kohdennan käsitteen tarkastelussani nimenomaan yksilönäkökulmaan eli siihen,

millainen resurssi sosiaalinen pääoma on yksilön kannalta kuitenkin erottamatta sitä yhteisön kontekstista, jossa se rakentuu.

Käsitteitä sosiaalinen verkosto ja sosiaaliset suhteet käytetään usein rinnakkain ja teen niin tässäkin opinnäytetyössä asiayhteyden mukaan. Sosiaaliset verkostot voidaan määritellä yksilöiden ja ryhmien väliseksi sidoksiksi (Lehto ym., 2017, s. 299). Verkosto-käsitteellä hahmotetaan yksilön osallistumista sosiaalisiin suhteisiin ja aktiviteetteihin eli esimerkiksi kuulumista yhteisöön. Sosiaaliset suhteet eli yksinkertaisesti ihmissuhteet voidaan puolestaan määritellä kahden tai useamman ihmisen väliseksi yhteyksiksi, jotka ovat syvempiä ja pidempikestoisia kuin satunnaiset kohtaamiset ihmisten kesken (Ahokas, 2013a, s. 141, 143). Sosiaalisissa suhteissaan ihmiset ovat tietoisia vaikutuksistaan toinen toiseensa. Suhteet voivat olla erityyppisiä, kuten parisuhde tai ystävyysuhde. Suhteita voidaan luokitella jakamalla ne vertikaalisiin ja horisontaalisiin suhteisiin (mts. 157; taulukko 1). Vertikaalisessa suhteessa toisella on enemmän tietoa ja valtaa ja suhde voi olla kontrolloiva ja apua sekä turvaa tarjoava. Tällainen on esimerkiksi vanhemman ja lapsen välinen suhde. Vertikaaliset suhteet perustuvat hierarkialle ja ne ovat normatiivisia toisiinsa nähden (Kaunismaa, 2022b, s. 125). Horisontaalisissa suhteissa yksilöt ovat parhaimmillaan tasa-arvoisia ja vuorovaikutus on vastavuoroista, kuten ystävyysuhdeissa. Horisontaalisia suhteita leimaa avoimuus ja joustavuus ja ne luovat parhaiten sosiaalista pääomaa. Sen muodostumisen ydinkenttää on yhdistystoiminta, jossa yhteisen asian äärelle kokoontuu erilaisia ihmisiä erilaisista elämänpiireistä (mts. 126).

Sosiaalisten verkostojen ja yhteisöjen toimintaa ja vaikutusta voidaan ymmärtää paremmin jaottelemalla niitä sosiaalisten suhteiden ominaisuuksien mukaan (Lehto ym., 2017, s. 299–300; Pohjola, 2015, s. 17–20). Suhteet voivat olla horisontaalisia tai vertikaalisia, mutta voidaan tarkastella myös niiden muodollisuutta, voimakkuutta ja laatua (Lehto ym., 2017, s. 300; taulukko 1). Muodolliset suhteet ovat organisoituneita, kuten yhdistystoiminnassa, ja epämuodolliset ovat esimerkiksi perheenjäsenten ja ystävien välisiä siteitä. Suhteissa voi olla myös vahvoja siteitä, esimerkiksi perheenjäsenten välillä, tai heikkoja eli vähemmän läheisiä ja epäsäännöllisiä kontakteja.

Sosiaalisissa suhteissa ilmenevien siteiden laadusta voidaan erottaa sitovat (bonding), silloittavat (bridging) ja liittävät (linking) (Lehto ym., 2017, s. 300; Pohjola, 2015, s. 17–18; taulukko 1). Sitovissa siteissä verkoston jäsenillä on samankaltaiset sosiaaliset taustat ja tällaiset siteet toteutuvat parhaiten tiiviissä sosiaalisissa yhteisöissä. Silloittavat siteet yhdistävät keskenään erilaisista sosiaalisista taustoista olevia ihmisiä. Eroja voi olla muun muassa iässä,

asemassa, etnisyydessä tai koulutuksessa. Silloittavat siteet toteutuvat esimerkiksi yhdistystoiminnassa, jossa erilaiset ihmiset kokoontuvat yhteen. Sitovat ja silloittavat siteet ovat suunnaltaan horisontaalisia. Liittävät siteet ovat vertikaalisia ja siten niihin liittyvät erilaiset hierarkkiset asemat ihmisten välillä, esimerkiksi asiakkaan ja viranhaltijan välillä. Sitovat, silloittavat ja liittävät siteet voivat olla vahvoja tai heikkoja siteitä (Lehto ym., 2017, s. 300). Siteet vahvistuvat me-henkisestä yhteistyöstä (Hallamaa, 2017, s. 113).

Taulukko 1. Erilaisten sosiaalisten suhteiden ja siteiden luokittelu (mukaillen Lehto ym., 2017, s.300).

Sosiaalisten suhteiden luokittelu	Sosiaalisten suhteiden siteiden laatu	Siteiden voimakkuus: vahva	Siteiden voimakkuus: heikko
Horisontaalinen	Sitovat (bonding)	Esim. läheiset ystävät, joilla on samankaltainen sosiaalinen tausta	Esim. homogeeniset ryhmät
	Silloittavat (bridging)	Esim. yhdistystoiminnassa läheisiksi tulleet taustoiltaan erilaiset ihmiset	Esim. heterogeeniset ryhmät
Vertikaalinen	Liittävät (linking)	Esim. lapsen ja vanhemman välinen side	Esim. asiakkaan ja viranhaltijan välinen side

2.4 Yhteistyö sekä yhdessä ja yhteisöissä työskentely

Yhteisöissä toimitaan ja työskennellään yhdessä monenlaisissa yhteyksissä ja tehtävissä. Yhteisöllistä työtä voidaan tarkastella muun muassa yhteistyön näkökulmasta (Pohjola, 2015, s. 28). Yhteistyö on sosiaalityön yksi perusmuoto, ja Suomessa se on tunnettu erityisesti nimellä yhdyskuntatyö. Yhteistyön juuret voidaan ajoittaa 1800-luvun settlementiliikkeen nousuun, jolloin sen tavoitteena oli puuttua yhteiskunnan epäkohtiin paikallisyhteisöistä käsin (Puurunen, 2016, s. 21). Settlementtien avulla haluttiin luoda mahdollisuuksia osallistumiseen ja vahvistaa yhteisöllisyyttä ja kansalaistoimintaa. Settlementtien toiminnassa on paljon samankaltaisuutta verrattuna monien yhdistysten nykyiseen toimintaan. Keskityn tässä yhteydessä kuitenkin tarkemmin yhteisöissä esiintyvään vapaamuotoiseen ja vapaaehtoiseen yhteistyöhön.

Yhteistyöllä voidaan yhdistää yksilöiden voimat, jotta saavutettaisiin jokin tavoite tai kehiteltäisiin yhteisesti jotakin ideaa (Kuusela, 2023, s. 188; Suoninen, 2013, s. 29). Hyvät sosiaaliset suhteet yhteisön sisällä edistävät yhteistyötä ja yhdessä aikaansaamista (Kuusela, 2023, s. 49). Tietoinen luottamuksen rakentaminen parantaa suhteiden laatua ja vuorovaikutusta,

jolloin myös yhteistyö sujuu jouhevammin. Luottamuksen kaksisuuntaisuus eli se, että molemmat osapuolet sekä luottavat toisiinsa että ovat luottamuksen kohteena, luo yhteiselle toiminnalle yhä paremmat edellytykset (Hallamaa, 2017, s. 145). Tuloksellinen yhteistyö vaatii lisäksi suunnitelmallisuutta, organisointia ja sitoutumista, sekä sitä, että toimijat tunnustavat vastavuoroisesti toistensa toimijuuden (mts. 149, 278).

Yhteistyössä ei tavoitella henkilökohtaista etua tai voittoa, vaan tukea ja ideoita jaetaan ja ongelmia ratkotaan yhdessä ilman kilpailuasetelmaa (Kuusela, 2023, s. 188). Yhteinen tavoite yhdistää toimijat, mutta yhteistyö edellyttää myös sopimista keinoista, joilla tavoitteeseen pyritään, sillä ristiriitaiset keinot vetävät työskentelyä eri suuntiin (Hallamaa, 2017, s. 103). Yhteistyö antaa jokaiselle osapuolelle myös oman toiminnan ja roolin oman osansa toteuttajana, vaikka se samalla sitoo osapuolet yhteen yhteisen päämäärän äärelle. Yhdessä työskentely sallii siten myös yksilöllisyyden leiman (Välimäki-Adie & Pylkkänen, 2008, s. 109). Yhteisen päämäärän yhdistämä yhteisö eroaa ryhmästä, jossa toimiminen voi olla pelkkä väline tavoitteen saavuttamiseksi (Hallamaa, 2017, s. 107, 112). Yhteisöä leimaa toimiminen me-hengessä yksilöiden sitoutuessa yhteisön yhteiseen päämäärään ja ottaessa sen vapaaehtoisesti omaksi päämääräkseen. Yhteisössä yhteistyö on lähtökohtaisesti jokaisen intressi ja suhteellisen jatkuva toimintatapa. Tällainen toiminta on tehokasta, koska ristiriidat ovat vähäisiä ja luovuus pääsee kukoistamaan (mts. 229).

Yhteisössä tapahtuvia prosesseja säätelee moni tekijä (Ahokas, 2013b, s. 186). Vaikutusta yhteiseen toimintaan on tehtävällä ja tavoitteella, mutta myös yhteisön koolla, rakenteella, resursseilla, historialla ja johtajuudella tai sen puuttumisella on vaikutuksensa. Yhteisön ollessa yhdistys, voidaan sen tehtävätyypit jaotella kolmeen pääluokkaan: osallistujien yhdessä tekeminen eli sosiaalinen funktio; muihin toimijoihin vaikuttaminen eli vaikuttamisfunktio; sekä palveluihin liittyvät tehtävät eli tuotantofunktio (Kaunismaa, 2022a, s. 16). Momssien toimintaan liittyy näitä kaikkia tyyppisiä, mutta keskityn erityisesti osallistujien keskinäiseen, sosiaaliseen yhdessä tekemiseen, joka on yleensä samanaikaisesti muiden hyväksi tehtävää vaikuttavaa työtä. Tämä työ voidaan luokitella myös vapaaehtoistyöksi. Monissa yhdistyksissä vapaaehtoistyö on koko toiminnan selkäranka tai jopa kaikki työskentely on vapaaehtoistyötä (Pessi & Oravasaari, 2010, s. 70). Vapaaehtoistyön merkitys yhteisöissä tehtävässä työssä on siis merkittävä.

Vapaaehtoistyö on nykypäivän yhteiskunnassa monimuotoista (Iso-Aho, 2022, s. 20). Vapaaehtoistyö perustuu työntekijän vapaaehtoisuuteen työssä, josta ei saa palkkaa (Mikkonen &

Saarinen, 2018, s. 23; Willberg, 2015, s. 6). Vapaaehtoistyöllä tuotetaan yleisesti hyvää jollekulle muulle kuin itselle tai lähiomaiselle ja se voi olla esimerkiksi toimintaa jossakin yhteisössä. Vapaaehtoistyö on myös kaikille avointa (Iso-Aho, 2022, s. 20). Riittävä suunnitelmallisuus vapaaehtoistoiminnan toteuttamiseksi on ydinasia, mutta toisaalta liian tiukka suunnittelu johtaa byrokratiaan (Marjovuori, 2014, s. 135). Vapaaehtoistyöllä pyritään perinteisen käsitteiden mukaan tuottamaan sosiaalista hyvinvointia ja se voi pitää sisällään esimerkiksi huolenpitoa, tukea tai neuvontaa (mts. 15). Tarkastelen opinnäytetyössäni vapaaehtoistyötä, jota tehdään Momssien yhdistyksessä. Vapaaehtoistoiminta on tässä tapauksessa organisoitua ja tavoitteellista auttamistyötä (Pohjola, 2015, s. 27). Auttamistyö Momssien vapaaehtoistyönä on epävirallisen sektorin toimintaa eli se ei ole osa virallista palvelujärjestelmää. Erottelupecusteita ovat muun muassa työn vapaaehtoisuus, ei-ammattimaisuus ja palkattomuus (mts. 27).

Vapaaehtoistyöstä voidaan erotella erilaisia muotoja (Iso-Aho, 2022, s. 22). Se voi olla palkatonta palvelutyötä, jossa pyritään epäitsekästä auttamaan. Se voi toisaalta olla myös vaikuttamaan pyrkivää työtä tai omaan oppimiseen ja mahdollistamiseen tähtäävää työtä. Vapaaehtoistyön muutosta voidaan kuvata jaottelulla klassiseen eli perinteiseen ja uuteen vapaaehtoistyöhön, mutta näiden muotojen rajat eivät todellisuudessa ole selkeitä ja usein vapaaehtoisuuteen saattaa liittyä elementtejä näistä molemmista (mts. 22–23). Klassinen vapaaehtoisuus korostaa muun muassa sitoutuneisuutta, toiminnan pitkäaikaisuutta ja säännöllisyyttä, kun taas uusi vapaaehtoisuus painottuu enemmän yksilöllisyydelle, henkilökohtaisille intresseille, määräaikaaisuudelle ja vastavuoroisuudelle. Nykyajan uudelle vapaaehtoisuudelle erityistä on nimenomaan sitoutumisen väljyys (Lindfors, 2020, s. 34). Jäsenyys ja toiminnassa mukana oleminen voivat olla eri asioita, sillä monet haluavat osallistua hyvin joustavasti ja omaehtoisesti (mts. 35). Vapaaehtoisuuden moninaistumisesta kertoo myös virtuaalivapaaehtoisuus, jossa työskentely perustuu digitaalisesti suoritettaviin etätehtäviin (mts. 24).

Vapaaehtoistyö on muutoksessa ja se näkyy myös siirtymänä palvelutehtävästä asiakkuuteen (Iso-Aho, 2022, s. 27–28). Vapaaehtoinen poimii itselleen sopivimmat vapaaehtoisena toimimisen tavat, jolloin hän on tavallaan vapaaehtoistyötä tarjoavan järjestön asiakas. Momssit ovat vieneet kuitenkin asiakas-vapaaehtoinen-erottelun vielä häilyvämmälle asteelle, koska heidän toiminnassaan vapaaehtoiset voivat olla myös tuottamiensa palveluiden asiakkaita samanaikaisesti (E. Rantalahti, henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024). Vapaaehtoistyössä suhteiden laatu voidaan jakaa horisontaalisiin ja vertikaalisiin suhteisiin

(Marjovuori, 2014, s. 16–17). Horisontaalinen vapaaehtoistyö perustuu vertaisuuteen ja sisältää muun muassa oma-apua, keskinäistä tukea, jakamista ja yhteisiä päämääriä. Tällöin vapaaehtoistyöntekijä on yhteisön jäsen ja hänen roolinsa muotoutuu yhteisössä tarpeen mukaan. Vertikaaliset vapaaehtoisjärjestöt lokeroivat tiukemmin auttajat ja autettavat toisistaan.

3 VALTASUHTEET JA VERTAISUUS YHTEISÖISSÄ

3.1 Yhteisöllisyyden monikasvoisuus ja vallan ilmeneminen

Yhteisöllisyyttä pidetään totutusti hyvänä ja tavoittelemisen arvoisena asiana ja jonkinlaisena ihanteena (Roivainen & Ranta-Tyrkkö, 2016, s. 9). Ihanneyhteisöä voidaan ajatella omana maailmanaan, jossa haasteet kohdataan yhdessä ja yhteisesti (mts. 10). Yhteisöllä ja yhteisöllisyydellä nähdään itseisarvoa sellaisinaan, ei vain välineenä jonkin asian saavuttamiseksi (Ryynänen, 2016, s. 134). Vaikka yhteisöihin ja yhteisöllisyyteen liitetään tyyppillisesti positiivisia mielikuvia, ei tulisi toisaalta jättää huomiotta myöskään yhteisöissä ilmeneviä jännitteitä ja ristiriitoja (Kostamo-Pääkkö ym., 2015, s. 7). On olemassa yhteisöjä, joissa vahvistuvat sellaiset arvot ja normit, joita ei pidetä yleisesti hyväksyttävänä (Korkiamäki, 2016, s. 80). Yhteisöissä voi ilmetä sisäisiä ongelmia, väärinkäytöksiä ja tiukkaa sosiaalista kontrollia. Yhteisöllisyys voi siis olla monikasvoista. Se voi olla tukevaa ja luoda sosiaalista pääomaa, mutta se voi olla myös normittavaa, rajoittavaa ja jopa pakottavaa (Juhila, 2006, s. 125; Pohjola, 2015, s. 25). Yhteisö, jossa on vahvat valtarakenteet, on hierarkkinen ja heikentää yksilön mahdollisuuksia. Perinteisessä yhteisöllisyydessä hierarkkinen arvorakenne on ollut vallitseva ja yhteisesti on jaettu vahva näkemys uskonnosta ja moraalista (Lehto ym., 2017, s. 306). Vallan jakautuminen epätasaisesti yhteisössä vaikeuttaa kuitenkin luottamuksen syntymistä, mikä haittaa yhteisen toiminnan onnistumista (Hallamaa, 2017, s. 148).

Valta on olemassa vain ihmisten välillä ja se ilmenee ihmisten toimiessa yhdessä ja katoaa, jos ihminen erotetaan toisista ihmisistä (Arendt, 2017, s. 207). Valta voi perustua yhteisössä muun muassa tietoon, resursseihin tai persoonallisuuden piirteeseen (Ahokas, 2013b, s. 204–205). Tärkeän tiedon keskittyminen tietylle haltijalle antaa valtaa niihin nähden, joilla ei samaa tietoa ole. Samoin se, joka hallitsee resursseja, saa mahdollisuuden vaikuttaa muihin. Toisaalta tietoa tai resursseja ei ole pakko käyttää hyväksi toisiin vaikuttamisen välineinä. Jollakin voi olla puolestaan valtaa persoonansa vuoksi, jolloin hän kykenee manipuloimaan toisia. Tällaisen vallan edessä toiset ihmiset saattavat tehdä asioita, joita eivät muutoin tekisi. Tällainen valta ilmenee erityisesti vuorovaikutusprosesseissa ja käyttäytymisessä, joskus huomaamattomastikin (Kuusela, 2023, s. 39). Vallankäyttö eli vallan avulla tavoiteltu muutos edellyttää sitä, että toimijalla on kykyjä ja resursseja sekä mahdollisuuksia ja tilaisuuksia olosuhteisiin vaikuttamiseksi (Hallamaa, 2017, s. 150–151). Vallankäyttö ajatellaan yleensä tietoiseksi toiminnaksi, mutta toiminnalla voi olla vaikutuksia, vaikka toimija ei tiedostaisikaan

niitä (mts. 26). Valta voi vaikuttaa toisiin sekä negatiivisesti että positiivisesti. Se voi olla alistavaa tai kasvattaa voimavaroja ja lisätä toimintaedellytyksiä (mts. 158). Tehokas ja vaikutusvaltainen henkilö voi saada vertaisensa ja alaisensa toimimaan entistä tehokkaammin ja olla myös yhteisölle hyödyllinen jäsen (Ahokas, 2013b, s. 205; Hallamaa, 2017, s. 153).

Toisaalta vaikka yhteisö koettaisiin sisäpiirissä tukea tarjoavaksi, valta voi ilmetä vahvasti ulospäin (Pohjola, 2015, s. 26). Jo se, että yhteisö rajaa itsensä erilliseksi ja suljetuksi toimijaksi, jossa toiset kuuluvat joukkoon ja toiset eivät, luo ulkopuolisuutta (Juhila, 2006, s. 125; Reunanen, 2023, s. 29–30). Yhteisö laatii aina jollain tavalla oman sisäisen järjestyksensä ja määrittää myös ehdot yhteisöön kuulumiselle (Pohjola, 2015, s. 26–27). Tällainen valta voi osallisuuden sijasta vahvistaa osattomuutta ja johtaa yhteisön sulkeutumiseen ja ulkopuolisten torjuntaan (Lehto ym., 2017, s. 306). Yhteisön jäsenyys voi olla epävarmaa ja rajattua ja liittyä esimerkiksi johonkin tilanteeseen, eikä se näin ollen ole kaikille mahdollinen oikeus (Korkiamäki ym., 2008, s. 15). Yhteisöön kuuluminen voi olla myös asiakkuusperustaista eli käytännössä yksilö hakeutuu tai hänet ohjataan jonkin sosiaalisen ongelman vuoksi vertaisryhmään, laitokseen tai muun avun piiriin (mts. 16). Tällöin riskinä on yksilön lokerointi ja avuntarpeen määrittely, mikä asettaa avunsaajan alempiarvoiseen asemaan avun antajaan nähden (Roivainen, 2008, s. 39–40).

Valta voi vaikuttaa yhteisöissä myös niiden ulkopuolelta käsin. Altman (2002, s. 98) käsittelee valtaa ja yhteisöjä pohtiessaan vastauksia AIDS-kysymykseen ja toteaa, että organisaatioiden kasvaminen voi johtaa byrokraattiseen valtaan, jolloin yhteisön oma vaikutus ja näkemys heikkenee. Sidos yhteisön jäseniin haurastuu ja muodostuu uusia sidoksia esimerkiksi hallitukseen tai muihin rahoittajatahoihin, jotka osoittavat omat vaatimuksensa toiminnalle (mts. 98, 99; Marjovuo, 2014, s. 140). Byrokratian paineen alla yhteisö ei enää pysty välttämättä kannattelemaan alkuperäisiä ideoitaan (Toivonen, 2008, s. 148, 150). Marjovuo (2014, s. 140, 142) toteaa, että vapaaehtoistyön maailma on erityisen altis muodollistumiselle ja ammatillistumiselle ja siten myös byrokratisoitumiselle. Suomessakin yhteisölliset hankkeet ovat tavallisesti rahoitukseltaan määräaikaista, mikä luo epävakautta ja sidoksisuutta rahoittajatahoon. Jos byrokratia ottaa yhteisössä vallan, ei demokratia toteudu sen sisäpuolella, eivätkä jäsenet saa kokemusta siitä, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin asioihin. Yhteisöissä tehtävässä yhteistyössä demokratia, joka voidaan käsittää osallisuutena yhteisiin asioihin, on keskeinen elementti (Eräsaari, 2015, s. 46–47). Vallan byrokratisoituminen sotii yhteisön luonnetta vastaan, sillä yhteisö muodostuu jonkin yhteiseksi koetun ympärille.

3.2 Johtaminen ja johtajuus sekä vertaisuus ja tasa-arvo

Johtamisella tarkoitetaan järjestyksen ja johdonmukaisuuden tuottamista (Lind, 2022, s. 52). Järjestyksen luominen on tarpeen myös yhdistysten vapaaehtoistyössä, kuten Momssien yhteisössä. Tämä pitää sisällään esimerkiksi budjetointia, suunnittelua ja ongelmien ratkaisemista (mts. 52). Johtamisessa on kyse enemmänkin tehtävien ja asioiden suorittamisesta, kun taas tästä voidaan erottaa johtajuus, joka liittyy ihmisten johtajuuteen tietyn asian äärellä. Nämä kaksi erityyppistä käsitettä eivät läheskään aina liity yhden ja saman ihmisen kykyihin. On kuitenkin tavallista, että ne yhdistetään yhden johtajan alaisuuteen, jolloin puhutaan sekä ihmisten että asioiden johtamisesta.

Johtajuus tietyn ryhmän sisällä voi perustua erilaisiin syihin, esimerkiksi virkaan tai vaikuttamismahdollisuuksiin (Ahokas, 2013b, s. 212). Johtajaksi voidaan ajatella se yhteisön jäsen, joka vaikuttaa positiivisesti eniten toisiin ja joka ohjaa ryhmää yhteisiä tavoitteita kohti. Johtajalla on sosiaalista vaikutusvaltaa saada ryhmä toimimaan toivotulla tavalla. Toisaalta muiden ryhmän jäsenten on tunnistettava ja hyväksyttävä johtajan vaikutus. Johtajuus on siis vaikutussuhde (mts. 214). Johtajuus voi olla myös hetkellistä tai nimellistä esimerkiksi liittyen jonkin tilanteen vaatimaan rooliin. Johtajuus voi nousta puhumishierarkiasta eli puheen määrän jakautumisesta eri jäsenten kesken (mts. 215). Vaikutusvalta on yleensä sidoksissa korkeaan asemaan puhumishierarkiassa. Johtamisen painoarvo vaihtelee yhteisön koosta ja toiminnan laadusta riippuen (Lind, 2022, s. 53).

Pienissä järjestöissä johtaminen on tavallisesti epämuodollisempaa ja ei-hierarkkisempaa kuin isoissa. Suomessa on tyypillistä, että vapaaehtoisjärjestöissä myös johtotaso toimii vapaaehtoisesti (Pessi & Oravasaari, 2010, s. 24). Näin on myös Momssien yhdistyksessä (E. Rantalahti, henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024). Toisaalta Momssien johtamisessa on kyse myös ylevästä kutsumusjohtamisesta (Aaltonen ym., 2014, luku 3; E. Rantalahti, henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024). Tällöin puhutaan uhrautumisesta jonkin tärkeäksi koetun arjen yläpuolella olevan tehtävän äärellä, johon saatetaan liittää hengellisiä, jopa kotionomaisia piirteitä (Aaltonen ym., 2014, luku 3). Momssien yhdistys lähti alun perin liikkeelle sydämen asiasta viedä eteenpäin itselle kutsuksi koettu tehtävä toimia lapsiperheiden parhaaksi. Tietoisuus omasta kutsumuksesta auttaa toimimaan tehtävässä sinnikkäästi, iloa koken ja vapautuneesti, mutta toisaalta liian vahva kutsumustietoisuus voi saada johtajan pitämään omaa näkemystään ainoana mahdollisuutena välittämättä muiden näkökulmista (mt. alaluku 3.3). Kutsumusjohtajuutta leimaa halu palvella toisia, jolloin johtaja arvostaa kaikkia

työntekijöitä ja näiden työpanosta sekä ruokkii avointa kommunikaatiota (mt. alaluku 5.3). Samanlaisia piirteitä yhteisön johtamisessa kuvailee myös Hallamaa (2017, s. 230). Hallamaan mukaan yhteisössä tyypillinen me-henki voi näkyä siten, että johtajat kokevat roolinsa yhteisön palvelijoiksi. Tällöin johtajat toimivat yhteisön edun mukaisesti, eivätkä aja omia päämääriään.

Johtaja voi käyttää erilaisia keinoja vaikuttaakseen toisten toimintaan, mutta kaikki tällaiset vaikutusmekanismit eivät perustu valtaeroon (Hallamaa, 2017, s. 163, 172). Vaikuttaminen, joka ei perustu valtaeroon, perustuu sen sijaan vertaisuuteen ja vastavuoroiseen suhteeseen. Vertaisuutta muodostuu ihmisten välille samankaltaisten kokemusten ja elämäntilanteiden myötä ja siihen liittyy keskinäinen asiantuntijuus sekä tasa-arvo ja yhdenvertaisuus (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 20). Vertaisuuteen kuuluu tuen jakaminen vastavuoroisesti ja luottamus (mts. 21). Vertaisuudella ryhmissä on yhteys myös ryhmän yhtenäisyyteen. Keskenään vertaiset ihmiset ovat samalla tasolla, eikä kukaan ryhmään kuuluva asetu toisten ylä- tai alapuolelle. Momssien kaltaisissa yhteisöissä vertaisuutta voidaan kokea yhteisön jäsenten kesken, mutta myös suhteessa asiakkaisiin. Vertaisuutta ei estä se, että jollakulla on enemmän esimerkiksi tietoa tai erilainen vastuu ryhmässä (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 50–51). Vertaisuuden kokemus ehkäisee ulkopuolisuuden tunnetta (mts. 74).

Aidossa yhteisössä toiset ihmiset kohdataan kokonaisuuksina ja persoonina, ei pelkästään yhteisen kiinnostuksen kohteen jakajina (Ryynänen, 2016, s. 131). Kaikkien ääntä arvostetaan, myös eriäviä kantoja. Tällöin voidaan puhua aidosta dialogista, jolloin mielipide muokataan yhdessä yhteistyössä, niin että jokainen mielipide on arvokas (Eräsaari, 2015, s. 48). Hierarkiasta irtautuva yhteistyö vaatii osapuolten panosta yhteiseen toimintaan, etujen yhteensovittamista sekä vaihtoa. Yksipuolinen hyvän tekeminen ylhäältä alaspäin on puolestaan nimenomaan hierarkkista ja se voi olla myös saavaa osapuolta haavoittavaa ja alistavaa. Huono-osaisuutta kokeneet tulisi Freiren (2016, s. 69) mukaan osallistaa yhteistyöhön aktiivisina ja osaavina subjekteina, eikä tekemisen kohteina. Tällainen asenne vaatii yhdessä ajattelua ja dialogia, jonka Freire (2016, s. 98–99, 145) määrittelee yhteiseen toimintaan pyrkivien ihmisten kohtaamiseksi, joka edellyttää nöyryyttä (Aaltonen ym., 2014, alaluku 3.3).

Dialoginen ihminen uskoo toisiin ihmisiin sekä heidän kykyihinsä ja hyväksyy oman vajavaisuutensa, eikä tällainen dialogisuus voi toteutua toisen osapuolen hallitessa toista (Freire, 2016, s. 186). Toisen ihmisen alistaminen vähentää myös alistajan ihmisyyttä ja näin on haavoittavaa myös hänelle (Hallamaa, 2017, s. 231). Dialogisessa toiminnassa puolestaan

tavoitellaan yhteistyötä tasavertaisten toimijoiden kesken, jolloin nämä voivat kunnioittaa toinen toisiaan. Se vaatii kuitenkin myös järjestäytymistä ja järjestystä kestääkseen ja tuottaakseen tulosta (Freire, 2016, s. 195, 197). Järjestäytyminen puolestaan vaatii auktoriteettia, mikä ei tarkoita samaa kuin kurinpito tai autoritaarisuus, vaan päinvastoin, se edellyttää vapautta toimia auktoriteetin alaisuudessa omasta tahdostaan yhteistyössä (mts. 197, 199). Yksilöitä ei tällöin luokitella tai kategorisoida vaan jokainen saa olla sellainen kuin on. Dialogisuus tuo yksilöille valinnan vapauden (mts. 187).

Tasa-arvoinen yhteisö jakaa yhteiset normit eli käsityksen siitä, mikä on yleisesti hyväksytty tapa ajatella ja toimia ja mitä pidetään arvossa (Ahokas, 2013b, s. 188–189). Normit palvelevat ryhmän tavoitteiden saavuttamisessa ja estävät yhteisön jäseniä toimimasta vastoin yhteistä päämäärää. Normit vakiintuvat ja lisäävät yhdenmukaisuutta yhteisössä. Yhteisössä syntyy myös rooleja, jotka puolestaan eriyttävät yksilöille erilaisia tehtäviä. Vakiintuneet roolit määrittelevät ja rajaavat yksilöiden toimintaa, mutta se ei Freiren (2016, s. 187) mukaan estä tasavertaista yhteistyötä.

Yhteisötyössä työntekijä voi vastata asiakkaan tarpeisiin parhaiten purkamalla hierarkkista asetelmaa ja sosiaalityön roolituksia (Roivainen, 2008, s. 32). Jane Addams, Settlementiliikkeen perustaja ja yhteisötyön pioneeri, näytti tästä esimerkkiä (Addams, 1912). Hän piti tasa-arvoa työntekijöiden ja asiakkaiden välillä tärkeänä asiana ja edisti yhteistoiminnallista osallistumista (Toivonen, 2008, s. 143). Vertaisuuden edellytyksenä on siis karsia byrokraattisuus. Lisäksi merkittävää on tasa-arvo asiakkaiden kesken. Yhdyskuntatyössä keskeistä on tarjota toimintaa kaikille, mutta tämä ei useinkaan toteudu esimerkiksi siksi, että yhteiseen toimintaan mukaan löytävät ne ihmiset, jotka ovat aktiivisia kansalaisia, kun taas kaikkein huonoimmassa tilanteessa olevat jäävät ulkopuolelle (mts. 149). Tasa-arvoon pyrkiminen edellyttää sitä, ettei toiminta leimaa ihmisiä, vaan jokainen kohdataan vertaisena (mts. 150). Me-henki luo yhteisyyttä ihmisten välille.

3.3 Vastavuoroisuus ja solidaarisuus

Aitoon yhteisöön liittyy yhteisön sosiaalisten suhteiden vastavuoroisuus, suoruus ja välittömyys (Ryynänen, 2016, s. 131). Yhteisöissä syntyy luottamusta vastavuoroisuuteen. Toisin sanoen ihminen, joka tekee hyvää, oikeutetusti odottaa, että hyvää tehdään myös hänelle tulevaisuudessa (Korkiamäki, 2016, s. 73). Vastavuoroisuuden periaate liittyy tähän

ajatukseen. Sen mukaan se, mitä ihminen toivoo itselleen tehtävän, hänen tulisi tehdä itse toisille (Hallamaa, 2017, s. 86). Vastavuoroisuuden periaatetta voidaan soveltaa muun muassa täyttämällä toisten ihmisten tarpeita (mts. 87). Tarpeiden tyydyttämiseen voi sisältyä se, että toiselle luodaan paremmat mahdollisuudet kehittyä ihmisenä ja kukoistaa. Vastavuoroisuuden periaate kuitenkin edellyttää sitä, että toista ihmistä ei kohdella toiminnan kohteena vaan toisena toimijana ja vertaisena (mts. 89). Myös toisiin vaikuttaminen voi olla vastavuoroista, jolloin suhteen molemmat osapuolet vaikuttavat sekä toisiinsa että keskinäiseen vaikuttamiseensa (mts. 188). Tällainen vastavuoroinen vaikutussuhde ilmenee tyypillisesti yhteisessä luovassa ongelmanratkaisussa.

Tasapaino antamisessa ja saamisessa on yksi yhteistyön kulmakivistä (Kuusela, 2023, s. 71). Monen hankkeen toteuttaminen vaatii ihmisten sitoutumista yhteistyöhön ja vastavuoroisuuteen pitkäkestoisesti ja organisoidusti (Hallamaa, 2017, s. 98). Vastavuoroisuus kasvattaa ihmisten välistä luottamusta ja turvaa jokaisen osapuolen etuja (mts. 137). Luottamus puolestaan on yhteisöllisyyden tärkeä osa. Yhteisöt voivat myös olla vastavuoroisia jäseniään kohtaan tarjoamalla jäsenilleen huomioimista ja huolenpitoa organisaatiotasolta (Pessi & Orava-saari, 2010, s. 106). Tämä voi pitää sisällään esimerkiksi opastusta, koulutusta tai virkistystilaisuuksia. Johtotaso voi myös edistää ryhmäytymistä ja vertaistuen saamista yhteisön sisällä ja parantaa yksilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa ja toteuttaa itseään yhteisössä.

Vastavuoroisuus ei näennäisesti aina toteudu yhteisön ja sen ulkopuolisten välillä, sillä vilpittön ja pyyteetön hyvän antaminen ei edellytä vastavuoroisuutta (Hallamaa, 2017, s. 246). Antamisella on aina vaikutusta vastaanottajaan ja siksi hyvän tekeminen voidaan kokea jopa loukkauksena, johon ei haluta vastata hyvällä (mts. 247). Toisaalta joillekin se voi tuoda kokemuksen arvostuksesta ja hyväksynnästä. Jos vastaanottaja tunnistaa vastavuoroisen luonteen, hän pyrkii puolestaan jakamaan hyvää toisille. Vastalahjana antavalle taholle saaja voi osoittaa kiitollisuutta, joka synnyttää antajassa iloa ja merkityksellisyyttä (mts. 251). Hyvän tekijä odottaakin kokevansa iloa, jolloin vastavuoroisuus itse asiassa toteutuu. Hyvän tekijä myös odottaa saavan osapuolen arvostavan sekä häntä että hänen tekoaan tai antamaansa lahjaa, jolloin hänellä on vastavuoroisia odotuksia. Pyyteettömyys ja vastavuoroisuus siis vaikuttavat olevan ristiriidassa keskenään, mutta paradoksaalisesti ne ilmenevät usein samassa yhteydessä (mts. 253). Toisaalta hyvän antajan tulisi arvostaa vastaanottajaa ja odottaakin tältä sopivanlaista vastavuoroisuutta, jotta hän osoittaisi kunnioittavansa tätä itsensä vertaisena ja antamaan kykenevänä toimijana (mts. 255).

Solidaarisissa teoissa toiselle annetaan lahja odottamatta vastalahjaa, vaikka ystävällisyyden yleensä vastataankin vastavuoroisesti (Lehto ym., 2022, s. 15). Lehdon ym. (2022, s. 8) mukaan solidaarisuus on veljeyttä. Se ilmenee ihmisten välillä kunnioittamisena ja vastuun ottamisena omasta toiminnasta (mts. 15). Sana ”solidaarinen” voidaan määritellä myös ”yhteenguuluvuutta tuntevaksi” ja ”myötämieliseksi” (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (Kotus), 2024). Freiren (2016, s. 50) mukaan solidaarisuus edellyttää sitä, että kykenee asettumaan sen asemaan, jolle on solidaarinen. Todelliseen solidaarisuuteen kykenee Freiren mielestä vain silloin, kun ei ajattele heikommassa asemassa olevia vain massana, jolle osoitetaan hyviä eleitä, vaan yksilöinä ja elävinä ihmisinä, jotka ovat kohdanneet epäoikeudenmukaisuutta (mts. 51). Freire vaatii solidaarisuuden osoitukseksi rakkauden tekoja.

Solidaarisuus liittyy vahvasti ryhmän kiinteyteen eli koheesioon (Ahokas, 2013b, s. 199). Voidaan puhua ryhmähengestä tai yhteishengestä. Solidaarinen yhteisö on yhdenmukainen käyttäytymisen tavoiltaan ja sitä leimaa keskinäinen tuki. Toisaalta liian suuri koheesio voi johtaa niin sanottuun kahvikuppijohtajuuteen ja ryhmäajatteluun (mts. 199). Tämä voi latistaa eriävien näkökulmien esittämistä ja johtaa päätöksenteossa liialliseen yksimielisyyteen, jolloin kriittinen ajattelu kärsii (mts. 200–201). Solidaarinen, yksimielinen päätöksenteko ja odotus samanmielisyydestä voi johtaa huonoihin ja hätäisiin ratkaisuihin näkökulmien supistuessa (Kuusela, 2023, s. 23, 30–31).

4 YHTEISÖLLISYYDEN MERKITYS YKSILÖN VOIMAVARANA

4.1 Voimaantuminen ja valtaistuminen yhteisöllisyyden tukemina prosesseina

Voimaantuminen on prosessi, jossa ihminen tulee tietoisemmaksi omista vahvuuksistaan ja voimavaroistaan sekä kykenee valjastamaan ne tehokkaammin käyttöönsä (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 158). Voimaantumisen myötä ihmisen itsetunto, rohkeus ja osallisuus lisääntyvät (Juhila, 2018, s. 90; Reunanen, 2023, s. 28). Voimaantuminen on yksilön sisäinen kasvu-prosessi, josta voidaan erottaa valtaistuminen yksilön ja ympäristön välisenä prosessina, jossa yksilö ymmärtää paremmin oman valtansa ympäröivässä maailmassa (Hokkanen, 2014, s. 21; Nivala & Ryyänen, 2019, s. 159). Nämä molemmat ovat tärkeitä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja vahvasti yhteydessä toisiinsa. Hallamaa (2017, s. 158) viittaa voimaantumisen ja valtaistumisen tukemiseen ulkoapäin käsitteellä voimaannuttaminen. Ihmisen toimintaedellytyksiä ja voimavaroja voidaan siis pyrkiä lisäämään ja vahvistamaan. Prosessi pyrkii muutokseen ja ihmisen entistä parempaan selviytymiseen ympäristössään ja yhteisöissään ja viime kädessä koko yhteiskunnassa (Juhila, 2018, s. 92). Voimaantumisprosessi voidaan ajatella mahdollistuvaksi vain yksilöstä itsestään käsin, jolloin yksilö on muutoksen aikaansaava toimija (Hokkanen, 2014, s. 44). Voimaantumiseen ei voida pakottaa ulkoa päin ohjaten, mutta toisaalta useat asiantuntijat myöntävät ulkopuolisen auttajan merkityksellisuuden voimaantumisen käynnistäjänä.

Ihmissuhteet, yhteisöt ja vapaaehtoistyö auttavat voimaantumisen prosessissa esimerkiksi ehkäisemällä sosiaalisia ongelmia ja yksinäisyyttä (Puolitaival ym., 2022). Yksinäisyyden tunne on läheisen vuorovaikutuksen laadullista puutetta, joka perustuu tyydyttymättömiin hellyyden ja ilmaisun tarpeisiin (Suoninen ym., 2013, s. 307). Yhteisöissä yksilöt puolestaan voivat kokea läheisyyttä, yhteisymmärrystä ja samaistumista sekä ilmaista ja toteuttaa itseään. Siten voimaantumiselle keskeinen optimismi ja luottamus muutoksen mahdollisuuteen ovat otollisella kasvualustalla (Hokkanen, 2014, s. 44). Vapaaehtoinen positiiviseksi koettu sosiaalinen toiminta edistää ihmisen kukoistusta ja kokemusta inhimillisyydestä (Panter-Brick ym., 2024, s. 11). Omien vahvuuksien kokeminen arvokkaiksi ja niiden käyttäminen yhteiseen hyvään voi olla yksilölle merkityksellinen kokemus (Puolitaival ym., 2022). Hyvän tekeminen tuo hyvän mielen lisäksi pitkäkestoista tyytyväisyyttä, mikä voimaannuttaa ihmistä myös vaikeina aikoina, ja saa hänet selviytymään paremmin.

Yhteisö on kasvualusta myös yksilön persoonan kasvulle (Ryynänen, 2016, s. 135). Ihmisen identiteetti ja minuus perustuu vuorovaikutukseen, jolloin yksilö oppii näkemään itsensä myös toisten silmin ja muodostaa siten kokonaiskuvaa itsestään (Lahikainen, 2013, s. 127; Suoni-
nen, 2013, s. 29). Identiteetti ja yksilöllisyys rakentuvat vuorovaikutuksien historialle vähä vä-
hältä muovautuen ja muuttuenkin (Lahikainen, 2013, s. 91, 132). Toiset ihmiset ovat ikään
kuin ihmisen peili, johon katsomalla etsitään omalle toiminnalle suuntaa ja määritellään itse-
tuntoa (mts. 128). Kestävä yhteisöllisyys myös turvaa minäkokemuksen jatkuvuutta ja joh-
donmukaisuutta (mts. 131). Yhteisöllisyys vahvistaa lisäksi yleistä kokemusta turvallisuus-
desta, jatkuvuudesta ja pysyvyydestä, jotka ovat nyky maailman muuttuvissa rakenteissa
muutoin heikolla pohjalla tarjoamalla aineettomia tukirakenteita (Aaltonen ym., 2014, alaluku
8.5; Reunanen, 2023, s. 27).

4.2 Osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen

Osallisuus ja toimijuus liittyvät kiinteästi toisiinsa ja osallisuus ymmärretään usein syrjäytymi-
sen vastakohtana. Osallisuus linkittyy myös voimaantumiseen ja valtaistumiseen, sillä osalli-
suus toteutuu, kun ihminen on voimaantunut (Juhila, 2018, s. 93). Osallisuus muodostuu vuo-
rovaikutuksessa ihmisten välillä, eikä se ole yksilön ominaisuus vaan enemmänkin kokemus
kuulumisesta johonkin, kuulluksi tulemisesta, osallistumisesta ja yhdessä toimimisesta erilai-
sissa suhteissa (mts. 93; Isola ym., 2017, s. 16). Osallisuus voi toteutua yksilön elämässä eri
tasoilla (Juhila, 2018, s. 93). Se voi olla ensinnäkin yksilötasolla osallisuutta ihmisen omassa
elämässä ja siihen kuuluvissa ratkaisuisissa, toiseksi se voi toteutua yhteisöissä esimerkiksi
kuulumisena vertaisryhmään ja kolmanneksi osallisuus voi näkyä yhteiskunnallisena aktiivi-
suutena ja vaikuttamisena.

Eri suhteissa toimiminen ja kuuluminen erilaisiin joukkoihin vaikuttaa yksilön toimijuuteen, sen
mahdollisuuksiin ja rajoituksiin. Toimijuus on ihmisen halua, kykyä ja mahdollisuuksia tehdä
elämässään valintoja ja niihin liittyviä konkreettisia tekoja (Nivala & Ryynänen, 2019, s. 95).
Ihminen on toimija, kun hän kykenee asettamaan päämääriä ja toiminnallaan tavoittelemaan
niitä (Hallamaa, 2017, s. 21). Toimijuus ei siis ole vain yksittäisiä tekoja, vaan siihen liittyy myös
syy- seuraussuhteiden hahmottaminen ja kyky tarkoitukselliseen ja tavoitteelliseen toimimi-
seen. Toimijuus muodostuu suhteessa ihmisen ympäristöön, jossa toimija saa aikaan jonkin
tavoittelemansa muutoksen (mts. 23; Nivala & Ryynänen, 2019, s. 99). Muutoksiin voi pyrkiä
henkilökohtaisessa elämässä, mutta muutostyötä tehdään myös yhteisöissä työskentelemällä
vapaaehtoisesti toisten hyväksi. Vapaaehtoistyössä yksilö saa vahvemman osallisuuden

tunteen, kun hän voi hyödyntää omaa osaamistaan ja mielenkiintoaan (Puolitaival ym., 2022). Itsensä toteuttaminen on ihmisen tarve, jonka tyydyttyessä yksilön potentiaali tulee esiin (Reunanen, 2023, s. 29).

Osallisuus ja toimijuus voidaan nähdä erityisesti ihmisten välisenä ja yhteisöllisluonteisena ilmiönä (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 99). Arendtin (2017, s. 19, 35) mukaan ihmisyyteen kuuluu yhtenä perusaktiiviteettina toiminta, joka tapahtuu ihmisten välillä. Sanojen ja tekojen kautta ihminen liittyy itsensä osaksi maailmaa ja ikään kuin vahvistaa olemassaoloaan (mts. 181). Toiminta on jonkin uuden aloittamista ja se, että ihminen kykenee luomaan jotakin uutta ja odottamatonta osoittaa, että ihminen on hyvin ainutlaatuinen olento (mts. 182). Ihminen myös ilmaisee minuuttansa tekemisen ja puhumisen kautta (mts. 184). Toimijuutensa ja osallisuutensa kautta ihminen saa siksi kokemuksia aikaansaamisesta ja onnistumisesta. Ihminen myös luonnostaan pyrkii jakamaan toimijuuttaan yhteisesti toisten kanssa, sillä yksin toimimisen mahdollisuudet ovat melko rajalliset (Hokkanen, 2014, s. 60). Toiminnan kautta tavoiteltu yksilön hyvä ei usein riitä hyvinvoinnin edellytykseksi, vaan ihminen kaipaa myös lähipiirinsä ja yhteisönsä hyvinvointia (Hallamaa, 2017, s. 70). Myös toisten ihmisten hyvinvoinnin edistäminen toimijuuden kautta edistää ihmisen omaa hyvinvointia ja yksilön hyvinvointi toteutuu yhteisöllisesti sidoksissa toisiin ihmisiin.

Nykyihmisten kokemusmaailmat ovat kuitenkin erkaantumassa toisistaan ja ihmiset ovat etäämpänä toisistaan, ei niinkään fyysisesti vaan sosiaalisesti (Isola ym., 2017, s. 19). Osallisuutta tukeva työskentely puolestaan liittyy ja lähentää ihmisiä (mts. 20; Rantamäki & Kokkonen, 2023, s. 218). Osallisuus, toimijuus ja vertaisuus ovat yhteisöllisyyden ja yhdessä tekemisen kantavia voimia sekä tällaisen yhteisyyden seuraus. Osallisuutta voidaan tukea yhteisöissä, jotka mahdollistavat yksilölle kokemuksia nähdä ja kuulla tulemisesta sekä merkityksellisyydestä juuri sellaisina kuin ovat (Ryyänen, 2016, s. 137). Osallisuus vaatii yhdessä toimimista, mutta myös sitä, että jokaisella yhteisön jäsenellä on todellista valtaa vaikuttaa yhteisön asioihin ja mahdollisuuksia toimia. Osallisuus pienemmissä yhteisöissä vahvistaa yksilön edellytyksiä myös yhteiskunnalliseen osallisuuteen, sillä yhteisöt voivat mahdollistaa mielekästä toimintaa ja vaikuttamista yhteisiin asioihin pienemmässä mittakaavassa (mts. 138; Pohjola, 2015, s. 18).

Osallisuuden kokemukset rakentavat hyvinvointia ja osallisuus voidaan nähdä prosessina, joka edistää hyvää elämää (Leemann ym., 2022, s. 94). Osallisuus voi olla myös muutostekijä ja saada yksilön suuntaamaan resursseja kohti itselle tärkeitä päämääriä (mts. 96).

Osallistumisen kautta yksilön kyky hahmottaa toimintamahdollisuuksiaan kasvaa eli osallisuus tukee tällä tavoin edelleen jatkuvaa voimaantumista. Aktiivinen osallisuus ja toimijuus mahdollistavat ihmisen kokemuksen siitä, että elämä on hallittavaa ja ennakoitavaa ja elämässä vallitsee jatkuvuus. Nämä ulottuvuudet osaltaan vahvistavat hyvinvoinnin kokemusta. Osallisuuden kokemus käy vahvasti käsi kädessä työelämän kanssa ja joiltakin osin tähän voi lukeutua myös vapaaehtoistyö, joka tarjoaa merkityksellisyyttä ja sosiaalisuutta (mts. 106). Vapaaehtoistyöllä on tutkitusti myönteisiä vaikutuksia ja se voi olla yksilölle voimavara (Marjovuori, 2014, s. 138).

Toimijuus ja osallisuus ovat sidoksissa sosiaaliseen pääomaan, sillä sosiaalinen tuki ja toimiva verkosto vahvistavat osallisuutta ja osallisuus vahvistaa tukea (Korkiamäki, 2016, s. 79). Osallisuus esimerkiksi vapaaehtoistoiminnassa tuottaa laajaa hyötyä paitsi osallistujalle itselleen, myös hänen läheisverkostolleen, toiminnan asiakkaille sekä koko yhteiskunnalle (Pessi & Orava, 2010, s. 88). Vapaaehtoistoiminta koetaan yleensä myös erittäin merkittävänä ihmisten välisen sosiaalisen vuorovaikutuksen kannalta (mts. 113).

4.3 Sosiaalinen pääoma ja yhteisöllisyys hyvinvoinnin rakentajina

Hyvinvointi on laaja ja monimuotoinen ilmiö, joka koskee ihmisen elämän eri osa-alueita, ei vain terveyttä (Fadjukoff ym., 2022, s. 327). Hyvinvoinnin tarkastelussa erityistä on kokemus elämän mielekkyydestä (Suoninen ym., 2013, s. 291). Perustarpeiden tyydyttäminen ei yksin riitä yksilöllisen hyvinvoinnin kokemukseen vaan ihminen kaipaa yhteyttä toisiin ihmisiin (Kuusela, 2023, s. 18). Niinpä läheiset ihmissuhteet ja yhteisöllisyys ja niistä nouseva sosiaalinen pääoma lisäävät hyvinvointia ja kykyä toimia sekä tarjoavat mahdollisuuksia kasvattaa voimavaroja (mts. 294, 306; Lehto ym., 2017, s. 297; Reunanen, 2023, s. 29).

Ihmisten välillä tapahtuvat asiat muokkaavat kokemusta hyvinvoinnista (Suoninen ym., 2013, s. 296). Läheisissä ihmissuhteissa voidaan kannustaa, kokea onnistumista ja kiinnittää huomiota merkityksellisiin asioihin. Yhteisössä yhteiset arvot luovat yhteenkuuluvuutta, mikä on myös tärkeää hyvinvoinnille, sillä ihmisellä on perustavalaatuinen kuulumisen tarve. Sosiaaliset verkostot ja luottamus niiden toimimiseen suojaa yksilöä turvattomuuden tunteelta ja stressin haitoilta (mts. 308). Verkostoilla on siis ehkäisevä vaikutus, mutta tämän lisäksi niillä on myös ongelmia korjaava ja parantava voima. Sosiaalisissa verkostoissa työskentely puolestaan on hedelmällisempää, kun kohtelu on kunnioittavaa ja arvostavaa, jolloin myös yksilöt

kokevat turvallisuutta ja oikeudenmukaisuutta (mts. 310). Toisaalta kokemus hyvinvoinnista voi laskea, jos ihmisten välillä tapahtuu negatiivisia asioita, kuten kiusaamista (mts. 308).

Sosiaalisissa suhteissa voidaan kokea kaksisuuntaista, molemminpuolista yhteyttä, jossa toinen voi asettua toisen asemaan (Aaltonen ym., 2014, alaluku 7.2). Tällaisissa suhteissa pelaamme itseämme toisiin ja löydämme itsestämme uusia puolia. Tunteet ikään kuin virtaavat yksilöstä toiseen. Aivotutkimus puhuu peillisoluista, jotka mahdollistavat tällaisen vahvan kytköksen ihmisten välille. Tiheissä sosiaalisissa verkostoissa koetaan tasavertaista kohtaamista ja huolenpitoa, mikä vahvistaa hyvinvointia (Korkiamäki, 2016, s. 73). Sosiaalinen pääoma mahdollistaa vertaistuen esimerkiksi ystävien kesken tai yhteisön piirissä (Pohjola, 2015, s. 27). Yhteisöt, jotka yksilö kokee merkityksellisiksi, voivat tuottaa pitkäkestoisia ihmisuhteita (Lehto ym., 2017, s. 306).

Yhteisöissä sosiaalinen pääoma tuottaa hyvinvointia ja edistää yksilöiden menestystä muun muassa siksi, että yksilöiden välillä vallitsee luottamus, viestintä on toimivaa ja vastavuoroisuus on yhteinen normi (Korkiamäki, 2016, s. 73). Jos luottamus, vastavuoroisuus ja sitoutuminen toteutuvat mielekkäällä tavalla, yksilön sosiaalinen kiinnittyminen ja yhteenkuulumisen tunne vahvistuvat (Pohjola, 2015, s. 18). Luottamuksen syntyminen vaatii kuitenkin aikaa ja yhteisiä kokemuksia (Lehto ym., 2017, s. 301). Vastavuoroisuuden näkökulmasta yhteisöllisyys lisää myös mahdollisuuksien tasa-arvoa. Sosiaalinen pääoma on arvokasta yksilön hyvinvoinnille myös siksi, että se edistää taloudellisen, fyysisen ja inhimillisen pääoman kasvua, eli se voi muuttua esimerkiksi omaisuudeksi tai arvostukseksi (Kaunismaa, 2022b, s. 127; Korkiamäki, 2016, s. 74).

Sosiaalinen hyvinvointi muotoutuu koko ihmiselämän ajan, kun ihminen on vuorovaikutuksessa perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä kokee näissä suhteissa merkityksellisyttä ja kuuluvuutta (Fadjukoff ym., 2022, s. 327–328). Sosiaalista hyvinvointia on määritelty tutkimuksissa eri tavoin, mutta yleisimmin siihen on liitetty sosiaalinen hyväksyntä, osallistuminen yhteisöön, yhteisön yhtenäisyys, yhteisöllisyys ja yhteisöön integroituminen (Vesa ym., 2020, s. 12–13). Sosiaalinen hyvinvointi parantaa yksilön kokonaisvaltaista kokemusta hyvinvoinnistaan ja lisää tyytyväisyyttä elämään (mts. 13). Sosiaalinen hyvinvointi on usein yksilölle melko pysyvä tila, sillä sen luonteeseen kuuluu normaalisti kasautuminen ja kertyminen. Sosiaalisen pääoman kasvu yhteisöissä on yhteiskunnallisella tasolla merkittävää, sillä se vahvistaa yksilöiden osallistumista ja osallisuutta ja sen seurauksena myös pärjäämistä

(Kaunismaa, 2022b, s. 126). Yhteisöllisyydellä ja keskinäisellä luottamuksella on vaikutuksia jopa fyysiseen terveyteen sekä rikollisuuden vähäisyyteen (Hyypä, 2002, s. 48–49).

Fadjukoff ym. (2022, s. 328) esittävät, että sosiaalinen hyvinvointi rakentuu eri tasoilla, joita ovat globaali taso, yhteiskunta, yhteisö, ryhmä ja yksilö. Globaali näkökulma on oman kansakunnan sosiaalista hyvinvointia kansainvälisessä kokonaisuudessa, jolloin yksilö kokee esimerkiksi kansainvälistä oikeudenmukaisuutta. Yhteiskunnan taso linkittyy yhteiskunnan toimimiseen rakenteellisesti ja kykyyn tuottaa kansalaisille hyvinvointia esimerkiksi tarjoamalla mahdollisuuksia vaikuttamiseen ja palveluiden saamiseen, jolloin yksilö kokee oman kansalaisuutensa arvokkaaksi. Yhteisötasolla sosiaaliseen hyvinvointiin liittyy kiinnittyminen yhteisöön, luottamuksellisuus ja yhteisöllisyys, mikä voi toteutua esimerkiksi työpaikalla tai yhdistystoiminnassa. Ryhmätasolla tarkastellaan läheisiä ihmissuhteita esimerkiksi perheen ja ystävien kesken, mikä on yksilölle sosiaalisen hyvinvoinnin perustus (mts. 330). Jos läheisissä suhteissa ei koeta arvostusta, se heikentää yksilön omanarvontuntoa ja kykyä muodostaa rakentavia ihmissuhteita tulevaisuudessa. Vielä viimeiseksi sosiaalista hyvinvointia voidaan tarkastella yksilön tasolla, mikä pitää sisällään ihmisen kokemukset omasta arvosta ja hyväksytyksi tulemisesta. Tässä opinnäytetyössä viitataan sosiaalisella hyvinvoinnilla erityisesti yhteisön ja ryhmän perustalle rakentuvaan yksilön hyvinvointiin, sillä Momssien yhteisössä on sekä yhteisön että ryhmän piirteitä toisin sanoen läheisiä ystävyysuhteita sekä väljempää yhteisöllisyyttä.

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

5.1 Oma tutkijapositio

Pohdin opinnäytetyöni aiheenvalintaa varsin pitkään, koska minulla ei ollut mitään yhtä ai-noaa sydämen asiaa, johon olisin ehdottomasti halunnut keskittyä. Minulla oli aiheelleni myös tiettyjä vaatimuksia. Halusin erityisesti, että tutkimukselleni on riittävästi tilaa eikä minun tar-vitsisi olla huolissani siitä, että tutkisin jotakin samaa, mitä muut ovat jo omissa opinnäytetöis-sään tutkineet. Halusin myös löytää aiheeseen sopivan teoriataustan, joka saisi minut pereh-tymään johonkin uuteen ja lisäämään asiantuntemustani sosiaaalialalta. Lisäksi toivoin aiheeni olevan ajankohtainen tämänhetkisessä yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Valitsin aiheeni keskiöön yhteisön ja yhteisöllisyyden siksi, että Momssien yhdistys on kiin-nostanut minua pitkään ja heidän toimintaansa oli mielekästä tutkia juuri tästä näkökulmasta. Lisäksi aihe muotoutui vastaamaan omia vaatimuksiani. Olin seurannut Momssien työtä ja yhdistyksen laajenemista sen alkuajoista lähtien, mutta vasta opintojeni myötä tutustuin kol-mannen sektorin merkitykseen sosiaaalialalla. Havaitsin Momssien toiminnan tietyiltä piirteil-tään ainutlaatuiseksi sote-kentällä ja halusin sen puitteissa ymmärtää paremmin yhteisöllii-syyttä ja yhteisöjen merkitystä. Vaikka olin tutustunut yhdistykseen jo varsin hyvin ennen tut-kimukseni aloittamista, koin itseni selvästi ulkopuoliseksi tarkkailijaksi, sillä en itse työsken-tele yhdistyksessä. Juhilan (i.a.-a) mukaan tutkimustyössä tutkijan omat oletukset ja ennak-koäsitukset eivät saa vaikuttaa tuloksiin. Tutkimuksessani pyrin siis selvittämään tutkittavien näkökulmaa aiheestani.

5.2 Tutkimuksen merkitys

Opinnäytetyöni on ensimmäinen tutkimus Moms for Kids -yhdistyksen toiminnasta. Toivon tarjoavani uusia ja tuoreita näkökulmia yhteisöllisyydestä ja sen merkityksestä tämän yhteis-työtahon kanssa, joka on järjestökentällä melko uusi toimija. Yhteisöjä, yhteisöllisyyttä ja va-paaehtoistyötä on tutkittu jonkin verran viime vuosina eri toimijoiden näkökulmista. Yhteisöllii-syys itsessään on ilmiönä vanha ja ihmisyyteen perustavanlaatuisesti liittyvä, mutta viime ai-koina sitä on alettu ajatella uudella tavalla. Monet sosiaaalialan asiantuntijat näkevät yhteisö-jen tilan selvittämiseksi suuren tarpeen juuri tällä hetkellä, koska yhteisöistä etsitään vastauk-sia lukuisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin, kuten ekologiseen kriisiin ja eriarvoistumiseen

(Eräsaari, 2015, s. 38, 50). Yhteisöllisyydestä on oltu kiinnostuneita viime aikoina muun muassa asumisen muodoissa sekä palveluiden ja työyhteisöjen kehittämisessä, mutta myös ratkaisuna moniin yksilöiden ja koko yhteiskunnan tasolla vaikuttaviin haasteisiin, mikä näkyy myös opinnäytetöiden aiheissa (Hukka, 2023; Kostamo-Pääkkö ym., 2015, s. 7; Pohjola, 2015, s. 24; Savolainen, 2016).

Yhteisöistä etsitään mallia erityisesti sosiaalisesti kestävästä kehityksen mukaiseen tapaan toimia sosiaalialalla. Koen tämän merkitykselliseksi myös tutkimusaineistoni valossa, sillä monet vaikuttavat kantavan huolta tämänhetkisestä sosiaalipolitiikasta ja sen tuottamista puutteista yhteiskunnan turvaverkossa. Sosiaalisesti kestävästä kehityksen avulla puolestaan pyritään edistämään hyvää elämää, yhdenvartaisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tasavertaisesti ja kestävästi myös tulevien sukupolvien osalta (Kestilä ym., 2023, s. 3). Sosiaalisesti kestävä kehitys edellyttää yhteistä vastuunkantoa ja sitä tukee se, että mahdollisimman monet voivat osallistua esimerkiksi järjestöjen tarjoamaan yhteiseen toimintaan (Heimonen & Niemi, 2021). Sosiaalityöllä ja kestävästä kehityksen tavoitteella on siis yhteinen arvopohja (mt.). Yhteisöjen tekemä työ voi olla paikallisesti ajatellen suuri voimavara ja tukea yhteisöä, yksilöitä ja yhteiskuntaa ja vähentää muunlaisen, esimerkiksi korjaavan, avun tarvetta. Koen opinnäytetyöni yhteiskunnallisen arvon liittyvän erityisesti sosiaalisesti kestävästä kehitykseen, koska se tarjoaa tuoretta tietoa Momssien elinvoimaisen ja laajenemishaluisen ja -kykyisen yhdistyksen yhteisöllisyydestä ja yhteisöllisyyden vaikutuksista (E. Rantalahti, henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024).

5.3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöhöni kuuluva tutkimus syventyy Momssien toimintaan. Momssit muodostaa vahvan, laajan ja kasvavan vapaaehtoisten työntekijöiden yhteisön, joka toimii erityisesti Vaatepankkien puitteissa. Tutkimukseni tarkentuu nimenomaan Vaatepankkien vapaaehtoisten yhteisöön, yhteisöllisyyteen ja valtasuhteisiin sekä yhteisöllisyyden merkitykseen vapaaehtoisten näkökulmasta. Vaatepankit ovat Momssien laajin palvelumuoto, ja vastuu eri paikkakunnilla toimivista Vaatepankeista on annettu yhdistyksessä toimiville vapaaehtoisille työntekijöille (E. Rantalahti, henkilökohtainen tiedonanto, 26.1.2024). Vaatepankit ottavat lahjoituksina vastaan lasten ja nuorten vaatteita, harrastusvälineitä ja muita tarvikkeita ja niitä saa kuka tahansa käydä hakemassa omaan käyttöönsä silloin, kun Vaatepankillä on avoimet ovet (Moms for Kids, i.a.-b). Myös vapaaehtoiset työntekijät saavat olla asiakkaita. Etsin

opinnäytetyöprosessin aikana vastauksia kolmeen etukäteen asettamaani tutkimuskysymykseen, joita hioin prosessin aikana lopulliseen muotoonsa:

1. Miten yhteisöllisyys ilmenee Momssien vapaaehtoisten yhteisössä?
2. Miten valtasuhteet ilmenevät Momssien vapaaehtoisten yhteisössä?
3. Mitä yhteisöllisyys merkitsee Momssien toimintaan osallistuville vapaaehtoisille?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus

Valitsin opinnäytetyöni toteuttamiseen laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla pyritään saamaan syvällistä ja kokonaisvaltaista ymmärrystä tutkimusaiheesta (Jyväskylän yliopisto, 2021). Tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohteen laatua ja ominaisuuksia ei-numeraalisesti haastatellen tutkittavia perusteellisesti (Eskola & Suoranta, 1998, s. 13; Hirsjärvi ym., 2015, s. 136). Tutkimusaihetta lähestytään avointen kysymysten kautta (Juhila, i.a.). Avoimia kysymyksiä ovat esimerkiksi ”miten”, ”mitä” ja ”millainen”. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeitä ovat merkitykset ja siinä arvostetaan tutkimuskohteen subjektiivisia kokemuksia (Vilkkä, 2021, luku 5). Haastateltavien näkemykset ja ajatukset ovat arvokkaita tutkimuksen kannalta.

Laadullinen tutkimus soveltuu erityisen hyvin kuvaamaan todellista elämää, joka ei ole aina yksinkertainen ja suoraviivainen, vaan usein moninainen ja täynnä erilaisia suhteita eri tapahtumien välillä (Hirsjärvi ym., 2015, s. 161). Tutkimukseni aiheen kannalta laadullinen tutkimus oli siis sopiva valinta, sillä sen avulla pääsin selvittämään nimenomaan yhteisöllisyyden koettuja merkityksiä ja yhteisöön liittyviä kokemuksia monipuolisesti. Keräämällä riittävän laajan kvalitatiivisen aineiston koin todelliseen elämään kuuluvien ilmiöiden ymmärtämisen ja analysoinnin mahdolliseksi ja hedelmälliseksi. Tutkin aineistoa yksityiskohtaisesti ja löysin runsaasti valitsemani aiheen kannalta merkittäviä tuloksia, joita esittelen seuraavassa luvussa. Tarkoitukseni on esitellä tuloksia tosi asioina, jotka nousevat aineistostani ja siten heijastavat tutkimuskohteeni laatua. En pyri vahvistamaan tai kumoamaan mitään aiempaa tutkimustulosta tai teoriaa, mutta pohdin kuitenkin aineistoani teorian valossa ja teen siitä johtopäätöksiä.

6.2 Tutkimuksen toteutustapa ja vaiheet

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään tyypillisesti niin, että tutkittavien ääni ja näkökulmat saadaan mahdollisimman hyvin esiin (Hirsjärvi ym., 2015, s. 164). Yksi tavallinen tapa on kerätä aineistoa haastattelemalla (Hyvärinen ym., i.a.). Haastattelua voi tehdä monella tavalla, mutta tässä tutkimuksessa valitsin ensisijaiseksi menetelmäksi fokusryhmähaastattelun. Koin sen henkilökohtaisesti kiinnostavaksi ja itselleni uudeksi tavaksi kerätä aineistoa.

Fokusryhmähaastattelussa ihmiset, joilla on samankaltaisia kokemuksia, pääsevät jakamaan niitä yhteisesti ja vuorovaikutuksellisessa keskustelussa tulee esille myös yhteisön yhteisiä arvoja (Pietilä, 2017, luku 4). Haastatteluissani erilaisia näkökulmia ja ajatuksia nousikin esiin kattavasti ja monipuolisesti, kun yksi ryhmäläinen otti jotakin puheeksi ja toiset ottivat siihen kantaa tai lisäsivät uutta tietoa. Siten keskustelu eteni monipuolisesti ja sujuvasti. Yhteisöllisyyteen liittyvän aiheeni vuoksi oli mielestäni luontevaa valita tämä haastattelutapa, ja se osoittautuikin hyvin antoisaksi.

Momssit keräsivät itse fokusryhmiin halukkaita osallistujia vapaaehtoisten yhteisöstä viestittämällä tiimeihin WhatsApp-ryhmissä. Vapaaehtoiset ilmoittivat itse halukkuudestaan osallistua tutkimukseen, mutta osallistujia ei ollut aluksi helppo saada, vaan se vaati useamman kerran viestimistä asiasta. Osallistujat olivat lopulta pääasiassa Momssien aktiivisia vapaaehtoisia. Muodostimme vapaaehtoisista osallistujista kaksi neljän hengen ryhmää kahdella eri paikkakunnalla. Näin ollen osallistujat olivat kahdesta eri Vaatepankki-tiimistä, ja saman tiimin jäsenet osallistuivat samaan keskusteluun. Ryhmäkeskustelut toteutuivat 5. ja 13. kesäkuuta 2024. Ryhmäkeskusteluihin kului aikaa noin puolitoista tuntia yhtä keskustelua kohden.

Fokusryhmähaastatteluissa toimin itse haastattelijan roolissa. Haastattelijan rooliin kuuluu haastattelun ohjaaminen, mutta haastattelijalla ei ota kantaa keskustelun sisältöön (Pietilä, 2017, luku 4). Käytin haastattelun perustana etukäteen laatimaani teemarunkoa (liite 1). Valitsin mahdollisimman relevantit teemat tutkimuskysymyksiäni ja teoretiedon kannalta katsoen. Lisäsin jokaisen teeman alle runsaan valikoiman kysymyksiä. Keskustelut etenivät kuitenkin ryhmäläisille luontevasti ja joustavasti, joten kysyin kysymyksiä tilanteen ja tarpeen mukaan, niin että teemat tulivat mahdollisimman perusteellisesti käsitellyiksi. Haastattelujen aikana lisäkysymysten esittäminen voi olla tarpeen, jotta saataisiin näkökulmia ja tietoa perusteellisemmin esitetyksi, selvennetyksi ja syvennetyksi (Hirsjärvi ym., 2015, s. 205). Esitin siksi lisäkysymyksiä, kun koin sen välttämättömäksi tarpeellisen tiedon saamiseksi. Haastattelijan rooliin voi kuulua myös puheenvuorojen jakaminen hiljaisemmille osallistujille, jotta heidänkin ajatuksiaan saataisiin paremmin esiin (Pietilä, 2017, luku 4). Pidin siksi kirjaa puheenvuoroista ja kohdensin kysymyksiä niille, jotka eivät itsenäisesti olleet äänessä.

Saadakseni tutkimuskysymyksiini laajemman ja monipuolisemman vastausaineiston päätin lisäksi haastatella teemahaastattelulla kahta yhdistyksen johtotason jäsentä. Käytin samoja teemoja kuin fokusryhmähaastatteluissakin, mutta annoin keskustelun edetä luontevassa järjestyksessä, mikä on teemahaastattelulle ominaista (Hirsjärvi ym., 2015, s. 208). Koin

yksilöhaastattelut perustelluksi vaihtoehdoksi sen sijaan, että olisin toteuttanut vielä yhden fokusryhmän, sillä näin sain kohteestani paremman kokonaiskuvan. Erityisesti tämä oli tärkeää mielestäni siksi, että tutkimukseni keskittyy vapaaehtoisten yhteisöön ja siinä vallitsevaan yhteisöllisyyteen. Halusin nähdä, kokevatko vapaaehtoisina toimivat yhteisön jäsenet yhteisön samoin kuin yhteisön johtoporras, joka sekun toimii vapaaehtoisvoimin, vai nousisiko esille keskenään erilaisia kokemuksia esimerkiksi valta-asetelmien vuoksi. Valtasuhteisiin liittyen sain myös laajemmin erilaisia kokemuksia esiin.

Ensimmäinen yksilöhaastattelu toteutui jo 26.1.2024, kun keskustelin yhdistyksen perustajajäsenen kanssa opinnäytetyön tekemisestä yhteistyössä Momssien kanssa. Nauhoitin tämän haastattelun samoin kuin muutkin haastattelut, mutta vielä tuolloin ei ollut varmaa, sisältyykö haastattelu tutkimusaineistooni. Litteroin ja analysoin sen yhdessä muun aineiston kanssa, kun kaikki haastattelut oli tehty. Toinen yksilöhaastattelu toteutui 4.6.2024 juuri ennen ensimmäistä fokusryhmähaastattelua. Molemmat yksilöhaastattelut kestivät reilun tunnin.

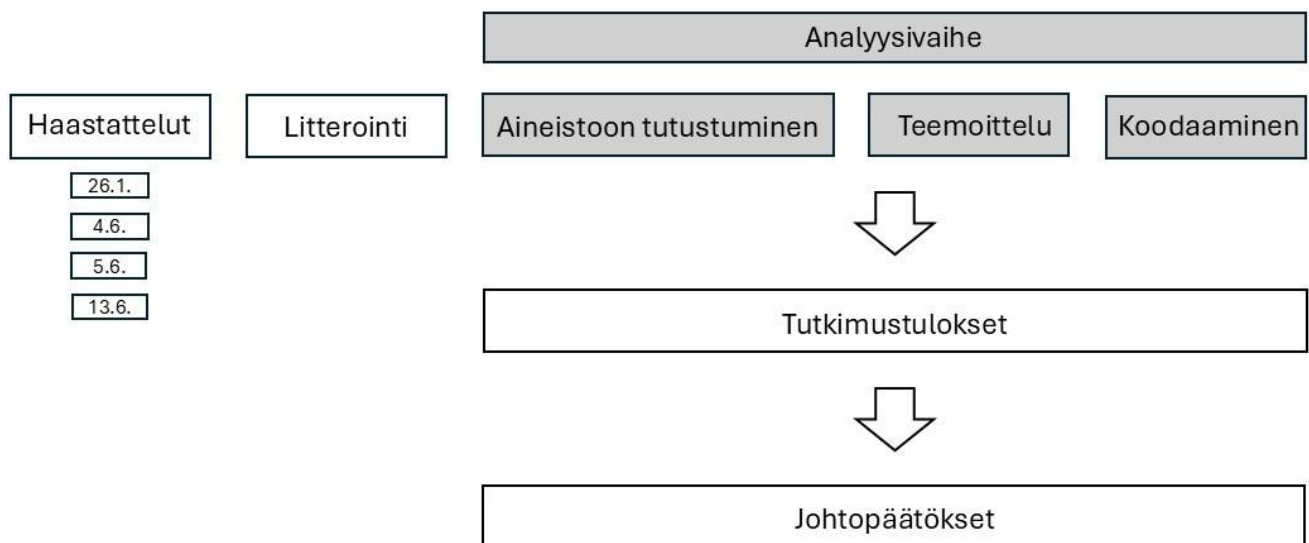
Kerättyäni tutkimusaineiston siirryin aineiston analyysivaiheeseen (kuvio 1). Analyysivaihe aloitetaan haastattelujen sanasanaisella litteroinnilla (Günther ym., i.a.; Hirsjärvi ym., 2015, s. 222). Litteroinnin avulla aineistoon oli helpompi paneutua ja suorittaa varsinaista analyysia. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä yli 70 sivua fontin koolla 12 ja rivivälillä 1,5. Aineiston sisällönanalyysi voidaan jaotella eri tyyppeihin (Tuomi & Sarajärvi, 2006, s. 97–100). En kokenut soveltuvaksi täysin aineistolähtöistä tai täysin teorialähtöistä analyysia, vaan toteutin analyysiä teoriasidonnaisesti. Tämä tarkoittaa, että teoria oli minulle tärkeä apuväline ja taustatieto analyysin aikana, mutta tarkoitukseni ei ollut koetella, näkyykö jokin tietty teoria tutkimusaineistossani. En myöskään halunnut täysin teoriasta tietämättömänä katsoa ainoastaan tutkimusaineistoa. Ennen aineiston keräämistä tutustuin siis laajasti jo olemassa olevaan teoriatietoon. Päätelyssäni käytin abduktiivista logiikkaa. Tällainen päätelyn muoto antaa tilaa sekä teorialle että aineistolle (mts. 99). Abduktiivisen päätelyn avulla voidaan löytää parhaita mahdollisia ja uskottavia selitysmalleja ilmiöille (Paavola, 2012, s. 1, 4). Abduktio perustuu tosiasioille ja tutkimustuloksille ja sen avulla etsitään selityksiä esittämällä ilmiötä koskevia kysymyksiä (mts. 6). Lopputuloksena päästään todennäköisiin johtopäätöksiin ja luodaan uutta ymmärrystä.

Toteutin analyysia eri vaiheiden kautta (kuvio 1). Litteroinnin jälkeen analyysin prosessi alkaa huolellisella aineistoon tutustumisella (Günther ym., i.a.). Perusteellinen tutustuminen auttoi minua saamaan aineistosta hyvän yleiskuvan. Tämän jälkeen tein aineiston teemoittelua.

Teemoittelun avulla tutkimusaineistosta erotellaan eri aihepiirejä (Hakala, 2024, alaluku Teemoittelu). Teemat toistuvat aineistossa useita kertoja eri muodoissa. Jaoin aluksi aineistoni nousevat teemat karkeasti kolmeen ryhmään tutkimuskysymyksiäni ohjaamana. Tämän jälkeen jatkoin teemoittelua etsimällä aineistossa toistuvia alateemoja.

Teemoittelun yhteydessä koodasin eli luokittelin aineistoa eri väreillä ja avainsanoilla. Koodaamalla aineistosta etsitään toistoa ja säännönmukaisuutta ja näitä löydöksiä nimetään ja luokitellaan (Hakala, 2024, alaluku Koodaaminen). Tällä tavoin syntyy myös käsitteellistämistä ja aineiston epämääräisyys vähenee. Koodasin kolme pääteemaani eri väreillä. Yhteisöllisyys ja sen ilmeneminen -pääteema sai värikseen punaisen, valtasuhteet ja niiden ilmeneminen -pääteeman merkitsin sinisellä ja yhteisöllisyyden koetut merkitykset -pääteeman vihreällä. Alateemoille annoin kullekin sitä kuvaavan avainsanan. Seuraavassa luvussa esittelen tutkimustulokset näihin teemoihin jaotellen ja tuen havaintojani suorilla lainauksilla.

Lopuksi tein aineistosta johtopäätöksiä, jotka kertovat jotakin uutta tutkittavien näkökulmasta käsin, eli tulkitsin aineistoa. Aineiston tulkinta ja johtopäätösten tekeminen ovat analyysiprosessin tavoitteita (Tuomi & Sarajärvi, 2006, s. 115; Vuori, i.a.). Tein tulkintaa teoriaohjaavasti niin, että luokittelin havaintoja teoreettisen ymmärryksen avulla. Esittelen aineistosta nousevat johtopäätökset luvussa 8.

Kuvio 1. Tutkimuksen vaiheet.

6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettisyyden huomioiminen erityisesti ajatellen tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta on erityisen tärkeää jokaisessa tutkimusvaiheessa (Hirsjärvi ym., 2015, s. 25; Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7). Puntaroin eettisyyttä tutkimuksen suunnittelusta lähtien, eikä tutkimukseni tuottanut haittaa tutkimuskohteelleni. Toteutin tutkimustani mahdollisimman laadukkaasti ja yleisten tieteellisten mittapuiden mukaisesti sekä rehellisesti ja läpinäkyvästi. Tieteellisessä tutkimuksessa nämä näkökulmat ovat tärkeitä (Seinäjoen ammattikorkeakoulu, 2023, s. 25; Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7). Kunnioitin tutkimukseen osallistuvien oikeuksia ja tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistumisesta saattoi kieltäytyä ja osallistuminen oli mahdollista keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Tutkimukseen osallistuvat saivat ensin tiedotteen tutkimuksesta sekä tietosuojaselosteen, joihin tutustuttuaan he allekirjoittivat suostumuksen osallistua tutkimukseen (liite 2; liite 3). Allekirjoitettu suostumus tutkimukseen osallistumisesta oli mahdollista perua vielä jälkikäteen. Tutkittavilla oli oikeus saada tietoa tutkimuksesta esimerkiksi liittyen henkilötietojen käsittelyyn, tutkimuksen tavoitteisiin tai vaikutuksiin.

Pyrin tutkimusaineiston keräämisvaiheen käytännöissä noudattamaan tarkoin Seinäjoen ammattikorkeakoulun (2023) ohjeistusta. Pidin fokusryhmähaastattelut nimettöminä koodaamalla osallistujat väreillä ja näin vältin suorien henkilötietojen käyttöä ryhmähaastattelujen aikana. Koodasin haastateltavat uudestaan aineiston analyysivaiheessa ja annoin heille sattumanvaraisesti nimet H1-H10, joita käytän suorien lainausten lähteinä. Tutkimuksessani nauhoitin kaikki keskustelut, jolloin osallistujien ääni tallentui laitteeseen. Sopimusten mukaisesti hävitän äänitiedostot opinnäytetyön valmistuttua, kuitenkin viimeistään vuoden 2024 loppuun mennessä. Toimin samoin litteroidun aineiston suhteen. Tutkimukseni aikana ei kerätty arkaluonteista aineistoa muun muassa haastateltavien vakaumusta, poliittista kantaa tai seksuaalisuutta koskien. Turvasin keräämäni aineiston muuttumattomuutta prosessin aikana tallentamalla alkuperäisen materiaalin omaan erilliseen tiedostoonsa, jota en muokannut esimerkiksi koodaamalla tai teemoittelemalla missään vaiheessa. Esitän opinnäytetyössäni lähdeteokset Seinäjoen ammattikorkeakoulun ohjeiden (2023, s. 25) mukaisesti viitaten, jotta ne ovat muiden tarkistettavissa. Lähteiden valinnassa olen kiinnittänyt huomiota niiden luotettavuuteen ja julkaisuaikaan.

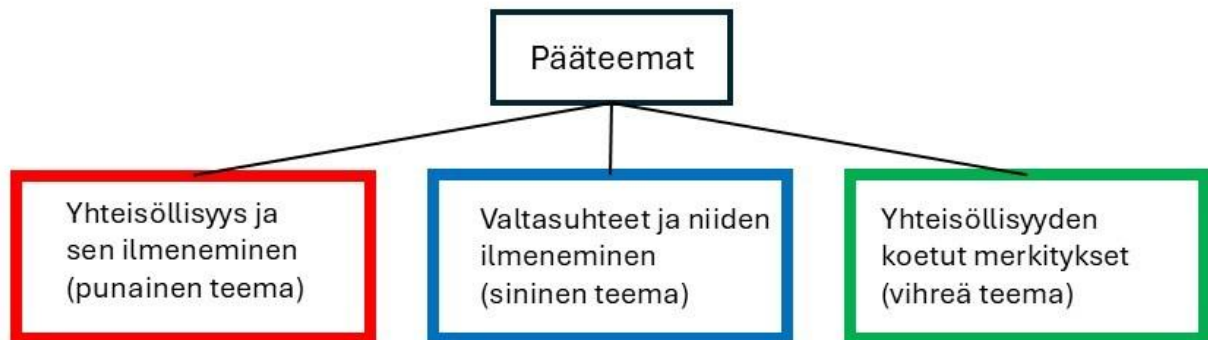
Laadullisen tutkimuksen luotettavuus ilmenee siten, että tutkimuksen kohde ja hänen käsityksensä ovat linjassa tutkimuksen tulosten kanssa, eikä johtopäätöksiin ole vaikuttaneet

epäoleelliset tai satunnaiset tekijät (Vilkkä, 2021, alaluku Tutkimuksen luotettavuus). Tärkeä luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Vilkkä (2021) toteaaakin, että tutkijan tulee tekstissään kuvata ja perustella tutkimusta ja siihen liittyviä valintoja vaihe vaiheelta, jotta luotettavuutta voitaisiin arvioida. Tarkka kuvaaminen mahdollistaa myös tutkimuksen toistettavuuden. Olen pyrkinyt tästä syystä kuvaamaan tutkimuksen lähtökohtia ja tutkimuksen toteutusta mahdollisimman selkeästi. Lisäksi käsittelen tutkimuksen onnistumista vielä pohdintaosassa. Vilkkä (2021) tuo esiin myös tutkimuksen pyrkimyksen puolueettomuuteen ja läpinäkyvyyteen. Tässä tutkimuksessa puolueettomuutta tukee se, etten itse ole tutkimani yhteisön jäsen. Toisaalta läpinäkyvyyden vuoksi on tärkeää mainita, että henkilökohtaisten ominaisuuksieni ja elämänvaiheeni vuoksi koen olevani Momssien Vaatepankki-palvelumuodon kohderyhmää.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Tulosten jaottelu teemoitteluun mukaisiin pääteemoihin

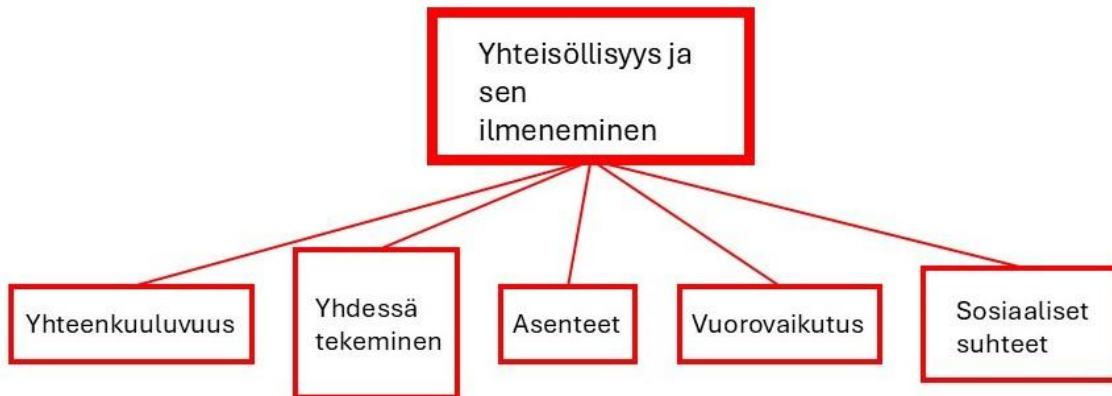
Olen jakanut tutkimustulokset pääteemoihin tutkimuskysymysten pohjalta (kuvio 2). Tutkimuskysymykseni ovat 1. Miten yhteisöllisyys ilmenee Momssien vapaaehtoisten yhteisössä? 2. Miten valtasuhteet ilmenevät Momssien vapaaehtoisten yhteisössä? 3. Mitä yhteisöllisyys merkitsee Momssien toimintaan osallistuville vapaaehtoisille? Pääteemoja on näiden mukaisesti kolme: yhteisöllisyys ja sen ilmeneminen, jonka koodasin analyysivaiheessa punaisella värillä, valtasuhteet ja niiden ilmeneminen, jonka koodasin sinisellä sekä yhteisöllisyyden koetut merkitykset, jonka koodasin vihreällä (kuvio 2). Käsittelen tutkimustulokset jaoteltuna näihin teemoihin sekä tarkentaen pääteemojen alateemoihin.

Kuvio 2. Tutkimuksen pääteemat.

7.2 Ensimmäinen pääteema: yhteisöllisyys ja sen ilmeneminen

Haastateltavat kuvailevat yhteisöllisyyteen liittyviä piirteitä ja niiden ilmenemistä monin tavoin ja erilaisin sanavalinnoin. Yhteisöllisyys ilmenee erilaisina asioina, erilaisissa yhteyksissä ja sitä koetaan hiukan eri tavoin, mutta toisaalta aineistosta erottuu toistuvia piirteitä. Jaottelen yhteisöllisyyden ilmenemisen toistuvat elementit haastattelujen perusteella viiteen alateemaan, jotka ovat yhteenkuuluvuus, yhdessä tekeminen, asenteet, vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet (kuvio 3).

Kuvio 3. Ensimmäinen pääteema ja sen alateemat.

7.2.1 Yhteenkuuluvuus

Yhteisöllisyys ilmenee ensinnäkin yhteenkuuluvuutena (kuvio 3). Haastatteluissa yhteenkuuluvuuteen liittyvät piirteet korostavat tyypillisesti tunnetason tilaa ja kokemusta samanhenkisydestä ja yhteishengestä. Yhteisö koetaan jopa sydämen asiana, ja siinä kuulutaan tiiviisti yhteen. Yhteenkuuluvuus on myös tunne, joka näkyy ulospäin.

Mä oon aina nähny tän semmosena niinku sydänten peltona. On semmonen mitaamattoman iso pelto täynnä sydämiä jotka sykkii ja jokainen joka tulee tähän toimintaan jollain lailla tuo sen oman sydämensä ja se alkaa sykkiä samaan tahtiin niitten muitten sydänten kanssa. (H1)

Meillon mun mielestä tosi tiivis yhteisö ja semmonen niinkun helposti saa väkeä mukaan . . . tosi sellanen joustava, lämminhenkinen ja se on tosi isossa osassa et nimenomaan lapset saa olla mukana . . . Uskon että meillä on aika hyvä tää niinku yhteishenki ja yhteisöllisyys . . . ulospäin huokuu semmonen niinku hyvä tunne. (H7)

. . . hyvä porukkahenki . . . sillei semmonen yhteisyys. (H9)

Aineistossa toistuvat yhteisöllisyyteen liittyen myös yhteisen päämäärän korostaminen, yhteisymmärrys, yhteiseen asiaan sitoutuminen ja yhteiset arvot. Yhteisymmärrys liittyy paitsi yhteisöön ja siinä toimimiseen myös yksilöiden henkilökohtaisiin tilanteisiin ja kokemuksiin, joita yhteisön jäsenten kesken jaetaan.

Itelle se [tunne yhteenkuuluvuudesta] on tosi merkityksellinen . . . ehkä siinä on se yhteenkuuluminen, et tavallaan me-henki, mejän porukka ja sit et on joku tietty yhteinen päämäärä ja tarkoitus et halutaan tehdä hyvää. (H2)

Auttamisen halu on yhteisenä nimittävänä tekijänä. (H5)

[Jaetaan] ihan kaikkia elämän iloja ja suruja ja mitä nyt vastaan tulee että sitte monesti huomaa että vaikka siellä olis joku sellanen ihminen jonka kanssa ei oo tavallaan mitään yhteistä mut sit ku jutellaan niin aina löytyy jotain sellasta yhteneväisyyttä niinku elämäntilanteista tai toinen on kokenut just jotain samaa aiemmin missä ite oot niiku sillä hetkellä. (H4)

7.2.2 Yhdessä tekeminen

Toinen alateema, eli yhdessä tekeminen, koetaan tutkimusaineiston perusteella osaksi yhteisöllisyyttä (kuvio 3). Yhteistyö ja yhdessä vietetty aika on monelle tärkeää ja jopa väylä yhteisöön kuulumiseen. Tiimityöskentelyn ansiosta Vaatepankki-tiimiin syntyy ”omistajuus”, ”yhteisöllisyys” ja ”me-henki” (H2). Yhteistyössä nähdään voimaa enemmän kuin yksin tekemisessä ja siksi siihen halutaan panostaa esimerkiksi varaamalla aikaa. Vapaa-aikaa vietetään yhdessä vapaamuotoisesti, mutta myös varta vasten järjestetyissä tapahtumissa joko Vaatepankki-tiimien kesken tai koko Momssien yhteisön kanssa. Momssit järjestävät lisäksi erilaisia koulutuksia ja muita tapahtumia vapaaehtoisilleen.

Yhteisöllisyys ilmenee siten, että yhteinen tekeminen koetaan tärkeäksi, mutta siihen ei haluta painostaa toisia, vaan hyväksytään jokaisen oma osallistumisen määrä.

Sellanen yhdessä tekeminen on aina ollut meille tärkeätä ja myöskin niin, että jokainen saa sillä omalla panoksellaan olla mukana sen verran ku pystyy . . . yhdessä tekemisen kautta pääset osaksi sitä yhteisöä. (H2)

Yhdessä tehdään erilaisia asioita, ei pelkästään vapaaehtoistyötä. Vuosittain panostetaan siihen, että koko Momssien yhteisö kokoontuisi yhteen ja kehittäisi yhteisöllisyyttään viettämällä aikaa yhdessä ja tutustumalla eri paikkakuntien vapaaehtoisiiin. Vapaa-ajan viettoa harrastetaan myös itsenäisesti Vaatepankki-tiimeissä.

Kerran vuodessa me kokoonnutaan kaikki vapaaehtoiset ja kaikki sit niinkun yhdessä. (H1)

. . . me voijaan sillä porukalla viettää niinku yhteistä aikaa muutenki ku pelkästään vaatepankilla. (H10)

Yhteisöllisyys ilmenee ja vahvistuu kuitenkin myös vapaaehtoistyössä. Vaatepankille voi mennä itsenäisesti työskentelemään silloin, kun itselle sopii, mutta vapaaehtoiset kertovat, että usein siellä toimitaan yhdessä yhteisöllisesti vähintään muutaman ihmisen voimin.

Tosiaan porukan kanssa on ollu hirveen mukava työskennellä. (H9)

. . . sitten siinä taas muutama pussi tai hylly käydään läpi yhdessä ja vaihetaan kuulumisia. (H8)

7.2.3 Asenteet

Kolmas alateema, eli asenteet, liittyy yhteisössä ilmeneviin arvoihin, odotuksiin ja normeihin eli yleisiin yhteisiin ajattelumalleihin, joissa näkyy yhteisöllisyys (kuvio 3). Yhteisesti jaettuja asenteita on useita ja jotkut omaksuvat niitä enemmän kuin toiset. Erilaiset asenteet voivat asettua yksilöllisesti erilaisiin tärkeysjärjestyksiin, mutta tutkimuksen perusteella asenteet eivät tavallisesti aiheuta ristiriitoja yhteisön sisällä. Yksi tavallinen jaettu asenne on erilaisuuden näkeminen rikkautena. Yksilöllisiä ominaisuuksia arvostetaan ja niistä koetaan yhteisössä hyötyä työn tekemisen kannalta.

[Yksilöllisyys] on aina rikkaus. Se on ihana asia et me ollaan erilaisia. (H5)

Kun meillä on kuitenkin niin eri ikävaiheissa olevia henkilöitä tässä mukana että on sillä lailla sellanen rikkaus justiin että sitte jos joku ei pääse niin toinen taas pääsee ja tulee eri näkemyksiä eri suunnilta. (H8)

Yhteisössä arvostetaan myös joustavuutta ja vapautta. Joustavuus näkyy muun muassa yksilöllisten mahdollisuuksien ja aikataulujen kunnioittamisena ja ymmärtäväisyytenä toisten elämäntilanteita kohtaan. Vapaus liitetään esimerkiksi juuri aikatauluihin, mutta myös yksilön rooliin yhteisössä ja siihen, että yksilö saa olla yhteisössä sellainen kuin on ja tehdä sellaisia asioita, jotka ovat hänelle mieluisia.

On muutamia niitä jotka silloin tällön vaan on, mutta ei se mitään, se on hyvä panos sekin ja ymmärrettävää ettei sitä aina jaksu eikä kerkeä . . . jokainen tuo sen mikä on ittelleen niinku luontevinta ja mikä sopii mihinkin elämäntilanteeseen parhaiten. (H6)

Joustavuuteen ja vapauteen liittyvät läheisesti hyväksynnän ja arvostuksen osoittaminen yhteisöä ja sen jäseniä kohtaan. Yhteisön jäsenillä on erilaisia mahdollisuuksia esimerkiksi tehdä vapaaehtoistyötä, mutta kaikkien työpanos otetaan vastaan sellaisenaan. Arvostusta jaetaan myös yhdistyksen johtotasolle ja laajasti koko yhdistykselle ja sen toiminnalle. Yhteisöä pidetään niin arvokkaana asiana, että siihen halutaan sitoutua.

Kaikki tuo omalla persoonallaan omia niinku juttuja et toiset voi olla lennokkaita ja vauhdikkaita ja idearikkaita ja toiset sitte sivussahääräjiä . . . jokainen saa valita sen oman tulokulmansa ja olemisensa siinä yhteisössä miten sen omalle . . . ettei tarvii mennä pois omalta mukavuusalueelta jos ei halua. (H3)

[Voin] vähän hehkuttaa tätä Momssien yhdistystä, mun mielestä ei oikeestaan niinku oo hienompaa. (H5)

Yhteisön avoimuuden ja aitouden edistäminen nousee tärkeäksi asenteeksi. Yhteisön avoimuus ilmenee haastatteluissa siten, että yhteisöön toivotaan ja kutsutaan mukaan uusia jäseniä. Aitoudesta kertoo erityisesti jäsenten rehellisyyden ja inhimillisyyden korostaminen.

. . . on helppo tulla siihen meidän porukkaan mukaan et se ei oo mikään semmonen sisäänpäin kääntyvä porukka vaan ovet on kaikille auki ja kaikki on tervetulleita mukaan. (H3)

Sieltä löytyy jokaselle paikka. (H7)

Ei koiteta olla mitään kiiltokuvaitsejämme niinku myöskään siinä yhteisössä vaan että siinä ollaan niinku aitoja ja ymmärretään että jokaisella on myöskin ne omat heikkoudet ja omat heikot kohdat . . . Tässä saat tulla omana itsenä ja antaa sen verran kun sä haluat, sulta ei tavallaan vaadita mitään enempää kun mihin sä itse siinä hetkessä haluat ja oot valmis sitoutumaan taikka antamaan. (H2)

7.2.4 Vuorovaikutus

Neljäs alateema, eli vuorovaikutus, ilmentää kokemusta yhteisöllisyydestä (kuvio 3). Tutkimusaineiston perusteella Momssien yhteisössä halutaan panostaa hyvään vuorovaikutukseen muun muassa niin, että jokainen saisi ja uskaltaisi kertoa mielipiteensä. Erilaisten mielipiteiden kuunteleminen laajentaa näkökulmia, ja yhteisössä koetaan tällä tavoin parempaa ymmärrystä muun muassa erilaisista yhteisistä asioista tai päätöksistä.

Toki asioista keskustellaan ja koitetaan panostaakin siihen että jokainen uskaltais sanoo sen oman mielipiteen . . . muistetaan kiittää, muistetaan rohkasta toisia . . . (H2)

Vuorovaikutuksen avulla toisia yhteisön jäseniä voidaan myös kannustaa ja ristiriitatilanteista päästä yli. Yhteisössä on pyrkimys kehittyä niin yhteisönä kuin yksilöinäkin, jotta vuorovaikutus olisi positiivista. Positiivisella vuorovaikutuksella yhteisöllisyys myös vahvistuu. Vuorovaikutuksen pitäminen positiivisena vaatii kuitenkin myös vaivannäköä, muun muassa joustamista ja toisten huomioimista.

. . . semmone yhteinen halu päästä niiku jos tuloo jotain esteitä ja haasteita niin sitte kumminkin siitä yli. (H3)

Yhessä niinku puhutaan ja sovitaan ja suunnitellaan ja tavallaan aika usein me aikuisetkin tarvitaan sellasta joustavuutta ja toisten huomioon ottamista. (H4)

Vuorovaikutuksessa toisten kanssa tehdään myös käytännön suunnitelmia yhteistyöstä ja jaetaan henkilökohtaisia asioita. Vuorovaikutus on sekä kasvokkaista että viestimien avulla toimivaa ja sitä tapahtuu ryhmissä, mutta myös kahdenvälisesti.

Jaetaan niin paljon sitä omaa elämää niin kasvotusten sitte . . . puhutaan ja avaututaan . . . ja sitte taas kuunnellaan toisten huolet, murheet, ilot, kaikki . . . ja se on niinku sellasta tosi avointa semmonen . . . helppo ilmapiiri puhua. (H7)

Paljon on siellä WhatsApp-ryhmässä justiin sitä suunnittelua et mietitään asiat kuinka tehään ja kuinka tärkeä se on et niitä niiku sovitaan yhres siellä ryhmäs niinku. (H3)

7.2.5 Sosiaaliset suhteet

Viidenneksi erilaiset sosiaaliset suhteet ilmentävät yhteisöllisyyttä (kuvio 3). Yhteisössä on vanhoja ystävyys- ja tuttavuussuhteita, jotka ovat olleet olemassa jo ennen yhteisöä, ja joita yhteisöllisyys ja yhdessä toimiminen vahvistaa. Yhteisöllisyys näkyy myös yhteisön jäsenten perhesuhteissa, jos esimerkiksi useampi perheenjäsen viettää aikaa Vaatepankilla. Yhteisössä syntyy lisäksi kokonaan uusia suhteita. Sosiaalisissa suhteissa siteet ovat erilaisia ja muuttuvia. Jotkut kokevat Momssien yhteisöllisyyden suhteissaan kokonaisvaltaisesti ja elämää läpileikkaavasti, mutta toisille Momssien yhteisö on vain yksi osa sosiaalisia suhteita. On tavallista, että yhteisön jäsenet ovat toisilleen tuttuja muistakin yhteyksistä, kuten esimerkiksi

naapurustosta tai työpaikan kautta. Haastateltavat tuovat esiin näkökulman, että mitä tiiviimmin yhteisöön kuuluu, sitä vahvempaa on yhteisöllisyys ja yhteisön antama tuki, sillä huolenpito perustuu yksilöiden välisiin suhteisiin enemmän kuin yhteisön rakenteisiin.

Yhteisöllisyys koetaan erityisen vahvana, kun yhteisöön kuulutaan vanhojen ystävyyssuhteiden kautta. Useat ystävyys-suhteet tiimien sisällä ovat pitkäaikaisia ja ystävyteen kuuluu muutakin kuin toiminta Vaatepankillla.

Tää on lähteny ikään ku ystäväporukasta . . . tämä kaikki tekeminen ja oleminen. Jotenkin tää on hyvin yhteisöllinen ainakin omasta näkökulmasta kun oon ollu alusta asti mukana ja tavallaan ystävien kanssa lähteny tätä tekemään. (H2)

Mää koen ainaki että tässä vaatepankillla niin kaikki on mun ystäviä että mun mielestä sekin jo kertoo tosi paljon että ollaan niinku, et ei pelkkä mikää Vaatepankki-tiimi. (H10)

Toisaalta yhteisöön on myös helpompi liittyä, kun tuntee ennestään yhteisön jäseniä. Tästä huolimatta uusista sosiaalisista suhteista saadaan myös iloa. Tämä korostaa yhteisön avointa asennetta ja halua saada mukaan uusia vapaaehtoisia. Välillä yhteisöön tulee mukaan ennestään täysin tuntemattomia uusia vapaaehtoistyöntekijöitä. Heidätkin halutaan toivottaa tervetulleiksi ja yhteisöllisyys laajenee koskemaan heitäkin.

Onhan sitä sitten aina mukava ja helppo tulla siihen porukkaan ku on valmiiksi tuttuja ihmisiä ja sitte sitä saa niitä uusiaki tuttuja että onhan se niinkun tosi mukavaa. (H6)

On tosi ilahduttavaa että vapaaehtoistyöhön tulee sellasia ihmisiä joilla ei oo mitään kytköstä siihen Vaatepankki-tiimiin. (H4)

7.3 Toinen pääteema: valtasuhteet ja niiden ilmeneminen

Haastatteluissa valta mainittiin toistuvasti negatiivisessa sävyssä. Aineiston perusteella valtan ajatellaan olevan muun muassa epätasa-arvoistavaa ja leimaavaa sekä luovan ei-toivotua hierarkiaa yhteisöön. Haastatteluissa oltiin yksimielisiä siitä, että yhteisö ei halua ylläpitää vahvoja valta-asetelmia, eikä myöskään luoda niitä ulospäin esimerkiksi asiakkaiden suuntaan. Aineistossa toistuu ajatus siitä, että myös yhteisön jäsenet ovat itse asiakkaita esimerkiksi juuri Vaatepankeilla. Vertaisuusasetelmaa korostetaan muun muassa seuraavasti:

. . . omalla tavallaan vertaisuus siinä miten kohdataan asiakkaita, moni on ollu ensin asiakas ja tullu sitä kautta vapaaehtoiseksi et tavallaan kaikki on ikään kuin samalla tasolla et asiakkaat ei ole alempana tai ylempänä vaan niinkun me ollaan kaikki asiakkaita, me ollaan kaikki saamassa jotain samalla kun ollaan myös palvelemassa ja antamassa. (H2)

Valtasuhteiden tietoinen purkaminen näkyy aineistossa selvästi. Siitä puhutaan muun muassa siten, että Vaatepankeilla voi asioida kuka tahansa ja siellä käymisen olisi tarkoitus olla hyvin normaalia ja arkipäiväistä. Vaatepankeilla käyviä ei haluta leimata tai määritellä millään sanavalinnoilla, eikä vapaaehtoisia työntekijöitä rajata asiakaskunnasta, vaan hekin saavat hyödyntää Vaatepankin tarjontaa johtotaso myöten. Myös muissa palvelumuodoissa korostetaan asiakkaiden omaa valtaa päättää siitä, tarvitsevatko he palvelua. Halu purkaa valtaasetelmia näkyy esimerkiksi seuraavasti:

Ne ois niinku lahjotettuja lastenvaatteita ja harrastusvälineitä ja niitä sais sieltä ottaa niinku ihan kuka tahansa . . . me ollaan haluttu tehdä siitä mahdollisimman kynnyksetöntä . . . [Vaatepankeilla] olis ihan yhtä normaalia asioida kun ruoka-kaupassa . . . luovutaan kaikista näistä leimaavista sanoista että vähävarainen ja köyhä ja avuntarpeessa . . . puhutaan niinku hyvän tekemisestä ja hyvän laittamisesta eteenpäin ja kaikille avoin ja matalan kynnyksen ja tällä tavalla et se ei oo niinku semmonen et pitää olla tietynlainen tietyssä asemassa . . . Me ei olla missään asemassa määrittelemään kenenkään mitään . . . eikä mejän tule ottaa semmosta valtarakennetta et me määritellään ja sanotetaan että sinulle ei sinulle joo sinulle ei. (H1)

Perheet itse saa ikään kun monessakin asiassa määritellä että tarvitaanks me tai halutaanks me tätä. Meillei oo sellasia niinkun vaikka tuloajoja käytössä eikä halutakaan niitä käyttää että enemmän se on se perheen oma kokemus sitten että onks tää niinkun meille. (H2)

. . . semmosta toimintaa että kukaan ei joutuis miettimään että kehtaanko mä mennä. Et saatais kokonaan poistettua se ajatus että kehtaako tai voiko. Kuka tahansa voi tulla tänne niin vapaaehtoiseksi kun sitten niinkun asiakkaaksi ja ettei ois sitä, ei ois kynnystä ollenkaan tulla noista ovista sisälle. (H7)

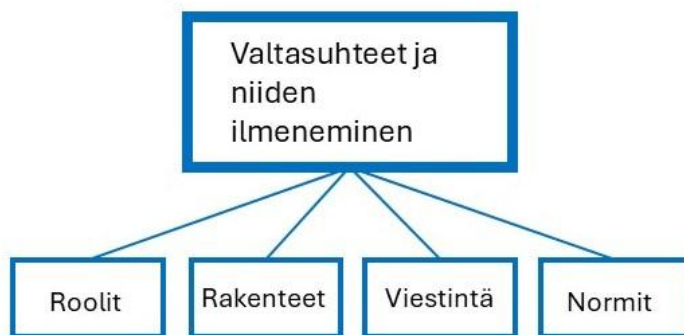
Momssien yhteisön jäsenille Vaatepankki on luonnollinen paikka löytää vaatteita itselleen ja perheelleen. Aineistossa nousee selvästi esiin myös se, että vapaaehtoiset pitävät tärkeänä vastavuoroisesti omien vaatteidensa ja tarvikkeidensa kierrättämistä Vaatepankille.

Minä vaatetan mejän melkein koko pesueen näillä . . . jos mä löydän itselle sopivaa niin otan mukaani ja lapsille sopivaa, ja me tuodaan tänne paljon myös . . .

yhtä lailla mä oon täällä asiakkaana kuin myös sitte vapaaehtosenakin hoitamassa näitä asioita. (H7)

Oon löytäny [vaatteita Vaatepankilta] itselleni ja miehelleni ja lapsenlapselle . . . Ja tosiaan tuonu tullessani sitte kans yhtä lailla kun on kertyny kaiken näköstä tavaraa niin tuonu tänne et on vaihettu. (H9)

Vaikka valtaa ei aineiston perusteella haluta korostaa eikä valtasuhteita tietoisesti luoda, olen jaotellut valtasuhteiden ilmenemisen aineistossa neljään alateemaan: rooleihin, rakenteisiin, viestintään ja normeihin (kuvio 4). Nämä alateemat nousevat aineistossa esiin useita kertoja erilaisissa ilmauksissa. Ne myös osittain limittyvät toisiinsa ja ilmenevät samoissa yhteyksissä, jolloin sama lainaus voi tuoda esiin useita näkökulmia.

Kuvio 4. Toinen pääteema ja sen alateemat.

7.3.1 Roolit

Valtasuhteiden ilmenemisen ensimmäinen alateema on roolit (kuvio 4). Se ilmenee aineistossa niin, että Vaatepankeilla on aina tiimivastaava, joka ottaa vastuun kyseisestä Vaatepankista, huolehtii viestinnästä ja pitää toiminnan niissä raameissa, jotka sille on asetettu. Johtotason vapaaehtoisilla on puolestaan omat tehtäväkenttensä. Roolit koetaan muuttuviksi ja toistensa kanssa saman arvoisiksi. Jokainen voi itse jonkin verran vaikuttaa omaan rooliinsa.

Jokaisella paikkakunnalla on pari nimettyä [Vaatepankki-tiimin vetäjää], joissakin he ottaa vastuun, joissakin he on vaan muodollisesti nimetty vaan niinku yhteydenpidon takia tiiminvetäjiksi . . . Me ainakin koitetaan olla niin ettei kontrolloida [Vaatepankki-tiimejä] vaan nimenomaan niin että ottakaa ja tavallaan valtuutetaan jollon siihen syntyy se omistajuus ja niinku enemmän se me-henki eikä sillei et

joku käskee ylempää meidän tehdä niin tai näin vaan niin et me ennemmin niinkun luodaan siihen se mahdollisuus et hei, että näissä puitteissa antakaa mennä. (H2)

Se [vertaisuus] on ehkä yks semmonen niinkun mejjän kulmakivi . . . se ajatus et mitä sa haluut tuoda tähän [yhteisöön] et me ollaan siinä mielessä samalla viivalla et me kaikki tuodaan niinkun tähän jotakin . . . Usein ajatellaan et meillä on vaan oma roolimme tässä ei niin et me nyt ylempää sanellaan vaan et me ollaan myöskin niinku vapaaehtoisia ja ikään kun sillä samalla viivalla. (H2)

Roolien koetaan ylläpitävän organisaation järjestystä. Esimerkiksi tiiminvetäjä voi olla auktoriteettina ratkomassa Vaatepankki-tiimissä nousevia haasteita. Toisaalta johtotason jäsenet pitävät omassa roolissaan tärkeänä sitä, että he mahdollistavat ruohonjuuritason vapaaehtoisille mahdollisimman sujuvan työskentelyn.

Onhan se hyvä että on niinku tiiminvetäjä tässä jutussa. Mutta kummiski sä [tiiminvetäjä] kuuntelet kaikki mitä me sanotaan ja on monta mielipidettä mutta oikopolku löyetään aina. (H9)

Tää ei oo sellanen niinku hierarkkinen järjestelmä . . . Enemmänkin mä aattelen et johtaja, se tavallaan se korkeimmassa asemassa johtaja, niin sen tulee olla kaikista suurin palvelija. (H1)

Vapaaehtoisilla on myös oma työntekijän roolinsa suhteessa niihin asiakkaisiin, jotka eivät toimi vapaaehtoisina. Vapaaehtoiset kokevat, että heidät usein tunnustetaan Momssien vapaaehtoistyöntekijöiksi ja tuo rooli kulkee heidän mukanaan myös vapaa-ajalla. Vapaaehtoisen rooli asettaa toisaalta odotuksia toimia ja käyttäytyä esimerkillisesti. Toisaalta rooli koetaan arvokkaana osana itseä.

. . . ihmisten on helppo lähestyä sua kun ne tietää että sä oot niikun tekemässä vapaaehtoistyötä . . . justiin et on semmonen näkyvä ja helposti lähestyttävä . . . onhan se ihan tosi mukava sitten että pystyy kertomaan siitä toiminnasta ja niiku auttamaan niitä. (H6)

Ihmiset uskaltais ottaa meihin yhteyttä kun tietää että tuo on tuolla vapaaehtosena. (H7)

. . . kyllähän se vapaahetoisen rooli sitte sulla vapaa-ajallakin kulkoo ihan ku joku työroolikin niin mukana. (H3)

7.3.2 Rakenteet

Toinen alateema on rakenteet, joiden avulla pidetään yllä järjestystä ja organisoidaan toimintaa, jotta se olisi mahdollisimman käytännöllistä ja toimivaa sekä vastaisi asiakaskunnan tarpeisiin (kuvio 4). Vaikka vapaaehtoiset korostavat valta-asetelmien negatiivista sävyä, vapaaehtoistyön rakenne nähdään kuitenkin arvokkaana mahdollisuutena hyvän tekemiselle.

. . . et me koko ajan vaan niinku palveltais paremmin niinku sitä asiakaskuntaa ja vastattais paremmin siihen tarpeeseen. (H1)

Mä aina miellän vallan niinkun jotenkin negatiiviseksi asiaksi. Mut tavallaan jotenkin jos ajattelen sieltä positiivisen kautta niin sillä omalla panoksella on valtaa vaikuttaa niinkun hyvällä tavalla. (H4)

Rakenteet mahdollistavat tehokkaammin huolenpidon yhteisön jäsenistä ja jäsenten välisen vuorovaikutuksen vahvistamisen. Rakenteiden avulla järjestetään myös yhteisiä yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia vahvistavia tapahtumia sekä koulutuksia.

. . . sen arvostuksen osottaminen ja heistä [Vaatepankkien vapaaehtoisista työntekijöistä] huolehtiminen ja just tämä niinku huolenpito että he ovat tärkeitä ja se arvostus ja tunnustus niin ne on toki tärkeitä niinku semmosia motivaattoreita vapaaehtostyössä . . . Me koitetaan niihin panostaa sanallisesti ja monella eri tavalla mut et on luotu rakenteita joilla me pystytään varmistamaan että kukaan ei jää yksin siellä vapaaehtosporukan kasvaessa ja et meill ois jonkunmoinen niinkun kiinnityskohta tai suhde jokaiseen vapaaehtoiseen. (H2)

Yhdistyksen johto pyrkii luomaan toimivia rakenteita, mutta Momssit toivovat mahdollisimman monia ääniä ja ideoita kuuluviin. Vaatepankki-tiimejä koskevat tietyt toiminnan reunaehdot, mutta tavoitteena on, että jokainen Vaatepankki valtuutetaan toimimaan itsenäisesti. Yhteisön rakenteisiin kuuluu se, että kaikki saavat jollain tavalla vaikuttaa yhteisiin asioihin ja siihen, miten he käytännössä vapaaehtoistyötä toteuttavat.

Kukaan ei niinku määrää eikä kenenkään tarvii sanoa että hei sä teet nyt tätä että, sekin on siinä niinku ihan kiva . . . että jokaisella on vähän niinku valta, saa vaikuttaa niihin päätöksiin. (H8)

Kaikkien mielipide on tärkeä ja kaikkien ideat otetaan huomioon. (H10)

7.3.3 Viestintä

Kolmas alateema, jonka kautta valtasuhteet ilmenevät, on viestintä (kuvio 4). Aineistossa tämä ilmenee muun muassa siten, että yhteisön johtotasolta voidaan antaa tarvittaessa ohjeita muille vapaaehtoisille. Myös tiedottaminen kulkee johtotasolta muille vapaaehtoisille muun muassa uutiskirjeiden ja WhatsApp-ryhmien avulla. Johtotaso pyrkii vaikuttamaan yhteisön sisäiseen viestintään siten, että se pysyisi rakentavana.

On aina sanottu, että pitää kysyä ja saa kysyä että jos tulee jotakin niin aina on se yhteys [yhdistyksen johtotasolle]. (H6)

. . . jos lähtee kauheesti . . . negatiiviseen . . . niin siihen koitetaan sitten puuttua tottakai heti . . . ja niihinkin on luotu sitten toimintamalleja että koitetaan saman tien puuttua jotta se vuorovaikutus pysyys positiivisena ja niinkun et sitten tuotais mieluummin kasvotusten tai suoraan se jos on jotakin negatiivista sanottavaa niin joko käsittelee sen suoraan sen ihmisen kanssa tai sitten tuo sen omalle johtajalle ja sit sitä tilannetta voidaan ikään kun ratkasta . . . (H2)

Lisäksi viestinnän kautta on mahdollisuus ilmentää valtaa yhteisössä esimerkiksi tiiminvetäjän taholta. Viestinnässä aktiiviset osapuolet vaikuttavat Vaatepankkien käytännön toimintaan enemmän.

. . . tuntuu et siinä on semmonen tiivis muutaman henkilön ryhmä joka viestittää ja pitää niinkun ajan tasalla . . . (H8)

Viestintää tapahtuu myös yhteisöstä ulospäin, esimerkiksi kasvatuksellisesti kohdentuen esimerkiksi kouluikäisiin lapsiin. Käytännössä tämä näkyy muun muassa Pop up -Vaatepankkeina kouluilla. Viestinnällä tavoitetaan myös muita kohderyhmiä muun muassa somen kautta.

Mun mielestä ne pop up -vaatepankit mitä on ollu ne on niinku semmosta matalan kynnyksen tietoisuuskasvatusta, kierrätyskasvatusta lapsille. (H1)

7.3.4 Normit

Neljäs alateema, joka ilmentää valtasuhteita, on normit (kuvio 4). Yhteisö asettaa jäsenilleen jossain määrin tietyt normit ja arvot, jotka ohjaavat koko toimintaa ja jotka jäsenten on jaettava voidakseen olla mukana. Yhdistyksen johtotasolta myös viestitään arvoista esimerkiksi antamalla kiitosta vapaaehtoisille sellaisesta toiminnasta, jota heiltä toivotaan ja jota pidetään

arvokkaana. Yhteisössä normeja ei pidetä tiukkoina, vaan ne keskittyvät erityisesti yhteiseen haluun tehdä hyvää ja yhteiseen ideologiaan, jossa kaikki ovat tasavertaisia ja arvokkaita ihmisiä.

. . . ei oo mitään semmosia vaatimuksia et kuka tahansa joka haluaa olla mukana yhdistyksen toiminnassa ja etenkin uskoo siihen mitä me halutaan tehdä ja haluaa olla mukana tavallaan sitä samaa hyvää tekemässä niin on tervetulleita. (H2)

. . . koitetaan arvojen ja viestinnän kautta viestiä sit tasavertaisuutta ja just sitä niinkun sitä yhdessä tekemistä ja vertaisuutta ja kaikkien arvoa ja arvokkuutta. (H2)

Se [kiitoksen antaminen vapaaehtoisille] kertoo niiku siitä mentaliteetista, siitä arvomaailmasta yhdistyksen ympärillä tosi vahvasti mun mielestä. (H5)

Vaikka yhteisössä ei koeta normien tiukkaa kontrolloimista ylhäältä käsin, yhteiset päämäärät, arvot ja ajattelutavat ovat selvästi olemassa ja näkyvät myös yhteisön ulkopuolisille jäsenille.

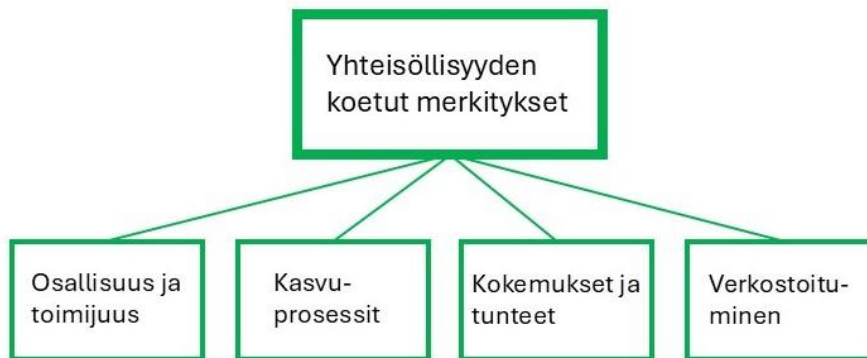
. . . ehkä se näkyy uloski päin se meidän meidän arvot ja muut . . . (H3)

7.4 Kolmas pääteema: yhteisöllisyyden koetut merkitykset

Aineiston perusteella yhteisöllisyys tuo yksilöiden elämään hyvin monenlaisia erilaisia asioita. Haastateltavat kokivat, että yhteisöön kuuluminen on heille arvokas osa elämää. Yhteisöllisyyden nähdään vahvistavan hyvinvointia ja sitä pidetään voimavarana. Monet haastattelussa esiin nousseet merkitykset näyttävät liittyvän toisiinsa ja vahvistavan toisiaan kehämäisesti. Lisäksi useilla yhteisöllisyyden merkityksillä on muita epäsuoria seurauksia yksilöiden elämässä ja nämä näkyvät muillakin elämänalueilla. Varsinaisia negatiivisia kokemuksia yhteisöllisyydestä ei noussut tutkimuksessani esiin. Yksimielisiä haastattelussa oltiin kuitenkin siitä, että yhteisössä toimiminen ja siihen kuuluminen vaatii ainakin jonkin verran oman ajan uhraamista. Toiset käyttävät aikaansa enemmän ja toiset vähemmän.

Olen jaotellut aineistossa esiintyvät yhteisöllisyyden merkitykset neljään alateemaan: osallisuus ja toimijuus; kasvuprosessit; kokemukset ja tunteet; sekä verkostoituminen (kuvio 5). Jokainen alateema on sisällöltään laaja ja monimuotoinen, ja tätä havainnollistamaan olen valinnut esimerkkejä eri näkökulmista. Useimmat näistä näkökulmista ovat aineistossa

toistuvia. Yhteisöllisyyden merkityksistä ei noussut haastatteluissa erimielisyyttä, mutta merkitysten arvo vaihtelee yksilöllisesti. Joillekin esimerkiksi merkityksellisuuden kokemus (alateema kokemukset ja tunteet), joka vapaaehtoistyössä syntyy, on tärkeämpää kuin vaikkapa verkostoituminen. Tässäkin yhteydessä eri alateemat liittyvät läheisesti toisiinsa ja siksi muun muassa osallisuutta ja toimijuutta havainnollistavat esimerkit kertovat paljon myös esimerkiksi verkostoitumisesta.

Kuvio 5. Kolmas pääteema ja sen alateemat.

7.4.1 Osallisuus ja toimijuus

Ensimmäinen alateema osallisuus ja toimijuus korostuu aineistossa siten, että yhteisöön kuulumisen ja yhteisöllisyys torjuu ja vähentää yksinäisyyttä ja syrjäytymistä (kuvio 5). Yhteisön jäsenet kokevat yhteenkuulumista ulkopuolisuuden ja merkityksettömyyden sijaan.

[Yhteisöön kuulumisen vastaa] mahdolliseen yksinäisyyteen niinkun ehkäisevästi ja just semmoseen niinkun et vähentää sitä merkityksettömyyden tunnetta. (H4)

. . . kyllä sitä vaan ois tosi yksinäinen jos ei olis tämmöstä yhteisöä mihin kuulua. Että sit vois tuntea ittesä vähän semmoseks syrjäytyneeks ja yksinäiseks. (H6)

Osallisuus ja toimijuus mahdollistavat myös itsensä toteuttamisen ja monipuolisuuden elämässä. Yhteisössä voi olla aktiivinen toimija ja saada itselle tärkeän roolin. Yhteisössä pääsee toteuttamaan myös suurempia asioita ja kokonaisuuksia, joihin ei yksin pysty.

. . . on päässy toteuttamaan itteään. (H10)

Tääl on niinku helppo tuoda ite esille jotain asioita mikä tuntus itestä et näin se toimis nii sit kokeillaan . . . Semmonen on ollu tosiaan innostavaa että pystyy itekki sanomaa että tämä tuntuu musta hyvältä et se vois mennä näi . . . (H9)

. . . porukalla tekeminen, yhdessä tekeminen. Sen mahdollistaa se yhteisö. Yhdessä tehdä jotain isompaa mihkä ei yksin pystyisi. (H3)

. . . yhteistyössä on voimaa enenmmän kun jos ite yrittää jotain ponnistaa. (H5)

Monet vapaaehtoiset ovat äitejä, joilla on pieniä lapsia. He kokevat yhteisön arvokkaaksi mahdollisuudeksi saada merkityksellistä tekemistä muualla kuin kotona, vastapainona pikku-lapsiarjelle. Useat ovat myös palkkatyössä käyviä ihmisiä, jotka saavat yhteisössä toisenlaista tekemistä ja yhdessä olemista kuin palkkatyössään.

. . . sai jotakin muuta tekemistä kun olla vaan pienten lasten kaa kotona . . . (H3)

. . . se on vastapainoa omalle työlle ja arjelle. (H8)

Yhteisössä saa halutessaan vastuuta itselle mielekkäistä asioista. Yhteisön jäsenet kokevat, että he myös oppivat uusia asioita käytännön tasolla sekä yhteiskunnallisesta näkökulmasta, esimerkiksi yhdistyksen rahoitukseen ja lakisääteiseen toimintaan liittyen.

. . . vuosien varrella niin paljon on saanut tehdä ku vaan itellä on ollu resurssia ja halua . . . hyvin itsenäisesti oon saanu niitä niinkun tehdä ja toteuttaa ja tuoda ajatuksia ja niitä on lähdetty sitte yhdessä tai erikseen viemään eteenpäin. (H2)

Osallisuutta vahvistaa konkreettisesti myös fyysinen kohtaamispaikka, jollainen Vaatepankki on. Vaatepankilla tavataan toisia vapaaehtoisia sekä avoimien ovien aikaan myös asiakkaita.

Se [yhteisö] mahdollistaa kohtaamispaikan et meille tosi tärkeä on ollu alusta asti se että meille voi tulla vaikka vaan istuskelemaan tänne . . . (H7)

7.4.2 Kasvuprosessit

Toinen alateema, eli kasvuprosessit, havainnollistaa, miten yhteisöllisyys voimaannuttaa, kasvattaa ja kehittää yksilöä (kuvio 5). Kasvuprosesseja tukee usein samat asiat kuin osallisuutta ja toimijuuttakin, mutta aineistosta voidaan erottaa myös muita tekijöitä. Kasvuprosesseihin kuuluvat aineiston mukaan muun muassa itsetunnon nouseminen, itsensä

toteuttaminen, mielekäs tekeminen ja oppiminen, identiteetin vahvistuminen ja inhimillinen kasvaminen, johon sisältyy esimerkiksi näkökulmien laajeneminen ja sosiaalisten taitojen vahvistuminen.

Haastateltavat kokevat itsetuntonsa kasvaneen ja itsevarmuutensa lisääntyneen sekä tekemisen kautta oppien että yhteisön kannustuksen ansiosta. Rooli vapaaehtoistyöntekijänä ja arvokkaan asian edistäjänä vahvistaa positiivista tunnetta itsestä.

. . . et on ainakin itsevarmuutta ja semmosta tullu itelle ja lisääntynyt sellanen luotto omaan toimintaan . . . täs porukassa on niin paljon semmosta voimaa ja energiaa ja semmosta kannustamista ja tukemista puolin ja toisin että on niinku ylittäny itensä tän toiminnan kautta ja tän toiminnan kanssa . . . et on päässy oppimaan ja opiskelemaan lisää asioita ja Momssit on mahdollistanu paljon, on koulutuksia ja kaikkea tämmöstä . . . et itteä kiinnostavia asioita on voinu poimia sieltä ja päässy niinkun toteuttamaan itseään eri tavoilla paljon. (H7)

. . . se nostattaa sitä itsetuntoakin justiin se et sä teet jotakin merkityksellistä ja koet sitä arvostusta. (H3)

Rooli siinä vapaaehtoistyöntekijänä nostaa sitä ihmistä jotenkin esiin, enkä nyt tarkoita että siis millekkää jalustalle . . . kyllä itelle jotenkin tuli semmonen niinku nähty olo että mulla on merkitystä muutakin kun äitinä että oikeasti tämmösenä arvokkaan työn tekijänä. (H4)

Yhteisössä koetaan kasvua ja kehittymistä ihmisenä ja sosiaalisissa taidoissa. Erilaiset tilanteet toisten ihmisten kanssa auttavat ajattelemaan asioita erilaisista näkökulmista. Haastateltavat tuovat esiin, että he ovat aiempaa avarakatseisempia.

Yhteisöön kuuluminen väistämättä niinkun laajentaa sitä näkökulmaa niinku kaikesta kun sä kohtaat ihmisiä ja näät niitten tapaa ajatella ja tapaa toimia niin se kasvattaa sua ihmisenä mutta myöskin niinkun laajentaa niitä näkökulmia ajattelemaan asioista monipuolisemmin. (H5)

. . . sä joudut opetella tulemaan toimeen niiku kaikenlaisten ihmisten kanssa ja opetella laittamaan niitä omia rajoja ja opetella hyväksymään toisten rajat. (H3)

Kasvuprosessit näkyvät myös siinä, että monet vapaaehtoiset ovat olleet ensin asiakkaita Vaatepankilla. Asiakkaalle on syttynyt esimerkiksi halu kuulua yhteisöön ja tehdä arvokasta työtä. Yhteisöön liittyminen merkitsee uudenlaista identiteettiä ja elämän osa-aluetta, joka väistämättä vaikuttaa yksilöön monin tavoin.

Ja monestihan se on niin et juuri nimenomaan on ehkä tullu asiakkaaksi mut on ruvennu olemaan vapaaehtoinen. (H1)

7.4.3 Kokemukset ja tunteet

Kolmas alateema, joka kertoo yhteisöllisyyden koetuista merkityksistä, on kokemukset ja tunteet (kuvio 5). Tästä alateemasta ajatuksia ja näkökulmia kertyi hyvin laajasti, sillä jokaisen kokemus ja tunne on yksilöllinen. Olen kuitenkin ryhmitellyt kokemukset ja tunteet aineiston perusteella ja nostan esiin seuraavat toistuvat ryhmät: arvostuksen kokeminen, merkityksellisyys, hyväksyntä, riittävyys, ilo ja into. Arvostusta ilmaistaan yhteisössä moneen suuntaan, kuten johtotasolta vapaaehtoisia työntekijöitä kohtaan sekä vapaaehtoisten taholta toisiaan kohtaan ja johtotasoa kohtaan. Haastateltavat tuovat esiin, että arvostusta tulee lisäksi yhteisön ulkopuolelta. Arvostuksen kokemuksiin sisältyy muun muassa kiitoksen saaminen, kannustus ja oman työpanoksen tärkeys toisten silmissä.

. . . tosi paljon kiitosta ja hyvää oloa. (H10)

. . . tulee tosi paljon niinku tulee sieltä yhdistykseltä kiitosta mutta tulee myös ulkopuolisilta ihmisiltä sitä kiitosta että teette tosi hienoa työtä ja tosi mahtavaa toimintaa on vaatepankkitoiminta. (H3)

. . . se tuntuu tosi hyvältä ja tuntuu että meitä arvostetaan tosi paljon ja sitä meidän työpanosta ja muutenkin meitä arvostetaan niinku että järjestetään sitte tämmösiä [yhteisiä virkistyspäiviä] niin onhan se tosi kivaa. (H6)

Merkityksellisuuden kokemus nousi arvostuksen kokemuksen ohella yhdeksi keskustelluimaksi teemaksi. Yhteisöllisyys ruokkii tunnetta merkityksellisyydestä monin tavoin, muun muassa yhdessä arvokkaaksi koetun päämäärän muodossa. Yhteisön jäsenet kokevat merkitykselliseksi työn, jota yhdessä tekevät; koko yhteisön, johon kuuluvat; sekä itsensä ja toisensa sen myötä, että ovat arvokkaassa roolissa.

. . . tulee niinkun sellanen olo että itellä on merkitystä ja just semmonen nähty ja kuultu olo. (H4)

Tärkein mitä siitä saa on se semmonen merkityksellisyys. Koska on halu auttaa, niin onhan se merkityksellistä sitten että tietää että siitä omasta panoksesta on jotakin hyötyä. (H5)

Hyväksyntä puolestaan liittyy esimerkiksi siihen, että jokainen yksilö uhrautuu yhteisön toiminnassa sen verran kuin itse kokee hyväksi. Hyväksyntää ilmaistaan yhteisössä myös erilaisuutta sekä erilaisia näkökulmia ja ideoita kohtaan. Haastateltavat kokevat yhteisön muun muassa ”armolliseksi” (H3). He tuovat esiin, että yhteisössä on helppo kokea riittävyttä. Jokainen riittää sellaisena kuin on ja sillä työpanoksella kuin pystyy ja haluaa antaa.

Jokainenhan saa jokaisessa hetkessä määrittää sen että kuinka paljon pystyy ja haluaa antaa ja sillei että me ollaan tehty niinkun siellä semmonen mahdollisimman helppo ilmapiiri et sä voit poistua sieltä ryhmästä jos sä haluat tai palata sinne millon tahansa. (H7)

Se on täysin ok sanoa et mä en nyt pysty tai mä en jaksaa . . . saa ite määrittää sen että kuinka paljon jaksaa ja pystyy ja haluaa. (H10)

Tärkeät yhteisöllisyyden ruokkimat tunteet ovat ilo ja into, joita haastateltavat kokevat saavansa muun muassa yhdessä tekemisestä ja olemisesta, toisten auttamisesta, ihmisten kohtaamisesta sekä yhteisistä onnistumisista. Yhteisesti koetaan myös innostusta. Intoa osoitetaan esimerkiksi uusien ideoiden myötä ja sitä jaetaan yhteisesti, kun tarvitseva löytää tarvitsemansa Vaatepankin tarjonnasta. Into auttaa puolestaan jatkamaan vapaaehtoistyötä edelleen ja yhteisön into ja ilo houkuttelee mukaan myös uusia vapaaehtoisia.

Mää [en] oo kokenu missään vaiheessa et se ois niinku raskasta et se on justiin niinku mukavaa työtä ja siihen haluaaki antaa aikaa ja sittekö siitä saa sitä positii- vistä, hyvää mieltä ja just sitä kiitosta ja niinkö kaikkea semmosta hyvän mielen juttua niin se on vaan plussaa. . . pystyy tavallaan jakaa sitä että kuinka innoissaan ihmiset on. (H10)

Ja mukavaa nähä sitten kun niitä iltoja on niin sä näät jonkun mitä ne iloissaan ottaa niin ku sillai mukavaa et saa olla apuna. (H9)

. . . se on niinku moninkertainen ilo sit kun saadaan yhdessä iloita niistä onnistu- misista. (H3)

7.4.4 Verkostoituminen

Neljäs alateema yhteisöllisyyden koetuissa merkityksissä on verkostoituminen (kuvio 5). Aineiston mukaan verkostoituminen edistää keskinäistä huolenpitoa, vertaisuutta ja vertaistukea sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vaatepankki-tiimeissä ollaan vastavuoroisia

vapaaehtoisten kesken ja tarjotaan toinen toiselle käytännön tukea ja apua sekä jaetaan huolia ja iloja.

Vaatepankki-tiimissä saadaan iloa uusista ihmissuhteista ja koetaan, että ihmissuhteet ovat usein varsin läheisiä ja muodostuvat tärkeiksi.

Koko aika mikä meillon ollu vaatepankkitoimintaa niin [on tullut] uusia ystäviä ja tosi montaa heistä voi nimenomaan sanoa ystäväksi koska niihin on päässyt tutustumaan ja saanu tosi paljon uusia ihmissuhteita omaan elämään. Tää on kyllä tosi iso rikkaus. (H7)

Tää on tuonu ninkun hirveän paljon ihania ihmisiä elämään ja uusia tuttavuuksia elämään lisää. (H5)

Tärkeissä ihmissuhteissa pidetään huolta toinen toisesta ja yhteisöstä muodostuu kannatteleva turvaverkko. Verkostoituminen lisää vertaistukea ja arjen haasteiden jakamista yhteisesti.

Tää on omanlainen vähän niinku tämmönen turvaverkko . . . semmonen yhteisöllisyyden näkökulma et ollaan täällä kaikki niikun pitämässä huolta toisistamme että mun mielestä se on myös osa tätä. (H5)

. . . saa paljon sellasta vertaistukea ja kohtaamista niiku myös keskustelujen kautta. (H3)

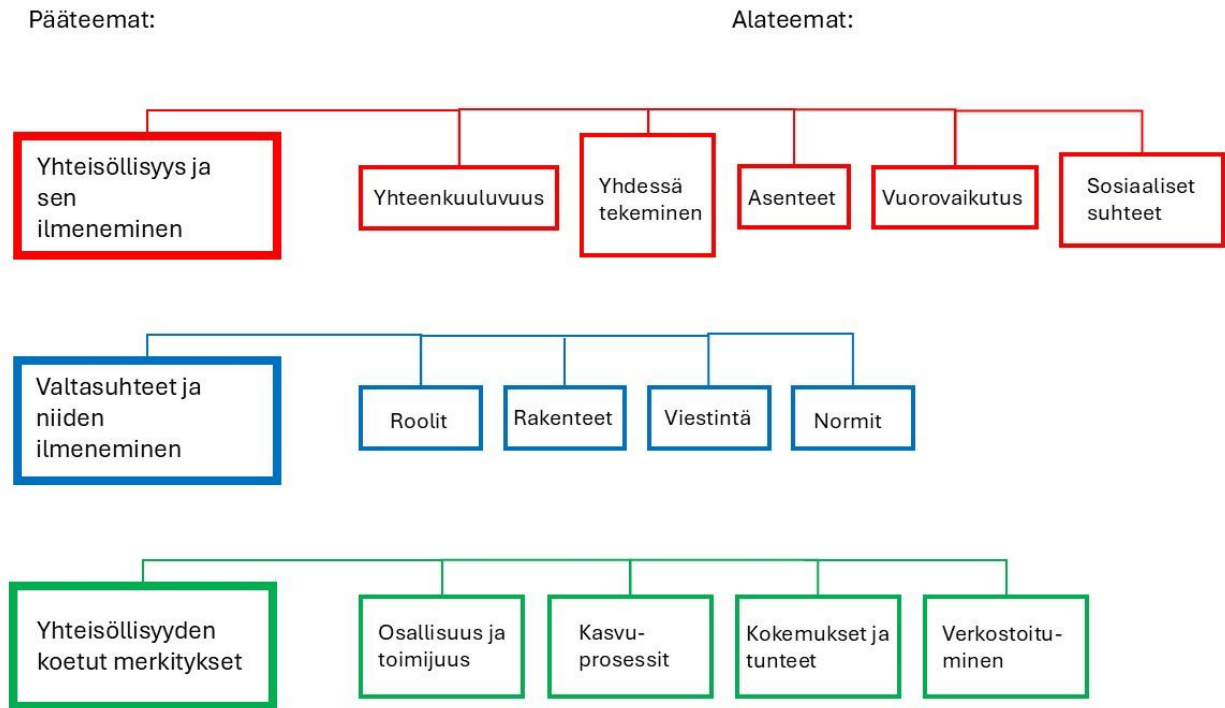
Käytännön auttaminen, esimerkiksi yhdessä lasten hoitaminen vapaaehtoistyön lomassa, on arvokasta niille, joilla on pieniä lapsia toiminnassa mukana. Yhteinen vastuu lapsista mahdollistaa sen, että jokainen voi osallistua työskentelyyn, toimintaan ja yhdessä olemiseen. Näin myös lapset tutustuvat toisiinsa ja saavat ystäviä.

. . . mekin on paljon vauvan kanssa oltu täällä niin sitte tulee niitä hei, mä voin ottaa sen vauvan niin sulla on vapaat kädet ja saat hetken hengähtää niin se on niinku tosi ihana että se on yleensä het monta syyliä, syylistä syyliin. (H7)

7.5 Yhteenveto tuloksista

Olen jakanut tutkimustulokset tässä luvussa pääteemoihin tutkimuskysymysten pohjalta. Pääteemoja on siis kolme: yhteisöllisyys ja sen ilmeneminen, valtasuhteet ja niiden ilmeneminen sekä yhteisöllisyyden koetut merkitykset (kuvio 6). Pääteemoista edelleen jaottelemilleni

alateemoille annoin kullekin sitä kuvaavan ja määrittelevän nimen. Alateemojen avulla olen esittänyt tutkimuksen tuloksia tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin. Alateemojen avainsanat nousevat aineistosta. Pääteemat ja alateemat näkyvät kokonaisuudessaan kuviossa 6.

Kuvio 6. Teemoittelun mukaiset pääteemat ja alateemat.

Yhteisöllisyys ilmenee tutkimusaineiston perusteella viiden eri alateeman kautta, jotka ovat yhteenkuuluvuus, yhdessä tekeminen, asenteet, vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet (kuvio 6). Yhteenkuuluvuuteen liittyen nousi erityisesti esiin kokemus samanhenkisyydestä ja yhteishengestä. Myös yhteisen päämäärän korostaminen, yhteisymmärrys, yhteiseen asiaan sitoutuminen ja yhteiset arvot koetaan tärkeiksi. Yhdessä tekemiseen liittyy erityisesti yhteistyön voima. Yhdessä tehdään erilaisia asioita ja vietetään myös vapaa-aikaa. Yhteisöllisyyteen kuuluvat myös asenteet. Asenteet ovat arvoja, odotuksia ja normeja, joita yhteisössä yleisesti jaetaan. Näihin kuuluu muun muassa erilaisuuden ja yksilöllisten ominaisuuksien arvostaminen ja joustavuus. Yhteisössä halutaan yleisesti osoittaa hyväksyntää ja edistää avoimuutta ja aitoutta. Yhteisöllisyyden ilmeneminen vuorovaikutuksessa näkyy puolestaan siten, että jokaiselle annetaan tilaa kertoa oma mielipide ja keskustellaan asioista hyvässä hengessä. Vuorovaikutuksen avulla tuetaan toisia ja selvitetään ristiriitoja sekä tehdään käytännön suunnitelmia ja jaetaan henkilökohtaisia asioita. Sosiaaliset suhteet ovat osa yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys koetaan erityisen vahvana, kun yhteisön jäsenet ovat läheisiä ja pitkäaikaisia ystäviä.

Valtasuhteisiin suhtaudutaan yhteisössä negatiivisesti, mutta kuitenkin niiden tarpeellisuus nähdään erityisesti erilaisissa rooleissa toimimisena, jolloin jokaisella on oma tehtäväkenttänsä, sekä yhdistyksen rakenteina. Valtasuhteisiin liittyvät alateemat ovatkin roolit, rakenteet, viestintä ja normit (kuvio 6). Roolit ja rakenteet pitävät yllä organisaation järjestystä ja mahdollistavat sujuvan työskentelyn ja asiakaskunnan tarpeisiin vastaamisen. Rakenteet myös mahdollistavat tehokkaammin huolenpidon yhteisön jäsenistä. Lisäksi rakenteisiin kuuluvat Vaatepankki-tiimejä koskevat reunaehdot, joiden puitteissa jokainen Vaatepankki valtuutetaan toimimaan itsenäisesti. Viestinnän kautta yhteisön johtotaso antaa tarvittaessa ohjeita muille vapaaehtoisille ja vaikuttaa yhteisön vuorovaikutuksen laatuun. Viestinnässä aktiiviset tiimiläiset saavat mielipiteensä tehokkaammin esiin ja siten vaikuttavat Vaatepankkien käytännön toimintaan enemmän. Viestintä kohdentuu myös yhteisöstä ulospäin eri kohderyhmille. Yhteisö asettaa jäsenilleen tietyt normit, jotka ohjaavat koko toimintaa. Normeja ei koeta rajoittaviksi, vaan ennemmin salliviksi. Ne liittyvät erityisesti yhteiseen haluun ja päämäärään tehdä hyvää.

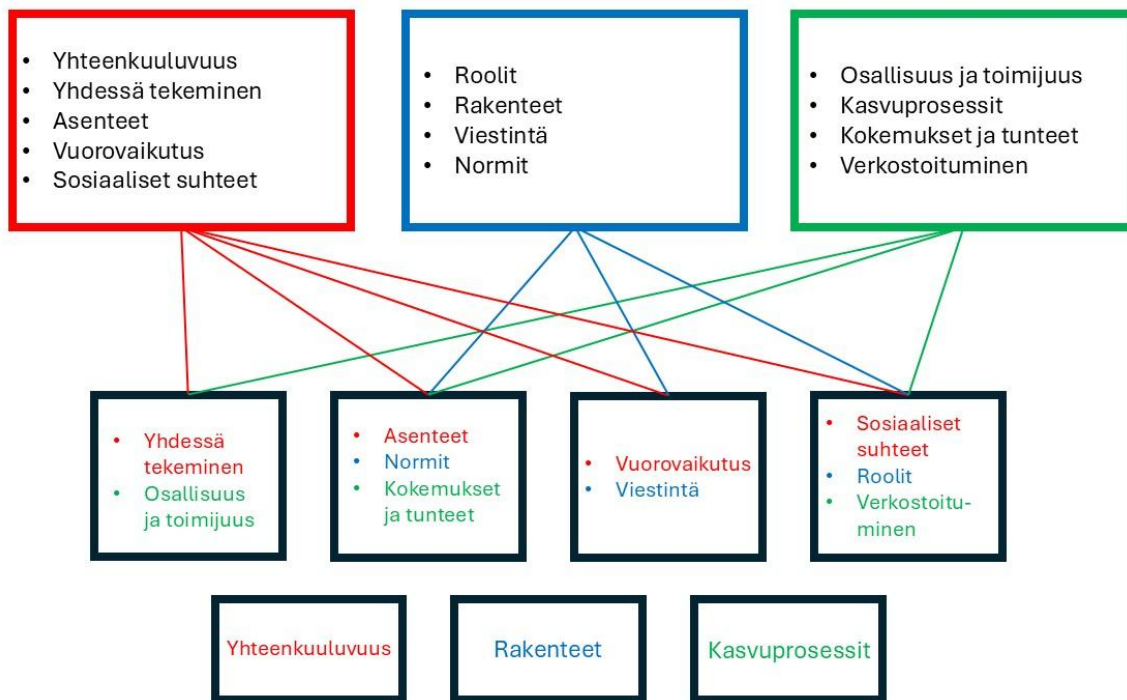
Kolmas pääteema yhteisöllisyyden koetut merkitykset sisältää neljä alateemaa: osallisuus ja toimijuus, kasvuprosessit, kokemukset ja tunteet sekä verkostoituminen (kuvio 6). Alateema osallisuus ja toimijuus korostuu siinä, että yhteisöllisyyttä pidetään merkityksellisenä ja tärkeänä osana elämää. Yhteisöön kuulumisen vähentää yksinäisyyttä ja syrjäytymistä sekä mahdollistaa erilaisia itsensä toteuttamisen tapoja ja uuden oppimista. Yhteisössä saa halutessaan myös vastuuta itselle mielekkäistä asioista. Kasvuprosessit sisältävät itsetunnon ja itsevarmuuden kasvamisen ja identiteetin muotoutumisen vapaaehtoistyöntekijänä, joka on monille yhteisön jäsenille kokonaisvaltainen rooli. Yhteisön jäsenet kasvavat ihmisinä muun muassa avartumalla ajattelemaan asioita erilaisista näkökulmista ja vahvistamalla sosiaalisia taitojaan. Yhteisöllisyys merkitsee yhteisön jäsenille myös erilaisia kokemuksia ja tunteita. Näistä keskeisimmät ovat arvostuksen kokeminen, merkityksellisyys, hyväksyntä, riittävyys, ilo ja into. Vielä viimeiseksi yhteisöllisyys luo verkostoitumista, joka tukee keskinäistä huolenpitoa, vertaisuutta ja vertaistukea sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vastavuoroisuus vapaaehtoisten verkostossa tarkoittaa niin käytännön tukea ja apua kuin huolien ja ilojen jakamista.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Tutkimusaineiston tulokset yhteen limittyvänä kokonaisuutena

Lähestyin tutkimusaineistoani tutkimuskysymysteni kautta, ja erittelen tässä luvussa johtopäätökset jaoteltuna näihin kysymyksiin: Miten yhteisöllisyys ilmenee Momssien vapaaehtoisten yhteisössä? Miten valtasuhteet ilmenevät Momssien vapaaehtoisten yhteisössä? Mitä yhteisöllisyys merkitsee Momssien toimintaan osallistuville vapaaehtoisille? Seuraavissa alaluvuissa kokoan tutkimukseni päätulokset vastaten näihin kysymyksiin ja vertaamalla tuloksia aiempaan teoria-aineistoon. Tutkimustuloksista kuitenkin ilmenee, että aineistosta nousevat esiin samankaltaiset alateemat toistuvasti eri tutkimuskysymysten yhteydessä, hiukan erilaisilla painotuksilla ja näkökulmilla.

Käytännössä eri teemojen alateemat ovat sidoksissa toisiinsa ja niistä nousee samoja havaintoja, vaikka käsittelen niitä eri tutkimuskysymysten yhteydessä erillisinä. Kuviossa 7 olen havainnollistanut tätä lokeroimalla uudestaan alateemat, jotka ovat samankaltaisia. Omiksi kokonaisuuksikseen jäävät vain alimmat kolme alateemaa: yhteenkuuluvuus, rakenteet ja kasvuprosessit. Esimerkiksi vuorovaikutus (punaisen pääteeman alateema) koetaan yhteisöllisyyttä ilmentäväksi, mutta samaan aikaan viestintä (sinisen pääteeman alateema), jossa on pohjimmiltaan paljon samaa kuin vuorovaikutuksessa, sisältää myös valtasuhteita. Samoin yhdessä tekeminen (punaisen pääteeman alateema) on tapa, jolla yhteisöllisyys ilmenee, mutta toisaalta se on osa osallisuutta ja toimijuutta (vihreän pääteeman alateema). Yhteen voidaan nivoa myös asenteet, normit sekä kokemukset ja tunteet (kuvio 7). Nämä sisältävät paljon samoja elementtejä, joista yksi keskeisin on arvostus. Se on sekä osa yhteisöllisyyttä että yhteisön normi ja samaan aikaan tärkeä kokemus, jota yhteisöstä saadaan, eli se nousee esiin eri pääteemoissa. Sosiaalisten suhteiden, roolien ja verkostoitumisen toisiinsa liittyvät alateemat nivon tarkemmin yhteen käsitellessäni valtasuhteita ja suhteiden laatua Momssien yhteisössä.

Kuvio 7. Alateemojen yhteneväisyydet ja liittyminen toisiinsa.

8.2 Yhteisöllisyys ilmenee Momssien vapaaehtoisten yhteisössä monin tavoin

Yhteisöllisyys ilmenee erityisesti viiden alateeman mukaisesti yhteenkuuluvuutena, yhdessä tekemisenä, asenteina, vuorovaikutuksena ja sosiaalisina suhteina, mutta nämä ilmenevät tyypillisesti yhdessä samanaikaisesti ja toisiaan vahvistaen. Yhteenkuuluvuudessa merkittävää on kokemus siitä, että on mukana jossain itseään suuremmassa asiassa, kuten myös Marjovuo (2014, s. 134) esittää. Tämä näkökulma toistuu tutkimusaineistossa useasti puhuttaessa esimerkiksi yhteisestä päämäärästä ja yhdessä tekemisen voimasta. Yhteenkuuluvuus on tunne vapaaehtoisten yhteisössä, vaikka kaikki eivät tuntisi toisiaan kovin hyvin (mts. 77). Tätä korostaa se, että Momssien yhteisöön toivotaan mukaan uusia jäseniä ja yhteenkuuluvuuden tunne ulotetaan heihinkin. Yhteenkuuluvuutta koetaan ristiriidoista huolimatta, ja ne pyritään ratkomaan tuloksellisesti. Yhteenkuuluvuus luo hyvää keskinäistä ilmapiiriä, mihin myös yhteisön ulkopuoliset ihmiset reagoivat uteliaasti. Momssit haluavat panostaa hyvään ilmapiiriin ja toistensa kannustamiseen sekä kiitoksen antamiseen. Yhteishenki koetaan tärkeäksi ja vahvaksi. Yhteenkuuluvuus ulottuu myös erilaisiin ihmisiin, kuten eri ikäisiin tai erilaisista elämäntilanteista tuleviin yksilöihin. Erilaisuus nähdään rikkautena.

Yhteishenki vaatii syntyäkseen yhteistyötä, tutustumista ja keskustelua, eivätkä muodolliset kohtaamiset riitä tähän (Kuusela, 2023, s. 36). Yhteishenki edellyttää myös vastavuoroista

suhteiden ylläpitoa, aikaa ja vaivaa. Momssien yhteishenki vahvistuu yhdessä tekemisen ja vuorovaikutuksen avulla. Yhteisössä varataan aikaa yhdessä oloon ja tekemiseen niin vapaaehtoistyössä kuin muutoinkin vapaa-ajalla, esimerkiksi yhteisissä illanvietoissa. Kuuselan (mts. 38) mukaan ryhmä ei kehity vahvaksi, jos se hyljeksii joitakin jäsenistään. Hyvä ilmapiiri sen sijaan syntyy, kun panostetaan ystävälliseen vuorovaikutukseen ja halutaan ymmärtää myös toisten näkökulmia (mts. 22). Momssit näkevät vaivaa, jotta kaikki jäsenet kokisivat yhteisöllisyyttä ja voisivat vahvistaa yhteishenkeä. Tutkimusaineistosta nousee esiin toistuvasti, että yhteisö avartaa katsomaan asioita eri näkökulmista ja huomioimaan toisia sekä sopimaan yhteisistä asioista. Voidaan siis sanoa, että Momssien Vaatepankki-tiimit ovat vahvoja ryhmiä, joissa on vahvaksi kehittynyt yhteishenki.

Yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne edellyttää pitkäkestoista yhteistä toimintaa ja yksilöiden sitoutumista siihen (Nivala & Rynänen, 2019, s. 130–131). Momssit kokevatkin sitoutuneisuutta yhteiseen tekemiseen ja aineistosta tulee esille, että tavallisesti yhteisöön liittyneet myös pysyvät toiminnassa mukana. Kuuselan (2023, s.188) mukaan yhteistyöllä voidaan yhdistää yksilöiden voimat, jolloin voidaan saavuttaa tavoitteita tai kehittää yhdessä jotakin ideaa. Momssit kokevat, että yhteistyössä on voimaa enemmän kuin yksin tekemisessä ja siksi he haluavat panostaa siihen esimerkiksi varaamalla aikaansa. Myös vapaa-aikaa vietetään yhdessä vapaamuotoisesti, mutta myös varta vasten järjestetyissä tapahtumissa joko Vaatepankki-tiimien kesken tai koko Momssien yhteisön kanssa. Momssit järjestävät erilaisia koulutuksia ja muita tapahtumia vapaaehtoisilleen. Momssit kuitenkin pitävät tärkeänä, että jokainen saa olla yhteisössä ja yhteistyössä mukana omalla panoksellaan ja tehdä mahdollisuuksien mukaan sellaisia asioita, joista pitää. Tämä on nykyisille yhteisöille tyypillistä, sillä toiminnallinen yhdessä tekeminen on enemmän yksilöllisyyttä huomioivaa kuin perinteisesti yhteisöissä on ajateltu (Välimäki-Adie & Pykkänen, 2008, s. 109).

Yhteisöille on ominaista jakaa ydinarvoja ja asenteita, ja yhdistäviä tekijöitä voi olla useitakin (Eräsaari, 2015, s. 37). Yhteisöllisyys muotoutuu yhteiseksi koettujen asioiden ympärille ja ne, jotka kokevat yhteisöllisyyttä, alkavat arvostaa sitä itsessään merkityksellisenä asiana (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 74). Momssien yhteisöllisyyteen kuuluu asenteiden jakaminen. Sisällytän asenteisiin myös arvoja, normeja ja yhteisiä ajattelumalleja, jotka toistuvat aineistossa. Momssien yhteiseksi muotoutuneet asenteet korostavat erityisesti hyväksyntää, arvostusta, joustavuutta ja aitoutta. Erilaisuus nähdään rikkautena, joka tuo yhteisöön monipuolisuutta ja kasvattaa yksilöitä. Erilaiset näkökulmat ovat haastateltujen mukaan arvokkaita ja

avartavia. Arendt (2017, s. 180, 181) kuvailee juuri ihmisten moninaisuutta yhteisen toiminnan perusedellytykseksi. Toisaalta yksilöllisyys tulee esiin toiminnan kautta. Momssit ovat havainneet tämän ja kääntäneet sen positiiviseksi voimaksi sanoittaen sitä muun muassa näin: ”Ku siinä on kahetkymmenet erilaiset aivot miettimässä niin kyl sieltä löytyy niin paljon sitte luovia ratkaisuja” (H4).

Momssien yhteisöllisyys tukee joustavaa asennetta. Tämä vastaa erityisen hyvin vapaaehtoistyön uutta yksilöllistävää luonnetta, jossa jokainen saa osallistua sen verran kuin kokee itselleen hyväksi (Lindfors, 2020, s. 34–35). Joustavuus näkyy Momssien yhteisössä yksilöllisten mahdollisuuksien ja aikataulujen kunnioittamisena ja ymmärtävyytenä toisten elämäntilanteita kohtaan. Hyväksyntää taas osoitetaan muun muassa toisten yhteisön jäsenten resursseja ja työpanosta kohtaan, mutta myös erilaisuutta kohtaan. Puolitaival ym. (2022) toteavatkin samansuuntaisesti, että yhteisöllisyys luo ilmapiiriä, jossa hyväksytään jokainen omanlaisenaan, erilaisena, mutta arvostettuna yksilönä.

Yhteisö on myös avoin uusille vapaaehtoisille. Heitä kutsutaan mukaan ja jokainen saa tulla vapaaehtoiseksi, jos jakaa Momssien yhteisen päämäärän ja motiivin. Yhteisenä arvona on kuitenkin vapaus, jota yksilöt odottavat yhteisössä. Vapaus liitetään esimerkiksi juuri aikatauluihin, mutta myös yksilön rooliin yhteisössä ja siihen, että yksilö saa olla yhteisössä sellainen kuin on ja tehdä sellaisia asioita, joista pitää ja jotka tuntuvat luontaisilta. Kun yhteisössä jäsenten mahdollisuudet vaikuttaa kasvavat, myös motivaatio kasvaa (Ahokas, 2013b, s. 188). Tämä saa aikaan tehokkaampaa toimintaa. Momssit kokevat, että koska kukaan ei pakota heitä mihinkään ja he voivat itse päättää paljon toiminnan sisällöstä, heillä on suurempi into yhteiseen työhön ja tekemiseen. Momssien yhteisössä pyritään olemaan myös aitoja ja inhimillisiä ihmisiä. Aitous onkin yksi tärkeimpiä periaatteita suhteessa toiseen ihmiseen (Ahokas, 2013a, s. 175). Luonnollisuus, teeskentelemättömyys ja avoimuus luonnehtivat Marjo-vuon (2014, s. 71) mukaan vapaaehtoistyötä, mikä näkyy myös tutkimusaineistoni kuvauksissa yhteisöllisyyden luonteesta.

Yhteisöön ja yhteiseen tekemiseen sitoutuminen on Momssien asenteelle tyypillistä. Aineiston perusteella monet jäsenet ovat sitoutuneet yhteisöön vahvasti ja se on kokonaisvaltainen osa heidän elämäänsä. Myös jäsenten lapset ovat usein toiminnassa mukana. Yhteisön jäsenet ovat tyypillisesti tuttuja toisilleen monista yhteyksistä, mikä helpottaa sitoutumista. Yhteisöön kuuluu myös sellaisia yksilöitä, jotka ovat toiminnassa vähemmän aktiivisia. Haastattelut tuovat esiin näkökulman, että mitä tiiviimmin yhteisöön kuuluu, sitä vahvempaa on

yhteisöllisyys ja yhteisön antama tuki. Vastavuoroisuus lisää arvostusta yhteisöä kohtaan. Kostamo-Pääkön (2015, s. 8) mukaan ihminen sitoutuu asioihin, jotka hän kokee merkitykselliseksi. Momssit kokevat merkitykselliseksi niin yhteisön itsessään kuin sen toiminnankin, mutta myös sen tuottamat positiiviset asiat heidän elämässään. Yhteisöön sitoutunut jäsen on arvokas organisaation kehittämisessä (Ahokas, 2013b, s. 238). Sitoutunut jäsen on omaksumut yhteisöön kuulumisen osaksi identiteettiään ja haluaa toimia toisten jäsenten kanssa yhdenmukaisesti (mts. 220–223). Hän myös pitää yhteisön arvoja, normeja ja asenteita ominaan. Tällainen sitoutuminen ehkäisee tyytymättömien kuppikuntien syntymistä. Momssit arvostavatkin toisiinsa tutustumista hyvässä ilmapiirissä ja kehittymistä sosiaalisissa suhteissa.

Momssien yhteisöllisyys ilmenee vuorovaikutuksessa, jota tapahtuu kasvokkain ja etänä muun muassa somen kautta. Yhteisöllisyys näkyy viestinnässä ja vuorovaikutuksessa muun muassa siten, että asioita suunnitellaan ja sovitaan yhdessä Vaatepankki-tiimin Whatsapp-ryhmässä. Tiiminvetäjillä on oma ryhmänsä, jossa viestitään yleisistä yhteisistä asioista, mutta jossa voi haastateltujen mukaan myös kysyä mieltä askarruttavia asioita. Viestintä on avointa ja se tavoittaa myös järjestön johtotason. Aineistossa mainitaan vuorovaikutuksen aitous, jolla tarkoitetaan sitä, että yhteisön jäsenet eivät yritä esittää itsestään epärealistista tai kaunisteltua kuvaa, vaan on hyväksyttävää ja jopa toivottavaa myöntää omat rajat ja heikkoudet. Yhteisöllisyys näkyy vuorovaikutuksessa myös ristiriitatilanteissa. Aineiston perusteella ristiriitoja pyritään selvittämään keskustelemalla. Kuusela (2023, s. 70) pitääkin vuorovaikutusta tärkeänä voimana, joka pitää yhteisöä koossa. Myös Pohjola (2015, s. 17) sekä Roivainen ja Ranta-Tyrkkö (2016, s. 8) pitävät merkityksellisiä vuorovaikutussuhteita yhteisöllisyyden lähtökohtina.

Momssien yhteisöllisyys ilmenee vielä viidenneksi sosiaalisina suhteina. Momssien Vaatepankki-tiimeissä muodostuu tiiviitä verkostoja ja sosiaalisia suhteita. Verkostoissa on ollut paljon ystävyysuhteita jo ennen yhteisöön kuulumista, mutta toisaalta Vaatepankki-tiimin koetaan tuovan runsaasti uusia sosiaalisia suhteita. Yhteisöllisyys näkyy siten, että yhteisössä halutaan lähentää suhteita ja tiivistää verkostoa entisestään. Tutkimusaineiston perusteella sosiaaliset suhteet saavat uuden ulottuvuuden yhteisen tekemisen ja päämäärän kautta, mikä vahvistaa niitä. Toisten kanssa koetaan yhteyttä, samanhenkisyyttä ja yhteenkuuluvuutta sekä osoitetaan huolenpitoa toisia yhteisön jäseniä kohtaan muun muassa kyselemällä kuulumisia. Myös Marjovuori (2014, s. 78) sanoo omassa väitöstutkimuksessaan

vastaavasti, että vapaaehtoistyö on tapa verkostoitua ja tutustua uusiin ihmisiin, mutta myös vahvistaa jo olemassa olevia ihmissuhteita.

8.3 Valtasuhteet liittyvät kiinteästi Momssien yhteisöllisyyteen

Aineiston perusteella valtasuhteista ja vallasta puhutaan yhteisössä avoimesti, mutta negatiivinen suhtautuminen niihin on toistuvaa. Valtaa ei haluta käyttää asiakkaisiin nähden, esimerkiksi leimaavalla puhetavalla. Asiakkaina nähdään myös yhteisön jäsenet, jotka eivät halua korottaa itseään eivätkä ruokkia asennetta, että hyvää jaettaisiin ylhäältä alaspäin. Haastatteluissa puhutaan sen sijaan muun muassa hyvän laittamisesta kiertämään. Vaatepankki-tiimeissä osoitetaan vastavuoroisuutta toimimalla samaan aikaan vapaaehtoisina työntekijöinä, vaatteiden ja tarvikkeiden lahjoittajina sekä asiakkaina. Siten koetaan vertaisuutta toisiin vapaaehtoisiihin sekä muihin asiakkaisiin. Leimaamattomuus ja luokittelemattomuus näkyy aineistossa myös siinä, ettei yhdistyksellä ole käytössään tulorajoja missään palvelumuodossaan ja Vaatepankeille saa tulla kuka tahansa hakemaan lahjoitustavaraa. Vaatepankki-tiimit valtuutetaan toimimaan itsenäisesti ja niistä koetaan omistajuutta. Jäsenillä on valtaa vaikuttaa yhteisiin asioihin ja omaan tekemiseen. Valtarakenteiden tärkeyttä korostetaan kuitenkin roolien jakamisessa: jokainen tekee hiukan erilaista työtä, mutta arvostaa jokaisen muun työpanosta. Kaikki työntekijät yhdistyksessä ovat vapaaehtoisia myös johtotasolla, hankkeiden työntekijöitä lukuun ottamatta. Tämä on Suomessa tehtävälle vapaaehtoistyölle ominaista (Pessi & Oravasaari, 2010, s. 24).

Yhteisössä mennään kohti yhteistä tavoitetta, jolloin haastattelujen mukaan valta on toissijainen asia, joka pitää yhdistyksen kasassa ja laillisena. Toissijaisuudestaan huolimatta valtasuhteet ovat olemassa ja ne näkyvät nimenomaan erilaisina rooleina sekä rakenteina, viestintänä ja normeina. Eri rooleissa toimivilla vapaaehtoisilla on erilaiset tehtäväkentät ja erilainen vastuu. Freiren (2016, s. 187) mukaan dialogiseen toimintaan kuuluu tasavertainen yhteistyö, mikä ei kuitenkaan tarkoita, etteivät toimijat voisi toimia tehtävissään eri tasoilla ja erilaisissa vastuissa. Momssit kokevatkin erilaiset roolit yhtä arvokkaiksi. Omaan rooliinsa voi myös jossain määrin vaikuttaa, sillä Momssien mukaan valtaa jaetaan niille, jotka ovat valmiita ottamaan sitä vastaan ja toimimaan jossakin vastuullisessa tehtävässä.

Aaltosen ym. (2014, alaluku 1.4) mukaan johtajuuden merkitys yhteisössä voi olla jopa siinä, että se luo yhteisöllisyyttä ja yhtenäisyyttä ryhmään. Yhteisöllisyys voi luoda tasa-arvoa ja

oikeudenmukaisuutta suhteisiin, myös johtotason ja ruohonjuuritason välille. Momssit kokevat erilaisista rooleista huolimatta tasavertaisuutta. Momssien yhteisön rooleissa näkyy myös kutsumusjohtajuuden piirteitä. Kutsumusjohtaja uhrautuu tärkeäksi kokemansa tehtävän äärellä ja siihen usein liittyy hengellisiä näkökulmia (Aaltonen ym., 2014, luku 3). Kutsumusjohtajuuteen kuuluu halu palvella toisia, myös yhteisön muita jäseniä ja alaisia (Hallamaa, 2017, s. 230). Tutkimusaineiston perusteella kyseinen ilmiö vaikuttaa lisäävän yhteisön jäsenten arvostusta ja luottamusta johtotasoa kohtaan.

Momssien yhteisössä on roolien lisäksi erilaisia sosiaalisia suhteita, joissa ilmenee valtaa suhteen luokittelun ja laadun mukaisesti (taulukko 2). Suhteiden erottelu on häilyvää, koska yhteisössä suhteet muuttuvat esimerkiksi lähentymällä ja roolien vaihtuessa, muun muassa asiakkaan ryhtyessä vapaaehtoiseksi yhteisön jäseneksi. Erityisesti raja vertikaalisten ja horisontaalisten suhteiden välillä on häilyvä sen vuoksi, että yhteisössä halutaan panostaa hierarkian vähentämiseen, kun taas vertikaalisissa suhteissa hierarkia on aina olemassa, vaikka suhde olisi lämmin ja läheinen (Kaunismaa, 2022b, s. 125). Heikko vertikaalinen suhde on tyypillinen esimerkiksi byrokraattisissa toiminnoissa asiakkaan ja valtaa omaavan asiantuntijan välillä, eikä Momssien toiminnassa esiinny tutkimusaineiston valossa lainkaan tällaisia suhteita. Asiakkaat saavat sen sijaan itse määritellä, tarvitsevatko tai haluavatko hyödyntää Momssien palvelumuotoja.

Taulukko 2. Erilaisten sosiaalisten suhteiden ja siteiden ilmeneminen esimerkkeinä Momssien yhteisössä.

Sosiaalisten suhteiden luokittelu	Sosiaalisten suhteiden siteiden laatu	Siteiden voimakkuus: vahva	Siteiden voimakkuus: heikko
Horisontaalinen	Sitovat (bonding)	Vaatepankki-tiimissä läheiset ihmiset, joilla on samanlainen tausta	Momssien pitämä vertaisryhmä
	Silloittavat (bridging)	Vaatepankki-tiimissä läheiset ihmiset, joilla on erilainen tausta	Vaatepankki-tiimien suhde asiakkaisiin (tavoitteena horisontaalisuus)
Vertikaalinen	Liittävät (linking)	Johtoportaan ja Vaatepankki-tiimin välillä	Pyritään välttämään hierarkista ja etäistä suhdetta

Sitovissa siteissä ihmisillä on samankaltainen tausta, kun taas silloittavat siteet yhdistävät keskenään erilaisista sosiaalisista taustoista olevia ihmisiä (Lehto ym., 2017, s. 300). Sitovat ja silloittavat siteet ovat suunnaltaan horisontaalisia. Liittävät siteet ovat vertikaalisia ja siten niihin liittyy erilaista valtaa. Ahokkaan (2013b, s. 193) perusteella Momssien yhteisössä

suhteita voidaan luonnehtia myös tasa-arvoisiksi yhteistyösuhteiksi, joissa on veljellisyyden ja järjestäytymisen piirteitä.

Rakenteiden avulla puolestaan voidaan turvata toiminnan sujuvuutta ja järjestäytyneisyyttä. Freire (2016, s. 197, 199) korostaa, että järjestäytyminen edellyttää auktoriteettia, mikä puolestaan edellyttää yksilöiden vapautta toimia auktoriteetin alaisuudessa yhteistyössä omasta vapaasta tahdostaan. Tällainen näkemys auktoriteetista sopii yhteen Momssien arvojen kanssa. He korostavat tutkimusaineiston perusteella vapautta toimia omana itsenään yhteisössä. Toisaalta rakenteiden kautta valtaa käytetään järjestäytymisen lisäksi esimerkiksi vapaaehtoisista työntekijöistä huolehtimiseen ja yhteisten aktiviteettien järjestämiseen, jotta vapaaehtoistyö ruohonjuuritasolla toimisi ja vapaaehtoiset olisivat siihen motivoituneita. Hallamaa (2017, s. 158) huomauttaakin, että valta voi vaikuttaa toisiin paitsi negatiivisesti myös positiivisesti, sillä se voi olla joko alistavaa tai toisaalta päinvastoin kasvattaa voimavaroja ja lisätä toimintaedellytyksiä. Tehokas ja vaikutusvaltainen yhteisön jäsen voi saada toiset toimimaan tehokkaammin ja olla yhteisölle hyödyllinen aktivoija (Ahokas, 2013b, s. 205; Hallamaa, 2017, s. 153). Tällainen innostaminen näkyy Momssien vallankäytössä. Toisaalta tutkimusaineistossa ei nouse esiin yhteisön byrokratisoituminen. Marjovuo (2014, s. 140, 142) tuo esiin, että vapaaehtoistyön maailma on altis muodollistumiselle ja ammatillistumiselle ja siten myös byrokratisoitumiselle. Byrokratian paineessa yhteisön alkuperäiset ideat saattavat hiiptä (Toivonen, 2008, s. 148, 150). Byrokratia luo kuitenkin paineita myös Momsseille esimerkiksi rahoituksen tarpeen muodossa.

Valtaa on myös viestinnässä. Viestinnällä ilmaistaan muun muassa arvostusta vapaaehtoisia kohtaan, ylläpidetään yhteistä päämäärää ja kannustavaa ilmapiiriä sekä painotetaan rakentavaa viestintää. Tällainen vaikuttaminen koetaan aineiston perusteella hyvänä asiana ja huolenpitona. Momssit voivat myös tarvittaessa ohjeistaa johtotasolta esimerkiksi Vaatepankki-tiimien toimintaa. Lisäksi Vaatepankkien tiiminvetäjällä on halutessaan valtaa tuoda esiin omia tavoitteitaan tai ideoitaan, mutta aineiston perusteella tiiminvetäjät haluavat mieluummin suunnitella ja ideoida yhdessä toisten tiimiläisten kanssa. Aktiivisesti viestivät yhteisön jäsenet vaikuttavat luonnollisesti enemmän yhteisiin päätöksiin kuin passiiviset. Viestinnällä tavoitetaan myös kohderyhmiä ja jaetaan esimerkiksi lapsille kasvatuksellisesti arvomaailmaa.

Aaltosen ym. (2014, alaluku 8.5) mukaan yhteisöllisyyden tukeminen vaatiikin johtajuudelta viestintää ja vuorovaikutusta, jotta toivotunlainen toimintakulttuuri voitaisiin juurruttaa

yhteisöön. Sujuva viestintä ja yhteistyö kehittyvät yhteisössä yhteisen tiedon avulla, jolloin kaikilla on samanlainen käsitys tavoitteista ja tehtävärooleista (Ahokas, 2013b, s. 202). Momssien yhteisössä viestintään kuuluu yhteisen päämäärän ylläpitäminen. Yhteisössä voidaan tietää monenlaisia asioita, mutta yhteistyö tehostuu, kun jäsenet tietävät, kuka tietää mitään (mts. 202). Tällainen yhteistyö on ominaista kiinteälle, tiiville ryhmälle. Tutkimusaineistossa nousee tämän suuntaisesti esiin se, että ”eri ihmiset tietää sitte eri jutuista” (H10). Momssit pitävät tätä rikkautena ja arvostavat toisiaan muun muassa erilaisten vahvuksiensa vuoksi. Vuorovaikutus vaatii tapaamisten sopimista, tiedonvälitystä, organisoimista ja tavoitteiden määrittelyä, jolloin yksilöiden erilaiset roolit huolehtia näistä ylläpitävistä toimista korostuvat (Kuusela, 2023, s. 70).

Valtasuhteet nousevat esiin myös normien kautta. Pohjola (2015, s. 26–27) korostaa, että yhteisö laatii aina jollain tavalla oman sisäisen järjestyksensä ja määrittää ehdot yhteisöön kuulumiselle. Ahokkaan (2013b, s. 188–189) mukaan tasa-arvoisessa yhteisössä jaetaan yhteiset normit eli käsitys yleisesti hyväksytyistä tavoista ja arvoista, ja tämä itse asiassa edistää yhteisön yhdenmukaisuutta ja tavoitteiden saavuttamista. Myös Momsseilla on tietyt ehdot toiminnalleen sekä normit ja periaatteet, joiden mukaan yhdessä toimitaan. Yhteisö edellyttää tietynlaisen yhteisen näkemyksen jakamista yhteisön jäseniltä, vaikkakin yhteisössä korostetaan, että yhteistä päämäärää ja näkemystä voi toteuttaa käytännössä monin eri tavoin. Normien mukaista toimintaa tuetaan myös kiitoksen antamisella. Ahokas (2013a, s. 159) toteaa, että joidenkin tutkimusten perusteella ystävyys vaikuttaisi tukevan yhteisten normien muodostumista. Momssien yhteisössä useat jäsenet kuvailevat kokevansa ystävyyttä toisiinsa ja että ystävyys vahvistaa yhteisöä ja yhteistä tekemistä. Tavallisesti ystäviksi valikoidaankin sellaisia ihmisiä, joihin koetaan samanlaisuutta (mts. 159). Samankaltaisuudesta ja samanhenkisyydestä kertovat myös Momssit tutkimusaineistossa. Yhteisöön liittyy siis samankaltaisia normeja ja arvoja jo ennestään omaavia ihmisiä, joten yhteisön ei ole tarpeen käyttää valtaa ajaakseen suuria muutoksia jäsenten omaksumiin normeihin. Haastatteluiden perusteella muutosta kuitenkin tapahtuu, mutta se koetaan vain hyväksi, kasvattavaksi ja jalostavaksi asiaksi, ”kuin kivi hioo kiveä” (H2).

8.4 Yhteisöllisyys kasvattaa Momssien hyvinvointia

Aineiston valossa yhteisöllisyys ensinnäkin lisää osallisuutta muun muassa ehkäisemällä syrjäytymistä ja yksinäisyyttä. Osallisuutta onkin yhteenkuuluminen toisten ihmisten kanssa ja

kuulumisen tunne liittyy osallisuuden kokemiseen (Rantamäki & Kokkonen, 2023, s. 207). Momssien yhteisöllisyys myös kannustaa yksilöitä toimijuuteen omassa elämässään ja yhteiskunnassa tarjoamalla mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisiin asioihin sekä antamalla valtaa ja vapautta toimia yhteisössä mielekkäällä tavalla. Vaikuttamismahdollisuudet yhteisössä vahvistavat yksilöitä (mts. 207). Vapaus näkyy Momssien yhteisössä tyypillisesti yksilöiden itsenäisyytenä ja mahdollisuuksina säilyttää omat rajansa yhteisöön kuulumisesta huolimatta. Osallisuus ja toimijuus vahvistuvat yhteisössä myös sen ansiosta, että yhteisöllisyys aikaansaa fyysisen kohtaamispaikan, jossa yhteisön jäsenet tapaavat toisiaan ja tekevät työtä yhdessä. Lisäksi yhteisön jäsenet kokevat saavansa roolin, joka vahvistaa heidän toimijuuttaan vapaaehtoistyöntekijöinä. Rooli tuo mukanaan myös vastuuta toimia tiettyjen odotusten ja normien puitteissa. Mikkosen ja Saarisen (2018, s. 24) mukaan vapaaehtoistyössä erilaiseen rooliin astuminen ja sopiva määrä erilaisia rooleja elämässä lisää hyvinvointia.

Toimijuuteen Momssien yhteisössä kuuluu tarkoituksenmukainen ja tavoitteellinen toimiminen ja sen suunnittelu. Hallamaan (2017, s. 23) mukaan toimijuus muodostuu nimenomaan suhteessa ympäristöön ja siinä aikaansaatuihin muutoksiin. Momssit kokevat tekevänsä yhdessä jotakin suurempaa kuin yksin, ja työskentely ymmärretään prosessinomaisesti kokonaisuutena, ei vain yksittäisenä vaatehyllyn siivoamisena. Hallamaa (2017, s. 21) korostaa, että toimijuuteen liittyy syy-seuraussuhteiden hahmottaminen ja kyky tarkoitukselliseen ja tavoitteelliseen toimimiseen. Momssien yhteisö on kanava toimijuuden vahvistamiseen ja joillekin sen näyttämiseen myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä.

Toiseksi yhteisöllisyys voimaannuttaa ja Vaatepankkien vapaaehtoisuus koetaan voimavaraksi. Tämä ilmenee erityisesti kasvuprosessit-alateemaan teemoitelluista tutkimustuloksista. Kostamo-Pääkön ym. (2015, s. 7) mukaan yhteisöllisyys on tutkitusti tärkeä tekijä muun muassa ihmisen sosiaaliselle kasvulle. Yksilöiden voimaantuminen ja kasvuprosessit näkyvät Momssien yhteisössä erilaisina asioina. Aineistossa toistuvat itsetunnon nouseminen, itsensä toteuttaminen, mielekäs tekeminen, identiteetin vahvistuminen ja inhimillinen kasvaminen, johon liittyy muun muassa näkökulmien laajeneminen ja sosiaalisten taitojen vahvistuminen. Myös Marjovuori (2014, s. 138) huomioi omassa väitöstutkimuksessaan, että vapaaehtoistyö on usein tärkeä yksilön voimavara ja voimaannuttava tekijä. Osallisuus yhteisössä tukee voimaantumista, sillä yhteiseen toimintaan osallistumalla yksilö huomioi toimintamahdollisuuksiinsa paremmin (Leeman ym., 2022, s. 96). Nykyään vapaaehtoistyöltä myös kaivataan yhä

enemmän mahdollisuuksia oppia uusia asioita ja kehittyä (Iso-Aho, 2022, s. 25–26). Momssit kokevat yhteisössään uuden oppimisen ja erilaisten asioiden kokeilemisen mielekkääksi.

Voimaantuminen ja hyvinvoinnin lisääntyminen vapaaehtoistyössä on tietynlaista saamista ja hyötyä, jota vapaaehtoinen kokee antaessaan (Iso-Aho, 2022, s. 26–27). Momssit tuovatkin esille toistuvasti, että vaikka he ovat antamassa, niin itseasiassa he saavat enemmän. Iso-Ahon mukaan saamiseen voi liittyä esimerkiksi osaamisen kehittyminen ja uudet ystävät. Uudet kokemukset ja elämykset voivat olla merkityksellistä saamista, jolloin ihminen saa toteuttaa itseään, samoin kuin vastuu, jota vapaaehtoisena voi saada. Momssit nostavat haastattelussa esiin nämä samat piirteet. Marjovuori (2014, s. 136) huomioi myös, että vapaaehtoistyössä on mahdollisuus kasvaa ihmisenä niin taidollisesti kuin henkisesti ja sosiaalisestikin.

Yhteisöllisyyden merkityksiin liittyy kolmanneksi yksilöllisiä kokemuksia ja tunteita kuten arvostuksen kokeminen, merkityksellisyys, hyväksyntä, riittävyys, ilo ja into. Positiivinen kokemus yhteisöllisyydestä ruokkii hyvinvointia yhteisössä (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 75). Haastattelussa arvostuksen kokemukset yhteisössä nousivat yhdeksi useimmin esiin tuoduksi asiaksi. Arvostuksen kokemuksiin sisältyy muun muassa kiitoksen saaminen, kannustus ja oman työpanoksen tärkeys toisten silmissä, ja arvostusta jaetaan yhteisössä läpileikkaavasti. Aaltonen ym. (2014, alaluku 5.3) kirjoittavat, että yhteisöjä, joissa ilmenee kutsumusjohtamista, leimaa usein arvostuksen osoittaminen ylhäältä käsin mallintaen. Momssit tuovat vahvasti esiin tämänkaltaisen näkökulman, jossa toisten arvostukseen kannustetaan yhteisön johtotasolta käsin ja siitä näytetään esimerkkiä. Suoninen ym. (2013, s. 310) puolestaan huomauttavat, että kunnioittava ja arvostava kohtelu tekee yhdessä työskentelystä hedelmällisempää, ja yksilöt kokevat turvallisuutta ja oikeudenmukaisuutta. He (2013, s. 293) toteavat lisäksi kunnioituksen ja arvostuksen kokemisen tuottavan onnellisuutta. Myös Puolitaival ym. (2022) havaitsivat, että arvostuksen kokeminen omana itsenään vahvistaa hyvinvointia.

Merkityksellisuuden kokemus toistuu tutkimusaineistossa arvostuksen kokemuksen lisäksi. Yhteisöllisyys vahvistaa Momssien merkityksellisuuden kokemusta esimerkiksi mahdollistamalla arvokkaaksi koetun päämäärän eteen työskentelyn. Puolitaival ym. (2022) toteavatkin, että esimerkiksi omien vahvuuksien kokeminen arvokkaiksi ja niiden käyttäminen yhteiseen hyvään voi olla yksilölle merkityksellinen kokemus. Puolitaival ym. (2022) lisäävät, että vapaaehtoistoiminnassa koetaan merkityksellisyyttä erityisesti siksi, että siinä merkityksellisen elämän eri ulottuvuudet yhdistyvät. Vapaaehtoisena toimiessaan ihminen saa kokemuksen

omaan elämäänsä vaikuttamisesta ja kyvykkyydestään sekä yhteenkuuluvuudesta ja keskinäisestä välittämisestä. Momssit samoin liittävät merkityksellisyyden kokonaisuuteen. He kokevat merkitykselliseksi niin työskentelyn, yhteisön kuin itsensä ja toisensa sekä yhteisössä mahdollistuvan omien arvojensa mukaisen elämäntavan, kuten kierrättämisen.

Yhteisöllisyydestä kumpuaviin kokemuksiin ja tunteisiin kuuluu myös ympäristön hyväksyntä ja riittävyden tunne, jotka saattavat olla vastakkaisia tunteita kuin mitä tyypillisesti on koettu ympäröivässä kulttuurissa, esimerkiksi kiireisessä arkityössä. Kuuselan (2023, s. 20) mukaan hyväksytyksi tuleminen ja tunne siitä, että voi olla oma itsensä yhteisössä on tärkeä tekijä turvallisen ilmapiirin luomisessa. Turvallisuus puolestaan on yksilölle keskeinen tarve ja hyvinvoinnin vahvistaja. Momsseille tärkeää on, että jokainen saa olla sellainen kuin on ja antaa yhteisölle sen, mitä pystyy ja haluaa. Nykymaailmassa ihminen etsii elämäänsä autenttisuutta, aitoutta ja merkityksellisyyttä, ja sitä saadaan vapaaehtoistyöstä yhteisöissä muun muassa kokemalla yhteenkuuluvuutta ja tunnetta siitä, että voi olla oma itsensä (Iso-Aho, 2022, s. 28; Lindfors, 2020, s. 35; Marjovuo, 2014, s. 133).

Yhteisöllisyys kasvattaa tutkimusaineiston perusteella yhteisön jäsenissä iloa ja intoa. Ilo ja into kumpuavat erilaisista asioista, kuten yhdessä tekemisestä ja olemisesta, toisten auttamisesta, ihmisten kohtaamisesta sekä yhteisistä onnistumisista. Iloa saadaan tyypillisesti auttamisen halun motivoimasta toiminnasta ja tämän huomioi muun muassa Iso-Aho (2022, s. 25). Hallamaa (2017, s. 251) puolestaan puhuu ilosta vastalahjana, joka syntyy hyvän saajan osoittamasta kiitollisuudesta. Momssit ovat vapaaehtoistyössään kokeneet asiakkaiden kiitollisuuden, ja aineistossa tämä huomio toistuu. Mielekäs ja mukavalta tuntuva tekeminen ja sen tarjoama vastapaino omalle arjelle on yksi ilon syy, jonka Momssit huomioivat. Samanlaiseen tulokseen on tullut muun muassa Marjovuo väitöstutkimuksessaan (2014, s. 132–133). Positiivinen ilmapiiri auttaa lataamaan akkuja ja vapaaehtoistyö koetaan myös sillä tavoin iloa tuottavaksi (mts. 68; Puolitaival ym., 2022).

Yhteisöllisyyden merkityksiin kuuluu neljänneksi verkostoituminen ja sen mukanaan tuomat hyödyt. Teoria-aineiston valossa verkostoituminen liittyy sosiaaliseen pääomaan ja sen tuottamaan sosiaaliseen hyvinvointiin. Yhteisöissä sosiaalinen pääoma tuottaa hyvinvointia ja edistää yksilöiden menestystä muun muassa siksi, että yksilöiden välillä vallitsee luottamus, viestintä on toimivaa ja vastavuoroisuus on yhteinen normi (Korkiamäki, 2016, s. 73). Ahokkaan (2013a, s. 158) mukaan yhteisössä muodostuu ystävyysuhteita, joille on ominaista sitoutuminen, ristiriitojen välttäminen, tavoitetta edistävä toiminta ja emotionaaliset ja

sosiaaliset tarpeet. Sosiaalisen pääoman kasvaminen näkyy Momssien yhteisössä muun muassa Ahokkaan mainitsemina ystävyysuhteina. Niihin liittyy selvästi myös keskinäinen huolenpito, vertaisuus ja vertaistuki. Vaatepankki-tiimeissä ollaan vastavuoroisia vapaaehtoisten kesken ja tarjotaan toinen toiselle käytännön tukea ja apua sekä jaetaan huolia sekä iloja. Myös Pohjola (2015, s. 27) havaitsee, että sosiaalinen pääoma mahdollistaa vertaistuen yhteisön piirissä. Merkityksellisiksi koetut yhteisöt voivat tuottaa pitkäkestoisia ihmissuhteita (Lehto ym., 2017, s. 306). Sosiaalinen pääoma lisää hyvinvointia muun muassa ihmissuhteen ja yhteisöllisyyden ansiosta, ja tätä kautta kehämäisesti vahvistaa kykyä toimia yhteisössä ja yhteiskunnassa (Kuusela, 2023, s. 294, 306).

Vastavuoroisuus on tärkeä voimavaratekijä, joka nousee tutkimusaineistossa useasti esiin. Ahokas (2013b, s. 187–188) toteaaakin, että tyyppillisesti yhteisössä vaihdetaan jatkuvasti aineettomia ja aineellisia resursseja. Tämä näkyy Momssien yhteisössä edellä kuvatulla tavalla, mutta koko Vaatepankki-konsepti edustaa vastavuoroisuutta erityisesti aineellisesti. Haastateltavat kertovat, että heillä on tapana tuoda tavaraa ja vaatteita Vaatepankille ja myös viedä sieltä itselleen ja perheelleen sopivia tuotteita. Vertaisuus ja vertaistuki näkyvät puolestaan toisten kuuntelemisena ja kiinnostuksen osoituksina muita yhteisön jäseniä kohtaan. Aineiston perusteella jäsenet kokevat yhteyttä toisiinsa ja haluavat olla tukena toisilleen. He havaitsivat myös samankaltaisuuksia elämäntilanteissaan ja kokemuksissaan. Mikkonen ja Saarinen (2018, s. 76) korostavat vertaisuuden ja vertaistuen merkitystä. Heidän mukaansa ne täyttävät yksilön perustarpeita ja ihminen kokee yhteenkuuluvuutta ja hyväksytyksi tulemistä. He (2016, s. 20) toteavat myös, että vertaisuutta kasvattavat yhteiset kokemukset ja samankaltaiset elämäntilanteet.

Vaatepankki-tiimiin kuulumisen ja Vaatepankilla käyminen on Momssien mukaan monille suhteille yhdistävä tekijä. Yhteinen ja arvokkaaksi koettu työskentely syventää aiempia ystävyysuhteita ja tarjoaa yhdessä olon paikan myös lapsille. Tutkimusaineiston perusteella Momssien vapaaehtoiset ovat luoneet uusia ihmissuhteita yhteisössään. Vastaavia tuloksia on saatu muissakin tutkimuksissa (Puolitaival ym., 2022). Erityisiä tutustumismahdollisuuksia avautuu vapaaehtoisten virkistystoiminnan myötä (mt.). Momsseille tärkeä yhteisöllisyyden mahdollistama voima tehdä enemmän hyvää yhdessä kuin yksin liittyy sosiaalisen pääoman aikaansaamaan tuottavuuteen (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 79). Sosiaalinen pääoma mahdollistaa tavoitteita, joita kukaan ei voisi yksin saavuttaa. Se myös kasvaa sitä enemmän mitä enemmän sitä käytetään (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 81).

8.5 Yhteenveto johtopäätöksistä

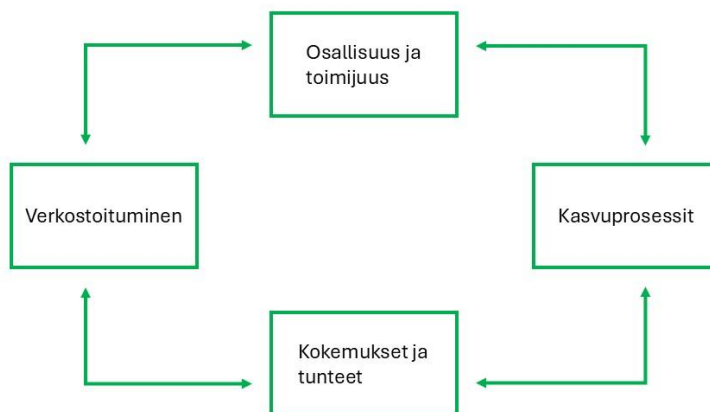
Momssien yhteisössä on tutkimusaineiston mukaan vahvat yhteiset tavoitteet, hyvä yhteishenki ja yhdessä tekemisen ilmapiiri. Toimintaa ohjaa yhteinen päämäärä tehdä hyvää toisille. Momssit näkevät yhteisenä motiivinaan auttamisen halun. Yhteisössä halutaan korostaa tasavertaisuutta ja jokaisen yksilön arvokkuutta ja valtasuhteet koetaan enemmänkin erilaisina rooleina ja rakenteina, jotka kuuluvat organisaation luonteeseen. Yhteisön jäsenet arvostavat yhteisöään ja pitävät sitä tärkeänä. On tavallista että, yhteisön jäsenet sitoutuvat yhteisöön voimakkaasti, mikä näkyy siinä, että he ”tuo sen oman sydämensä” yhteisöön (H2). Jotkut haastateltavat kokevat, että Vaatepankista ja sen puitteissa työskentelystä on tullut ”vähän niinku oma lapsi mitä työstää ja tekee ja kehittää et on niin sydämellä mukana” (H7). Yhteisön päämäärän ja tavoitteiden ottaminen omaksi sydämen asiaksi näkyy haastateltujen puheenvuoroissa. Yhteisöllisyys läpäisee koko Momssien yhteisön johtotasolta ruohonjuuritasolle.

Ajatus vallasta ja vallankäytöstä aiheuttaa yhteisön jäsenissä negatiivisen reaktion, eikä valtaa haluta käyttää toisia ihmisiä kohtaan. Tutkimuksen mukaan Momssien valtasuhteet kuitenkin tukevat heidän yhteisöllisyyttään. Viestinnässä on valtaa ja Momssien johtotasolta välitetään viestiä tasavertaisuudesta ja arvostuksesta. Hallamaan (2017, s. 132–133) mukaan tällaisella vallalla vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä, sillä tasavertaisuus ja arvostus kasvattavat luottamusta, joka on puolestaan yhteisöllisyyden edellytys. Vallan ominaisuuksiin liittyy myös kutsumusjohtaminen, joka Momssien yhteisössä vahvistaa yhteisöllisyyttä. Yhdistyksen johtotehtävissä olevat näkevät itsensä muiden palvelijoina, jotta vapaaehtoistyötä voitaisiin tehdä mahdollisimman hyvin.

Yhdessä tekeminen on tuottavaa myös runsaan sosiaalisen pääoman vuoksi. Momssien yhteisössä on tiiviitä ja läheisiä sosiaalisia suhteita ja verkostoja, joissa sosiaalinen pääoma kasvaa. Sosiaalisissa suhteissa siteet ovat sekä vahvoja että heikkoja. Läheisimmät ja pitkäkestoisimmat suhteet koetaan tärkeimmiksi ja eniten yhteisöllisyyttä vahvistaviksi. Yhteisössä ja sen vaikutuspiirissä on niin vertikaalisia kuin horisontaalisiakin suhteita, mutta tutkimuksen mukaan ei lainkaan heikkoja vertikaalisia, eli etäisiä hierarkkisia, suhteita, jollaisia tyypillisesti ovat muun muassa asiakkuussuhteet, joissa ammattilainen käyttää valta-asemaansa suhteessa asiakkaaseen. Momssien sosiaalisissa suhteissa vastavuoroisuus on läpileikkaavaa, niin yhteisön sisäpuolella kuin sieltä ulkopuolellekin. Vastavuoroisia ollaan suhteessa asiakkasiin sekä antaen että saaden. Vapaaehtoistyöntekijät ovat Vaatepankkien asiakkaita,

mutta myös työntekijöitä ja lahjoittajia. Vastavuoroisuus näkyy yhteisön jäsenten kesken aineellisten ja aineettomien asioiden vaihtamisena, esimerkiksi kannustamisena.

Yhteenvetona yhteisöllisyyden merkityksistä voidaan todeta, että jokainen yhteisön jäsen kokee saavansa yhteisöön kuulumisesta ja siinä työskentelemisestä tärkeitä positiivisia asioita elämäänsä. Näistä tärkeimpiä ovat arvostuksen ja merkityksellisuuden kokemukset. Aineiston mukaan yksilöiden hyvinvointi vahvistuu yhteisöllisyydestä ja vapaaehtoistyöstä. Vahvistuminen ja voimavaraistuminen näyttää olevan kehämäinen prosessi, jossa eri elementit tukevat toisiaan (kuvio 8). Yksilö voi esimerkiksi aluksi saada yhteisöön liittymisestä osallisuuden kokemuksia ja tuntea yhteenkuuluvuutta. Yhdessä toisten kanssa hän käy läpi kasvuprosesseja, kuten saa sosiaalista varmuutta ja hänen itsetuntonsa nousee. Tällöin hän saa entistä positiivisempia onnistumisen kokemuksia ja iloa sekä kokee olevansa arvokas ja merkityksellinen. Koska yhteisössä on kaiken kaikkiaan hyvä olla, yksilö sitoutuu siihen ja verkostoituu tehokkaasti, jolloin sosiaalinen pääoma kasvaa. Kehämäinen voimaantuminen jatkuu edelleen, kun yksilö saa yhteisöstä positiivisia ja merkityksellisiä asioita elämäänsä.

Kuvio 8. Yhteisöllisyyden merkitysten keskinäinen vahvistuminen.

Laajemmasta näkökulmasta katsoen tutkimustulokset ovat yhteneväisiä sen aiemman teoria- ja tutkimusaineiston valossa, jota olen tässä opinnäytetyössä tuonut esille. Ne kertovat yhteisöllisyydestä myös modernia tarinaa: yhteisöllisyys voi sallia vapautta, yksilöllisyyttä ja joustavuutta. Momssien yhteisö on merkittävä tekijä yhteiskunnallisesti. Yhteisöistä etsitään vastauksia monenlaisiin ongelmiin, ja Momssien yhteisö antaa vastauksia muun muassa syrjäytymisen ehkäisyyn tarjoamalla mielekästä työtä ja yhteisöllisyyttä. Momssit tukevat myös

tasa-arvoa, vertaisuutta ja osallisuutta, sekä edistävät ekologisia arvoja kierrättämällä. Momssien toiminta on sosiaalisesti kestävä kehityksen mukaista ja sosiaalista hyvinvointia tukevaa. Yhteisö on turvaverkko jäsenilleen, mutta pyrkii olemaan sitä muillekin auttamalla haastavissa elämäntilanteissa, mikä voi vähentää esimerkiksi korjaavan avun tarvetta. Momssit kannustaa vaikuttamaan yhteisiin asioihin ja kantamaan niistä vastuuta. Momssit on elinvoimainen yhteisö ja yhdistys, joka työskentelee tavoitteellisesti.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimuksen onnistuminen

Tutkimukseni toteutui suunnitelmien mukaan. Kaikki haastatteluihin lupautuneet osallistuivat tutkimukseen, eikä peruutuksia tullut. Toisaalta fokusryhmissä jotkut olivat toisia enemmän äänessä, mikä johti siihen, että myös aineistossa ja suorissa lainauksissa kuuluu joidenkuiden ääni laajemmin. Olen kuitenkin varmistanut, että tutkimuksessani huomioin kaikkien vastaukset ja kaikkia haastateltuja on lainattu opinnäytetyössä. Olin tyytyväinen aineistooni sen moninäkökulmaisuuksi, sillä haastatteluissa oli mukana erilaisissa rooleissa toimivia Momssien jäseniä.

Aineistoa kertyi kuitenkin projektin laajuuteen nähden runsaasti. Laaja aineisto ja laajat tutkimuskysymykset tuottivat haasteita tutkimuksen keskeisimpien tulosten ja johtopäätösten esittämisessä ja jouduin prosessin aikana useaan kertaan puntaroimaan tutkimuskysymysten vähentämistä. Pois jäävä osuus olisi liittynyt yhteisön valtasuhteisiin. Päädyin kuitenkin pitämään tämän osan tutkimuksesta mukana opinnäytetyössä, sillä valtasuhteet nivoutuvat teemoihini kiinteästi ja liittyvät keskeisesti yhteisön yhteisöllisyyteen ja vapaaehtoisten kokemuksiin yhteisöllisyyden merkityksellisyydestä ja saamastaan arvostuksesta.

Tutkimusaineistoni välittää yhteisöstä varsin yksiselitteisesti positiivista yhteisöllistä kuvaa. Opinnäytetyöni tutkimus toi esiin paljon tietoa, mutta jätti myös mahdollisesti jotakin pimennön. Pohdin sitä, millaisen näkökulman yhteisöllisyydestä antaisivat ne yhteisön jäsenet, joilla ei ollut mahdollisuutta osallistua tutkimukseen ja jotka eivät ole yhteisössä kovin aktiivisia. Haastatteluihin osallistuneet olivat pääasiassa Momssien aktiivisia jäseniä. Lisäksi tutkimuksessa oli mukana jäseniä kahdelta eri Vaatepankilta. Muiden paikkakuntien Vaatepankeilla voi olla erilaisia kokemuksia, jotka eivät tule esiin tässä opinnäytetyössä. Tutkimuksen tuloksia ei voida myöskään sellaisenaan soveltaa muihin yhteisöihin, sillä jokainen yhteisö on ainutlaatuinen ja laadullisen tutkimuksen tehtävä onkin kuvata juuri valittua kohdetta mahdollisimman tarkoin. Toisaalta yhteisöllisyyden vaikutuksia ja arvoa yksilölle voidaan todennäköisesti havaita samankaltaisena muissakin yhteyksissä, ja tutkimustulokset voivat motivoida lisäämään ja vahvistamaan yhteisöllisyyttä. Havainnot yhteisöllisyyden vaikutuksista voivat hyödyttää myös yhteistyön suunnittelussa ja organisoinnissa sosiaalialan työssä.

9.2 Ammatillinen kasvu opinnäytetyöprosessin aikana

Opinnäytetyöprosessi on ollut minulle antoisa, innostava ja motivoiva oppimiskokemus ja on ollut hienoa antaa sille aikaa kehittyä ja kasvaa lopulliseen muotoonsa. Olen astunut sisään kokonaan uuteen maailmaan niin tiedollisesti kerättyäni laajasti taustatietoa kuin käytännön tasollakin syvennyttyäni Momssien toimintaan ja yhteisöön. Koen tämän tärkeäksi myös ammatillisen kasvun kannalta, sillä järjestöt ovat sosiaalialan kentällä merkittävä toimija ja yhteisöt tärkeä työskentelyn toiminta-alue jo sosiaalityön syntyajoilta lähtien (Puurunen, 2016, s. 21). Yhteisöllisyyden tavoittelu on yhteiskunnassamme jälleen nousussa ja siksikin yhteisöjen mahdollisuuksiin tutustuminen on hedelmällistä ja uskon sen tarjoavan tulevaisuudessa uudenlaisia sosiaalityön ympäristöjä ja näkökulmia. Opinnäytetyöni on tarjonnut minulle myös merkityksellisen kokemuksen yhteistyöstä, oman työn suunnittelusta ja itseni organisoimisesta sekä aikatauluttamisesta.

Ammatillinen kasvu on merkityksellistä erityisesti sosionomin kompetensseihin eli osaamisvaatimukseen peilaten. Kompetensseihin kuuluvat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto (SOAMK), 2023, s. 1–3). Opinnäytetyön myötä olen kasvanut erityisesti eettisessä osaamisessa, kriittisessä ja osallistavassa yhteiskuntaosaamisessa sekä tutkimuksellisessa kehittämis- ja innovaatio-osaamisessa. Eettinen näkökulma on saanut vahvistusta Momssien yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tukevista rakenteista, mutta myös haastattelukeskusteluista koskien moninaisten ihmisten ja ihmisyyhteisöjen arvokkuutta. Yhteiskuntaosaaminen puolestaan kumpuaa Momssien yhteisön valtasuhteiden tutkimisesta ja yhteisöllisyydestä ilmiönä. Osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen tavat liittyvät myös yhteiskuntaosaamiseen. Tutkimuksellinen osaaminen taas on kasvanut opinnäytetyötä ohjaavien rakenteiden ja toimintatapojen vuoksi. Prosessi on sisältänyt paljon ongelmanratkaisua, tutkimusmenetelmiin tutustumista ja tiedon tuottamista tutkimuksen avulla. Vaikka työyhteisöä, yrittäjyyttä, johtajuutta, asiakastyötä ja palveluita koskevat kompetenssit ovat jääneet tässä opinnäytetyössä vähemmälle huomiolle, olen saanut arvokasta tietoa kolmannen sektorin työstä Momssien toimintaan tutustumalla. Momssien palvelut ovat tärkeä yhteistyön areena sosiaalialan muille sektoreille, kuten hyvinvointialueelle.

9.3 Jatkotutkimuksen mahdollisuus

Tutkimusaineistostani nousi esiin mielenkiintoisia teemoja, jotka ansaitisivat laajempaa tarkastelua. Toivonkin että niihin tartutaan tulevissa opinnäytetöissä ja muissa laajemmissa tutkimuksissa. Useat haastateltavat toivat esiin oman näkemyksensä yhdistyksen potentiaalista kasvaa valtakunnalliseksi toimijaksi ja sen tarpeellisuudesta nykyisessä poliittisessa ja taloudellisessa ilmapiirissä. Esiin nostettiin muun muassa Vaatepankki-konseptin monistettavuus ja Momssien mahdollisuudet paikata yhteiskunnan turvaverkon rakoja. Haastateltavien näkökulmasta Momssien toiminta vastaa moniin yhteiskunnallisiin ongelmiin sekä luomalla toimintaa vapaaehtoisille että tämän toiminnan kautta tarjoamalla palveluita muille. Ongelmina mainittiin muun muassa yksinäisyys, syrjäytyminen, yhteiskunnan ja yksilöiden resurssien puute sekä häpeän tunne omasta tilanteesta. Osa haastateltavista toi esiin, että heidän kokemuksensa mukaan Momsseilla on kyky vastata nopeasti yllättäviinkin tarpeisiin esimerkiksi järjestämällä keräyksiä ja antamalla materiaalista apua, erityisesti vaatteita. Kiinnostavia jatkokysymyksiä olisivatkin, miten Momssit vastaa tarpeisiin ja millaisiin tarpeisiin. Tähän teemaan liittyy myös yhteisöllinen sosiaalinen pääoma, jonka jouduin tässä opinnäytetyössä ohittamaan. Momssien yhteisöllistä sosiaalista pääomaa olisi hedelmällistä tutkia tarkemmin etsimällä esimerkiksi vastausta kysymykseen, miksi Momssit pärjää toiminta-alueellaan niin hyvin.

Koen lisäksi, että kestävä kehityksen näkökulma korostuu yhteisöllisyyteen pureutuessa. Tutkimushaastatteluissa ekologisuus ja kierrätys nostettiin esiin toistuvasti. Paikallisyhteisöjen pyrkimys taloudelliseen ja ekologiseen kestävyys nostavat ne sosiaalityön kentällä ajan hermolle (Närhi & Matthies, 2016, s. 99). Pidän tärkeänä tutkimuskysymyksenä sitä, miten yhteisöissä vastataan ekokriisiin ja miten se voitaisiin tehdä paremmin. Yhteisöjen ytimessä on mahdollisuuksia sosiaaliselle kestävyydelle muun muassa yhteisöllisyyden, osallistumisen, eriarvoisuuden vähentämisen ja yhteistyön ansiosta (mts. 101). Tutkimusaineistossa toistuu myös taloudellinen näkökulma, jota pidän lapsiperheiden näkökulmasta erityisen tärkeänä. Momssit vastaavat taloudellisiin haasteisiin ja siitä hyötyvät niin yhteisöön kuuluvat kuin muukin asiakaskunta. Yhtenä jatkotutkimusmahdollisuutena on selvittää tarkemmin, millaisia kokemuksia Vaatepankkien asiakkailla on toiminnan taloudellisista vaikutuksista.

LÄHTEET

- Aaltonen, T., Kirjavainen, P., & Pitkänen, E. (2014). *Kutsumusjohtaja*. Talentum.
- Addams, J. (1912). *Twenty Years at Hull-House with Autobiographical Notes*. The MacMillan Company.
- Ahokas, M. (2013a). Ihmisten väliset suhteet. Teoksessa H. Kokkonen, E. Lindqvist, & U. Kurko (toim.), *Arjen sosiaalipsykologia* (s. 141–184). Sanoma Pro.
- Ahokas, M. (2013b). Ryhmät ja niiden väliset suhteet. Teoksessa H. Kokkonen, E. Lindqvist, & U. Kurko (toim.), *Arjen sosiaalipsykologia* (s. 185–242). Sanoma Pro.
- Altman, D. (2002). *Power and Community*. Taylor & Francis Group.
- Arendt, H. (2017). *Vita activa: Ihmisenä olemisen ehdot* (R. Oittinen, käänt.; 3. painos). Vastapaino. (Alkuperäinen teos julkaistu 1958).
- Bauman, Z. (2001). *Community: Seeking safety in an insecure world*. Polity.
- Block, P. (2018). *Community: The Structure of Belonging*. Berrett-Koehler.
- Eräsaari, L. (2015). Yhteisön paikka maailmassa. Teoksessa S. Väyrynen, K. Kostamo-Pääkkö, & P. Ojaniemi (toim.), *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä* (s. 35–52). United Press Global.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Fadjukoff, P., Kainulainen, S., Pirhonen, J., Saaranen, T., Valokivi, H., & Vauhkonen, A. (2022). Sosiaalinen hyvinvointi turvaa terveyttä. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 59(3), 327–335. <https://doi.org/10.23990/sa.111453>
- Forss, P., & Vatula-Pimiä, M-L. (2014). *Sosiaalinen turva ja hyvinvointi* (5., uudistettu painos). Edita.
- Freire, P. (2016). *Sorrettujen pedagogiikka* (J. Kuortti, käänt.). Vastapaino.
- Günther, K., Hasanen, K., & Juhila, K. (i.a.). Johdanto: analyysi ja tulkinta. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>
- Haasio, A. (2019). Yhteisöllisyys luo turvallisuutta. *Lapuan Joulu* 2019(40).

- Hakala, J. T. (2024). *Laadullisen tutkimuksen ABC: Menetelmäopas opinnäytteen tekijälle*. Gaudeamus.
- Hallamaa, J. (2017). *Yhdessä toimimisen etiikka*. Gaudeamus.
- Heimonen, P., & Niemi, M. (14.12.2021). *Yhteisötyö sosiaalialan ratkaisuna kestäväan kehitykseen*. Talentia. <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/yhteisotyo-sosiaalialan-ratkaisuna-kestavaan-kehitykseen/>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2015). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hokkanen, L. (2014). *Autetuksi tuleminen: valtaistavan sosiaalisen asianajon edellyttämät toimijuudet* [väitöskirja, Lapin yliopisto]. Lapin yliopisto yhteiskuntatieteiden tiedekunta. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-730-8>
- Hukka, E. (2023). *Yhteisöllinen kerrostalokortteli*. [AMK-opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023052614788>
- Hyvärinen, M., Suoninen, E., & Vuori, J. (i.a.). Haastattelut. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>
- Hyypä, M. T. (2011). Elinvoimaa yhteisöstä. *Tieteessä tapahtuu*, 29(8), 15–18. <https://journal.fi/tt/article/view/4639/4351>
- Hyypä, M. T. (2002). Kuorossa elämä pitenee: Sosiaalinen pääoma ja terveys. Teoksessa P. Ruuskanen (toim.), *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi: Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille* (s. 28–59). PS-Kustannus.
- Iso-Aho, J. (2022). Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoiset järjestöissä. Teoksessa K. Lind, & P. Kaunismaa (toim.), *Järjestöt valokeilassa: Järjestöt organisaatioina, toimijoina ja tutkimuskohteina* (s. 20–30). (Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 136). Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/03/jarjestot-valokeilassa-lind-kaunismaa-humak.pdf?gl=1*1x80d7j* up*MQ..* ga*MTc4OTQ4MjQ2OS4xNzIzNzI-wOTUx* ga QPQHC4GQG0*MTcyMzcyMDk0OS4xLjAuMTcyMzcyMDk0OS4wLjAuMA.
- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa* (työpäpaperi 33/2017). Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN ISBN 978-952-302-917-0.pdf](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN%20ISBN%20978-952-302-917-0.pdf)
- Juhila, K. (2006). *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina: Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat*. Vastapaino.
- Juhila, K. (2018). *Aika, paikka ja sosiaalityö*. Vastapaino.

- Juhila, K. (i.a.). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Jyväskylän yliopisto. (28.10.2021). *Laadullinen tutkimus*. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kaunismaa, P. (2022a). Järjestöjen yhteiskunnalliset tehtävät. Teoksessa K. Lind, & P. Kaunismaa (toim.), *Järjestöt valokeilassa: Järjestöt organisaatioina, toimijoina ja tutkimuskohteina* (s. 13–19). (Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 136). Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/03/jarjestot-valokeilassa-lind-kaunismaa-humak.pdf?gl=1*1x80d7j* up*MQ..* ga*MTc4OTQ4MjQ2OS4xNzIzNzIwOTUx* ga QPQHC4GQG0*MTcyMzcyMDk0OS4xLjAuMTcyMzcyMDk0OS4wLjAuMA.
- Kaunismaa, P. (2022b). Liberaali kansalaisyhteiskunta ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa K. Lind, & P. Kaunismaa (toim.), *Järjestöt valokeilassa: Järjestöt organisaatioina, toimijoina ja tutkimuskohteina* (s. 120–128). (Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 136). Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/03/jarjestot-valokeilassa-lind-kaunismaa-humak.pdf?gl=1*1x80d7j* up*MQ..* ga*MTc4OTQ4MjQ2OS4xNzIzNzIwOTUx* ga QPQHC4GQG0*MTcyMzcyMDk0OS4xLjAuMTcyMzcyMDk0OS4wLjAuMA
- Kestilä, L., Karvonen, S., Jauhiainen, S., & Mikkola, H. (toim.) (2023). *Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2023: Tavoitteena sosiaalisesti kestävä Suomi* (Työpaperi 14/2023). THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146429/TY%c3%962023_014_12042023e.pdf?sequence=19&isAllowed=y
- Korkiamäki, R. (2016). 3.2 Sosiaalinen pääoma käsitteenä ja sosiaalisina käytäntöinä. Teoksessa I. Roivainen, & S. Ranta-Tyrkkö (toim.), *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat* (s. 71–85). United Press Global ja kirjoittajat.
- Korkiamäki, R. (2008). Luonnollisten yhteisöjen paikka sosiaalityössä. Teoksessa I. Roivainen, M. Nylund, R. Korkiamäki, & S. Raitakari (toim.), *Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla?* (s. 155–156). PS-Kustannus.
- Korkiamäki, R., Nylund, M., Raitakari, S., & Roivainen, I. (2008). Yhteisösosiaalityö kansalaisyhteiskunnan ja asiakastyön rajapinnassa. Teoksessa I. Roivainen, M. Nylund, R. Korkiamäki, & S. Raitakari (toim.), *Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla?* (s. 9–20). PS-Kustannus.
- Kostamo-Pääkkö, K., Väyrynen, S., & Ojaniemi, P. (2015). Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. Teoksessa S. Väyrynen, K. Kostamo-Pääkkö, & P. Ojaniemi (toim.), *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä* (s. 7–11). United Press Global.

- Kotimaisten kielten keskus (Kotus). (2024). Solidaarisuus. Teoksessa *Kielitoimiston sanakirja*. Haettu 4.10.2024, <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/solidaarinen?source=suggestion>
- Kuusela, S. (2023). *Vaikutuksen alaisena: Eli kuinka ihmiset ympärillämme vaikuttavat kaikkien, mitä teemme*. Into.
- Lahikainen, A. R. (2013). Minuuden sosiaalinen rakentuminen. Teoksessa H. Kokkonen, E. Lindqvist, & U. Kurko (toim.), *Arjen sosiaalipsykologia* (s. 89–140). Sanoma Pro.
- Leemann, L., Nousiainen, M., Keto-Tokoi, A., & Isola, A.-M. (2022). Osallisuuden kokemus aikuisväestössä. Teoksessa S. Karvonen, L. Kestilä, & P. Saikkonen (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi* (s. 94–113). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- Lehto, M., Liukko, J., & Moisio, P. (2022). *Vapauden, tasa-arvon ja solidaarisuuden rajat sosiaalipolitiikan uudessa paradigmassa* (Sosiaaliturvakomitean julkaisuja 2022:6). Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://core.ac.uk/download/pdf/521358245.pdf>
- Lehto, U.-S., Ojanen, M., Nieminen, T., & Turpeenniemi-Hujanen, T. (2017). Sosiaalisten resurssien vaikutus hyvinvointiin ja terveyteen: sairausspesifi sosiaalinen pääoma. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 54(4), 297–309. <https://journal.fi/sla/article/view/67759/28233>
- Lindfors, A. (2020). *Miksi olemme olemassa?: Järjestön strateginen johtaminen muuttuvassa toimintaympäristössä* (Suomen Syöpäyhdistyksen julkaisusarja Julkaisu nro 92). Syöpäjärjestöt. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/syopa-jarjestot/strateginen_johtaminen_Lindfors.pdf
- Lind, K., & Kaunismaa, P. (2022). Järjestöt valokeilaan. Teoksessa K. Lind, & P. Kaunismaa (toim.), *Järjestöt valokeilassa: Järjestöt organisaatioina, toimijoina ja tutkimuskohteina* (s. 6–11). (Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 136). Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/03/jarjestot-valokeilassa-lind-kaunismaa-humak.pdf?gl=1*1x80d7j* up*MQ..* ga*MTc4OTQ4MjQ2OS4xNzIzNzI-wOTUx* ga_QPQHC4GQG0*MTcyMzcyMDk0OS4xLjAuMTcyMzcyMDk0OS4wLjAuMA.
- Lind, K. (2022). Johtaminen järjestöissä. Teoksessa K. Lind, & P. Kaunismaa (toim.), *Järjestöt valokeilassa: Järjestöt organisaatioina, toimijoina ja tutkimuskohteina* (s. 52–73). (Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 136). Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/03/jarjestot-valokeilassa-lind-kaunismaa-humak.pdf?gl=1*1x80d7j* up*MQ..* ga*MTc4OTQ4MjQ2OS4xNzIzNzI-wOTUx* ga_QPQHC4GQG0*MTcyMzcyMDk0OS4xLjAuMTcyMzcyMDk0OS4wLjAuMA.
- Marjovuori, A. (2014). *Vapaaehtoistyön ytimessä: Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta* (Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2014:9) [väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/items/c2b7d684-ad37-4339-9c01-b36471fadfec>
- Mikkonen, I., & Saarinen, A. (2018). *Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla*. Tietosanoma.

- Moms for Kids. (i.a.-a). *Mitä on Momssit?* <https://www.momsforkids.fi/fi/mita-momssit-on/>
- Moms for Kids. (i.a.-b). *Mitä Momssit tekee?* <https://www.momsforkids.fi/fi/mita-momssit-tekee/#ij2jd>
- Nivala, E., & Rynänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Gaudeamus.
- Närhi, K., & Matthies, A.-L. (2016). 3.4 Ekososiaalinen ajattelu yhteisötyössä. Teoksessa I. Roivainen, & S. Ranta-Tyrkkö (toim.), *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat* (s. 95–107). United Press Global ja kirjoittajat.
- Paavola, S. (2012). Abduktiivinen argumentaatio: Hypoteesien hakemisen ja keksimisen välittyneet strategiat. Teoksessa J. Ritola (toim.), *Tutkimuksia argumentaatiosta: Reports from the Department of Philosophy, nro 24* (s. 175-190). Turun yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/b9a64ec9-98a2-4828-b423-f0fbf12c1bdc/content>
- Panter-Brick, C., Eggerman, J. J., Jefferies, P., Qtaishat, L., Dajani, R., & Kumar, P. (2024). Does volunteering impact refugee women's life satisfaction, empowerment, and well-being? Experimental evidence, local knowledge, and causal reasoning. *Social Science & Medicine*, 347(April 2024). <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277953624001795>
- Pessi, A. B., & Oravasaari, T. A. (2010). *Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä: Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta*. (Avustustoiminnan raportteja Nro 23). RAY. <https://docplayer.fi/297900-Kansalaisjarjestotoiminnan-ytimessa.html>
- Pietilä, I. (2017) Ryhmäkeskustelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander, & J. Ruusuvoori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (111–130). Vastapaino.
- Pirttilä-Backman, A.-M., Suoninen, E., Lahikainen, A. R., & Ahokas, M. (2013). Arjen sosiaalisuus. Teoksessa H. Kokkonen, E. Lindqvist, & U. Kurko (toim.), *Arjen sosiaalipsykologia* (s. 11–28). Sanoma Pro.
- Pohjola, A. (2015). Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa S. Väyrynen, K. Kostamo-Pääkkö, & P. Ojaniemi (toim.), *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä* (s. 15–34). United Press Global.
- Puolitaival, S., Porthén, A., & Salmela, M. (2022). *Opas vapaaehtoisten hyvinvointiin* (Kansalaisareenan julkaisuja 2/2022). Kansalaisareena. <https://kansalaisareena.fi/opas-vapaaehtoisten-hyvinvointiin/>
- Puurunen, P. (2016). 2.1 Yhteisötyön juurilla – settlementiliike ja Jane Addams. Teoksessa I. Roivainen, & S. Ranta-Tyrkkö (toim.), *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat* (s. 21–36). United Press Global ja kirjoittajat.

- Raitakari, S. (2008). Institutionaaliset yhteisöt vaihtoehtona. Teoksessa I. Roivainen, M. Nylund, R. Korkiamäki, & S. Raitakari (toim.), *Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla?* (s. 223–224). PS-Kustannus.
- Rantamäki, N., & Kokkonen, T. (2023). Kansalaisjärjestöt osallisuuden rakentajina. Teoksessa K. Närhi, S. Kannasoja, T. Kokkonen, N. Rantamäki, & S. Ruonakangas (toim.), *Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa* (s. 205–219). Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9712-0>
- Reunanen, J. (2023). Yhteisöllisyys. Teoksessa M. Kolehmainen (toim.), *Digistelyä, elämää ja osallisuutta: Digitaalinen yhteisöllinen ohjausmalli työpajatoimintaan* (s. 25–32) (Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 167). Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2023/11/digistelya-elamaa-ja-osallisuutta.pdf#page=25>
- Roivainen, I., & Ranta-Tyrkkö, S. (2016). 1 Yhteisöt ja sosiaalityö: Johdantoa aiheeseen. Teoksessa I. Roivainen, & S. Ranta-Tyrkkö (toim.), *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat* (s. 7–19). United Press Global ja kirjoittajat.
- Roivainen, I. (2008). Onko yhdyskuntatyö katoamassa suomalaisesta sosiaalityöstä? Teoksessa I. Roivainen, M. Nylund, R. Korkiamäki, & S. Raitakari (toim.), *Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla?* (s. 25–42). PS-Kustannus.
- Ryynänen, S. (2016). 5.1 Yhteisökasvatus näkökulmana yhteisöihin ja yhteisötyöhön. Teoksessa I. Roivainen, & S. Ranta-Tyrkkö (toim.), *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat* (s. 131–143). United Press Global ja kirjoittajat.
- Röpelinen, A.-M. (2008). Lähiötyö lapsiperheiden parissa – mukavaa puuhastelua vai ongelmiin tarttumista? Teoksessa I. Roivainen, M. Nylund, R. Korkiamäki, & S. Raitakari (toim.), *Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla?* (s. 127–139). PS-Kustannus.
- Savolainen, K. (2016). ”Siitähän tulee itelleen kauheen hyvä mieli”: Yhteisöllisyyden vaikutukset koettuun hyvinvointiin [AMK-opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu]. Theseus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/108276/Savolainen_Katja.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Seinäjoen ammattikorkeakoulu. (5.6.2023). *AMK-tutkinnon (AMK) opinnäytetyöohje*.
- Sitra. (11.3.2015). *Sitran trendit: Voimaantuvat yhteisöt haastavat vanhat instituutiot*. <https://www.sitra.fi/artikkelit/sitran-trendit-voimaantuvat-yhteisot-haastavat-vanhat-instituutiot/>
- Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto (SOAMK). (20.4.2023). *Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit*. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>

- Suoninen, E. (2013). Päivittäinen vuorovaikutus. Teoksessa H. Kokkonen, E. Lindqvist, & U. Kurko (toim.), *Arjen sosiaalipsykologia* (s. 29–88). Sanoma Pro.
- Suoninen, E., Lahikainen, A. R., & Pirttilä-Backman, A.-M. (2013). Hyvinvointi ja pahoinvointi. Teoksessa H. Kokkonen, E. Lindqvist, & U. Kurko (toim.), *Arjen sosiaalipsykologia* (s. 291–319). Sanoma Pro.
- Toivonen, M. (2008). Mansikkapaikka on kuin... hengähdyspaikka arjen keskellä. Teoksessa I. Roivainen, M. Nylund, R. Korkiamäki, & S. Raitakari (toim.), *Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla?* (s. 141–151). PS-Kustannus.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2006). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Vesa, S., Santalahti, V., Nieminen, V., Nikunlaakso, R., Reuna, K., Niemi, M., Ketonen, E.-L., Kouvonon, A., Lintula, L., Salo, P., Luukkainen, K., Salenius, M., & Oksanen, T. (2020). *Sosiaalinen hyvinvointi ja sen tiedolla johtaminen* (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:52). Valtioneuvosto. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162555/VNTEAS_2020_52.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vilka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-Kustannus.
- Vuori, J. (i.a.-a). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>
- Välimäki-Adie, S., & Pylkkänen, J. (2008). Kaupunkiyhteisöllisyyttä ja yhdyskuntatyötä Helsingin Vuosaaressa. Teoksessa I. Roivainen, M. Nylund, R. Korkiamäki, & S. Raitakari (toim.), *Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla?* (s. 99–110). PS-Kustannus.
- Willberg, E. (2015). *Vapaaehtoistoiminnasta iloa monille: Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt* (Sitran selvityksiä 93). Sitra. <https://www.sitra.fi/julkaisut/vapaaehtoistoiminnasta-iloa-monille/>
- Yhdistyslaki 503/1989. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503#L1P1>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Tiedote tutkimuksesta ja tietosuojaseloste

Liite 3. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Liite 1. Haastattelurunko

Aluksi: Kerro lyhyesti, miten lähdit mukaan Vaatepankkien vapaaehtoistyöhön ja miksi.

Yhteisö: Millainen yhteisö on? Minkä ympärille se rakentuu? Mitä yhteisössä tehdään?

Yhteisöllisyys/yhteenkuuluvuus: Millainen on yhteisöllisyyden/yhteenkuuluvuuden tunne? Mitkä asiat vahvistavat yhteisöllisyyden kokemusta? Mitä yhteisö ja yhteisöllisyys merkitsee? Millainen on liittymisen/kuulumisen kokemus? Mitä yhteisöllisyys vaatii yksilöiltä? Mihin yhteisöllisyys rajoittuu vai onko yhteenkuuluvuus kokonaisvaltaista ja muun elämän läpäisevää?

Vapaaehtoistyö/yhteistoiminta (yhteisösosiaalityö): Mitä yhdessä tehdään ja miten yhteiseen toimintaan osallistutaan? Miten tekeminen koetaan? Millaisia tavoitteita työllä on? Millaisia asioita yksilöt tuovat yhteisöön? Miten jokaisen yksilöllisyys koetaan? Mitä arvoa toiminnalla on? Millainen on yhteisymmärryksen taso? Millaisen roolin vapaaehtoistyö antaa ihmiselle?

Vastavuoroisuus: Miten näkyy ajatus siitä, että kun jotakin antaa niin jotakin saa? Millaisia asioita voi antaa? Miten voi auttaa? Mitä voi itse saada? Miten paljon ollaan valmiita antamaan? Miten asioita jaetaan ja miksi? Miltä saaminen tuntuu? Miltä antaminen tuntuu? Miten Momssit huolehtii vapaaehtoisista? Mitä Momssit antaa heille?

Ihmisten välisyys (intersubjektiivisyys): Millaista on yhteisön vuorovaikutus? Miten yhteisö/yhteisöllisyys vaikuttaa yksilöiden välisiin suhteisiin? Miten tiivistä yhteydenpito ja yhdessä tekeminen on?

Vertaisuus: Miten vertaisuus näkyy yhteisössä?

Valtarakenteiden purkaminen ja solidaarisuus: Millaista valtaa yhteisöön liittyy? Miten hierarkia/valta näkyy? Kannetaanko toisista huolta ja sitoudutaanko yhteisöön? Miten se näkyy? Millaisia rooleja yhteisöön sitoutuminen luo tai purkaa? Miten autettava voi olla auttaja ja toisin päin?

Yhteisöllisen työskentelyn merkitys: Mitä yhteisö mahdollistaa? Mitä yhteisöllinen työskentely antaa yksilöille, yhteisölle tai yhteiskunnalle?

Voimaantuminen (osallisuus/toimijuus): Mitä yhteisö ja yhteisössä työskentely antaa/tuo elämään lisää? Mitä vapaaehtoisuus antaa/tuo elämään lisää? Miten yhteisö kasvattaa yksilöä/yksilön identiteettiä? Millaista tunnustusta/arvostusta yhteisön jäsenenä saa toisilta? Miten yhteisön jäsenyys vaikuttaa ajatteluun omasta itsestä? Millaisiin ongelmiin yhteisöön kuulumisen vastaa?

Liite 2. Tiedote tutkimuksesta ja tietosuojaseloste

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Tutkimus Moms for Kids ry:n Vaatepankkien vapaaehtoisten yhteisöllisyydestä

1. Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan Moms for Kids ry:n Vaatepankkien vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoisten yhteisöllisyyttä. Tutkimus on osa Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomiopintojen opinnäytetyötä. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä.

2. Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kieltäytyminen ei vaikuta vapaaehtoistyöhönne, osallistumiseenne tai kohteluunne Moms for Kids -yhdistyksen toiminnassa. Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

3. Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Moms for Kids -yhdistyksen toimintaa sosiaalialalla. Tutkimus keskittyy erityisesti Vaatepankkien toimintaan, vapaaehtoistyöhön ja vapaaehtoisten yhteisöön.

4. Tutkimuksen toteuttajat

Tutkimuksen toteuttaa ja siitä vastaa Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Nella Kujala. Seinäjoen ammattikorkeakoulu toimii työn ohjaajana ja arvioijana. Tutkimuksen yhteistyötahona toimii Moms for Kids.

5. Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkittava osallistuu tutkimukseen yhdessä aktiivisessa ryhmämuotoisessa haastattelussa (n. 1–2 tuntia), jota tutkimuksen tekijä ohjaa. Tämä keskustelu nauhoitetaan ja nauhoitus kirjoitetaan tekstimuotoon. Tutkimuksen tekijä käyttää näin kerättyä materiaalia tutkimusaineistonaan, jota hän analysoi sekä lainaa raportoinnissaan.

6. Tutkimuksen mahdolliset hyödyt

Tutkimukseen liittyvä haastattelutilanne saattaa tarjota tutkimukseen osallistuvalla vertaisuutta ja erilaisia näkökulmia hänelle tärkeästä aiheesta.

7. Tutkimuksesta mahdollisesti seuraavat haitat ja epämukavuudet

Tutkimuksesta ei aiheudu tutkittavalle haittaa.

8. Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

9. Tutkittavien vakuutusturva

Tutkittavia ei ole vakuutettu tutkimuksen tekijän toimesta.

10. Tutkimustuloksista tiedottaminen

Tutkimustulokset raportoidaan opinnäytetyönä, joka on avoimesti saatavilla Theseus-tietokannassa.

11. Tutkimuksen päätyminen

Tutkimus päättyy suunnitelman mukaan joulukuussa 2024. Tuloksista ei ilmoiteta tutkittavalle erikseen, vaan hän voi tutustua opinnäytetyönä tuotettuun raporttiin itsenäisesti. Tarvittaessa hän voi kysyä tutkimuksen tekijältä ohjetta raportin löytämiseen. Tutkimuksen tekijällä on oikeus keskeyttää tutkimus tai tutkimuksen suorittamiseen varattua aikaa saatetaan pidentää.

12. Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkijalle/tutkimuksesta vastaavalle henkilölle.

13. Tutkijoiden yhteystiedot

Tutkija / opinnäytetyötekijä
Nimi: Nella Kujala

Opinnäytetyön ohjaaja
Titteli: Lehtori
Nimi: Milka Volanto
Korkeakoulu / yksikkö: Seinäjoen ammattikorkeakoulu

TUTKIMUKSEN TIETOSUOJASELOSTE

Tässä tutkimuksessa käsitellään teitä koskevia henkilötietoja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-astus, 679/2016, ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Seuraavassa kuvataan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat.

1. Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan tahoa, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Rekisterinpitäjä voi olla korkeakoulu, toimeksiantaja, muu yhteistyötaho, opinnäytetyöntekijä tai jotkut edellä mainituista yhdessä (esim. korkeakoulu ja opinnäytetyöntekijä yhdessä). Opinnäytetöissä rekisterinpitäjänä on pääsääntöisesti opinnäytetyöntekijä.

Tässä tutkimuksessa henkilötietojen rekisterinpitäjä on [valitse jokin/jotkin seuraavista]:

Korkeakoulu	☐	
Toimeksiantaja	☐	Toimeksiantajan nimi:
Muu yhteistyötaho	☐	Yhteistyötahon nimi:
Opinnäytetyöntekijä	☒	

2. Voitte kysyä lisätietoja henkilötietojenne käsittelystä rekisterinpitäjän yhteyshenkilöltä

Rekisterinpitäjän yhteyshenkilön nimi: Nella Kujala
Organisaatio: Seinäjoen ammattikorkeakoulu (opiskelija)

3. Tutkimuksessa teistä kerätään seuraavia henkilötietoja

Henkilötiedolla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia tietoja, jotka voidaan tunnistaa häntä, hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa asuvia koskeviksi. Henkilötiedon määritelmään kuuluvat sellaiset henkilötiedot, joiden avulla henkilö voidaan tunnistaa suoraan, mutta myös sellaiset tiedot, joiden avulla henkilö voidaan tunnistaa välillisesti tai epäsuorasti.

Henkilötietojen käsittely on oikeutettua ainoastaan silloin, kun se on tutkimukselle välttämätöntä. Kerättävät henkilötiedot on minimoitava, niitä ei saa kerätä tarpeettomasti tai varmuuden vuoksi.

Tutkimuksessa kerätään osallistujien ääntä nauhoittamalla keskustelut. Nauhalle tallentuvat myös kaikki epäsuorat tai suorat henkilötiedot, joita keskustelun aikana saattaa ilmetä. Henkilötietoja ei kuitenkaan kysytä haastatteluiden aikana.

Teillä ei ole sopimukseen tai lakisääteiseen tehtävään perustuvaa velvollisuutta toimittaa henkilötietojanne vaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

4. Tutkimuksessa kerätään henkilötietojanne myös seuraavista lähteistä

Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietojanne muista lähteistä.

5. Henkilötietojenne suojausperiaatteet

Tallennettava äänitiedosto tallentuu salasanalla suojattuun laitteeseen, joka on ainoastaan opiskelijan henkilökohtaisessa käytössä. Äänitiedostoa ei varmuuskopioida, eikä se tallennu pilvipalveluihin. Äänitiedostot litteroidaan tekstiksi salasanalla suojatun tietokoneen Word-tekstinkäsittelyohjelmalla. Tietokone on opiskelijan henkilökohtainen. Tekstitiedostoista ei tehdä pilvitallennuksia.

6. Henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus

Henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus on tallentaa haastattelut siten, että niitä voidaan käyttää opinnäytetyön tutkimusaineistona. Tutkimusaineiston avulla opinnäytetyön tekijä pyrkii lisäämään tietoa Mom for Kidsin Vaatepankki-toiminnan yhteisöllisyydestä.

7. Henkilötietojenne käsittelyperuste

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste on säädetty tietosuojasetuksessa.

Henkilötietojen käsittelylle pitää aina olla tietosuojasetuksen tai tietosuojalain mukainen käsittelyperuste. Jos perustetta ei ole, henkilötietoja ei saa käsitellä. Vain käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja saa käsitellä.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste tässä opinnäytetyössä on osallistujien suostumus.

Käsittelyperuste vaikuttaa siihen mitkä rekisteröidyn oikeudet tutkittavalla on käytettävissään. Ks. kohta "Rekisteröitynä teillä on oikeus".

8. Tutkimuksen kesto aika (henkilötietojenne käsittelyaika)

Henkilötiedot tuhoetaan sen jälkeen, kun opinnäytetyö on hyväksytty ja muutoksenhaku aika on päättynyt.

9. Mitä henkilötiedoillenne tapahtuu tutkimuksen päätyttyä?

Äänitetty ja litteroitu materiaali tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua.

10. Tietojen luovuttaminen tutkimusrekisteristä

Tutkimuksen aikana kerättyjä henkilötietoja ei luovuteta opinnäytetyön tekijältä ulkopuolisille tahoille tai käsittelijöille. Henkilötietoja ei luovuteta myöskään Seinäjoen ammattikorkeakoululle tai Moms for Kidsille.

11. Henkilötietojenne mahdollinen siirto EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle

Henkilötietoja ei siirretä EU:n tai ETA-alueen ulkopuolella.

12. Rekisteröitynä teillä on oikeus

Koska henkilötietojanne käsitellään tässä tutkimuksessa, niin olette rekisteröity tutkimuksen aikana muodostuvassa henkilökäsitelmissä. Rekisteröitynä teillä on oikeus:

- saada informaatiota henkilötietojen käsittelystä
- tarkastaa itseänne koskevat tiedot
- oikaista tietojanne
- poistaa tietonne (esim. jos peruutatte antamanne suostumuksen)
- peruuttaa antamanne henkilötietojen käsittelyä koskeva suostumus
- rajoittaa tietojenne käsittelyä
- rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuus henkilötietojen oikaisusta, poistosta tai käsittelyn rajoittamisesta
- siirtää tietonne järjestelmästä toiseen
- sallia automaattinen päätöksenteko nimenomaisella suostumuksellanne
- tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsotte, että henkilötietojanne on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista ilman lisätietoja eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta.

Voitte käyttää oikeuksianne ottamalla yhteyttä rekisterinpitäjään.

Tutkimuksessa kerättyjä henkilötietoja ei käytetä profilointiin tai automaattiseen päätöksentekoon

Henkilötietojen käsittely aineistoa analysoitaessa ja tutkimuksen tuloksia raportoitaessa

Teistä kerättyä tietoa ja tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Yksittäisille tutkittavalle annetaan tunnussymboli ja häntä koskevat tiedot säilytetään koodattuina tunnussymbolin avulla tutkimusaineistossa. Aineisto analysoidaan koodattuna ja tulokset raportoidaan niin, ettei yksittäinen henkilö ole tunnistettavissa opinnäytetyöstä. Anonymiteettiä ei voida luvata viranhaltijoille, jotka julkisen roolinsa puolesta osallistuvat tutkimukseen.

Tutkimusaineistoa ja tutkimuksen yhteydessä kerättyjä näytteitä säilytetään opin-
näytetyötä tekevän opiskelijan hallussa ja vuoden 2024 ajan, jonka jälkeen ne
hävitetään poistamalla ääni- ja teksti tiedostot. Kerättyjä tietoja ei käytetä myö-
hempiin tutkimuksiin.

Liite 3. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Tutkimus Moms for Kids ry:n Vaatepankkien vapaaehtoisten yhteisöllisyydestä, opinnäytetyö

Tutkimuksen toteuttaja: Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Nella Kujala

([redacted])

Ohjaaja: Seinäjoen ammattikorkeakoulun lehtori Milka Volanto ([redacted])

([redacted])

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää Moms for Kids -yhdistyksen toimintaa sosiaalialalla. Tutkimus keskittyy erityisesti Vaatepankkien toimintaan, vapaaehtoistyöhön ja vapaaehtoisten yhteisöön ja yhteisöllisyyteen.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumukseni peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Annan allekirjoituksellani luvan tutkimuksen edellyttämien henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.